

# שריון

ביטאון עמותת השריון-גיליון 9-ספטמבר 2000-15 ש"ח



## יצאנו מלבנון

- 🛡️ עמותת השריון עם הפנים לעתיד
- 🛡️ הנסיגה מלבנון היא פוליטית
- 🛡️ המוטיבציה זורמת בעורקים
- 🛡️ החובה והזכות



# עם השריון לאורך כל הקו



עובדי ומנהלי אלביט מערכות ואל-אופ  
מברכים את חיל השריון, מפקדיו  
וחייליו ליובל החמישים של החיל.



בית הפיתוח של מערכות בקרת אש ובקרת צריח  
מתקדמות עבור טנקי חיל השריון



## דבר העורך

יצאנו מלבנון לאחר לחימה ומעורבות שנמשכה מעל 20 שנה. גם בלבנון ולאורך תקופה ארוכה נטל חיל השריון חלק חיוני בלחימה ובפעילות הביטחון השוטף ועם הצלחות מרשימות אך במחיר נפילתם ופציעתם של רבים מחיילי השריון. השקט בגבול נשמר, ויש חשדנים האומרים כי רק לפי שעה. אבל זהו עוד צעד, אולי קטן אבל מובהק, לקראת רגיעה כוללת ואולי לקראת שלום. אלוף (מיל') אורי אור שהיה אלוף פיקוד הצפון, תא"ל (מיל') שלמה אליה שהיה קצין מודיעין בפקוד הצפון וגם מפקד יק"ל (יחידת הקישור ללבנון), אורי לוברני שהיה מתאם פעולות הממשלה בלבנון ותא"ל אודי שני קצין שריון ראשי מאירים את מעורבותנו בלבנון מזוויות שונות ובעלות עניין רב, כולל על פעילות חיל השריון, שיש בהן השלכה גם לעתיד. אלוף (מיל') חיים ארז נבחר על-ידי מועצת העמותה פה אחד ליו"ר עמותת השריון, לאחר פטירתו של אלוף (מיל') מוסה פלד ז"ל. בראיון איתו הוא פורס את כוונותו ותוכניתו לפיתוח אתר די לשריון ועמותת השריון.

הגנרל הנדוי קמרון רוס העומד לסיים את תפקידו לאחר מספר שנים שבהן פיקד על כוח האו"ם ברמה"ג, מציין בראיון עמו כי השלום עם סוריה איננו בגדר שאלה 'האם' אלא רק שאלה של 'מתי'. מעודד לשמוע.

סא"ל (מיל') חיים רוזן ז"ל שעשה את רוב שירותו הצבאי בשריון והיה מוכר לרבים מאתנו שנים ארוכות כמלך החילוצים של טנקים, נפטר ביולי האחרון. הכתבה עליו הוכנה ביסודה לפני פטירתו.

רס"ן גדעון גלעדי ז"ל, שהיה צנחן במילואים, התגייס לשריון ולקבע בעקבות נפילת אחיו הצעיר, סרן אמנון גלעדי ז"ל שנפל במלחמת ששת הימים בהיותו מ"פ טנקים. גדעון ז"ל נפל במלחמת יוה"כ בסיני במאמץ לקראת הצליחה. על לחימתו זו בה שימש מ"פ טנקים זכה בעיטור הגבורה. סיפורו המרגש מאוד בגיליון זה.

ועוד בגיליון על חקר ביצועים צבאי, על דמות המופת של הגנרל היהודי ג'ון מונש (על שמו כפר מונש בשרון), על לחימת אנשי קיבוץ יד מרדכי במלחמת העצמאות מול טנקים מצריים, על הטנק ליאופרד 2 שהיתה הזדמנות לראותו מקרוב, על הזכות והחובה כלפי החיילים כפי שחש סרן שלום אייזנר, אנשי הצוות וגדוד 'רשף' ששהו זמן רב בלבנון, על טנקיסטים בדם שאינם משלימים עם סיום שירותם כטנקיסטים, ויש עוד.

אנו שמחים על התגובות שמעורר העיתון והבאנו את התגובות שהגיעו למערכת. כרגיל אנו מצפים גם לכתבתכם.

ועידכון לסיום, תא"ל (מיל') אהוד גרוס, סרן מיכל ינאי וסגן יה-לי זאבי סיימו את חברותם במערכת העיתון. הצטרפו אל"ם (מיל') מנשה (מנש) גולדבלט ורס"ן טלי מלכה (רמ"ד תותחנות בתח"ש). למסיימים ולמצטרפים - בהצלחה.

שלכם,

אאל נני

## מערכת

עורך ראשי:

אל"ם (מיל') שאול נגר

חברי מערכת:

תא"ל (מיל') יצחק רבין

סא"ל (מיל') דודו הלוי

אל"ם (מיל') בני מיכלסון

אל"ם (מיל') מנשה (מנש) גולדבלט

רס"ן (מיל') מיכאל מס

כתובת המערכת:

עמותת השריון, לטרון ד.ג. שמשון 99762,

טל. 08-9255268 - פקס: 08-9255186

דואר אלקטרוני: latrun@interpage.co.il

כתובתנו באינטרנט: www.arc-m-latrun.org.il

## תוכן

- 4 עמותת השריון עם הפנים לעתיד ■ סא"ל (מיל') דודו הלוי ראיין עם אלוף(מיל) חיים ארז - יו"ר עמותת השריון
- 9 השירות בלבנון ותורתו לחיל השריון ■ קשנ"ר תא"ל אודי שני
- 10 הנסיגה מלבנון היא פוליטית ■ סא"ל (מיל') דודו הלוי ראיין עם אלוף (מיל') אורי אור
- 14 קוראים מגיבים
- 18 היציאה מלבנון מאוחרת מדי ■ תא"ל (מיל') שלמה אליה
- 21 ישראל בלבנון - אבני דרך ■ אל"ם (מיל') שאול נגר
- 22 אין שלום בלבנון בלי סוריה ■ אורי לוברני שיחה עם מתאם פעולות הממשלה בלבנון
- 24 גדוד 'רשף' חזר גאה מלבנון ■ אל"ם (מיל') מנשה (מנש) גולדבלט
- 26 השלום עם סוריה לא 'האם' אלא 'מתי' ■ סא"ל (מיל') דודו הלוי ראיין עם גנרל רוס מפקד כוח או"ם ברמה"ג
- 28 חימושינו אסלי ■ אל"ם (מיל') שאול נגר על סא"ל (מיל') חיים רוזן ז"ל
- 32 לומדים מן העבר, חוזים את העתיד ■ סא"ל (מיל') שמואל ברנע על חקר ביצועים צבאי
- 34 קרב האמל 4 ביולי 1918 ■ אל"ם (מיל') בני מיכלסון
- 36 גנרל סיר ג'ון מונש - דמות מופת ■ אל"ם (מיל') בני מיכלסון
- 37 תעודות זהות: עוצבת ראם ■ סא"ל (מיל') דר' עמיעד ברזנר

- 38 "מותי בא לי פתאום" ■ אסא כשר פעולות ההנצחה של נופלי עוצבת "ראם"
- 39 מדברי ימי השריון ■ ציטוטים מן ההסטוריה
- 40 היכן יש עוד אנשים כמו האיש ההוא ■ אל"ם (מיל') שאול נגר על רס"ן גדעון גלעדי ז"ל - בעל עיטור הגבורה
- 43 המוטיבציה זורמת בעורקים ■ חיילים ומפקדים של גדוד שוט מיל' מכתב גלוי לרמטכ"ל רא"ל שאול מופז
- 44 קרב הגבורה של קיבוץ יד מרדכי ■ אילן מאירי וסיפור הטנק ויקרס VI-B ■ רס"ן (מיל') מיכאל מס
- 47 החובה והזכות ■ סרן שלום אייזנר
- 48 טנק שוודי חדש ליאופרד 2 ■ אל"ם (מיל') אבינועם ברטל
- 52 מבט על עמותת השריון בלטרון ■ תא"ל (מיל') יצחק רבין
- 55 חזק, מהיר ובאופן טכנולוגי ■ אל"ם (מיל') שאול נגר
- 57 אתרי שריון באינטרנט/שיר: מי שחלם לו
- 58 "לגעת בעצב החי" ■ מדברי מפקדים על ספרו של יוני נוקד
- 60 פותחים מדף / סקירת ספרות צבאית ■ דבורי בורגר
- 61 שריון בכותרות ■ אל"ם (מיל') יעקב צור



צילום שער: ירון קמינסקי



# עמותת השריון עם הפנים לעתיד

הנהגת עמותת השריון - לא משימה לאדם אחד!  
ראיון "שריון" עם אלוף [מיל'] חיים ארז, יושב ראש עמותת השריון

סא"ל (מיל') דודו הלוי



של גיבוריו, שבה ילמדו חיילים, בני נוער ונוער יהודי מהתפוצות; צריך להקים את מוזיאון השריון בציר הזמן ואת מוזיאון הלוחמים היהודיים במלחמת העולם השנייה ולחזק את הקשר בין חברי העמותה. כדי להשיג יעדים אלה נזדקק לאמצעים רבים ולשיתוף פעולה של כל חברי העמותה.

## אולי לצרף גם חברים חדשים?

**חיים ארז:** יעד נוסף וחשוב שצריך לקבל עדיפות בהנהלת העמותה הוא צירוף חברים נוספים לעמותה אשר יהיו שותפים לפעילותה. לפי תקנון העמותה, כל אנשי השריון זכאים להיות חברי העמותה. כיום רשומים כ-4000 חברים. אין לי ספק, כי אם נפעל נכון נוכל לצרף לעמותה עוד אלפים רבים של אנשי שריון בסדר ובמילואים.

אירועים שונים, לומדות על מורשת השריון, וכולם זוכרים ומכבדים את לוחמי השריון שנפלו במערכות ישראל. תצוגת הרק"ם שהוקמה בלטרון היא אולי המרשימה ביותר הקיימת בעולם. כל מה שבוצע והושג עד היום באתר הוא בזכות החזון והמסירות של ראשי העמותה ומנהליה עד כה ובראשם האלוף מוסה פלד ז"ל וכן בזכות מספר רב של חברי עמותה אשר תרמו מזמנם, מרצם וכספם. צריך כמובן לומר תודה לכל אותם תורמים שבזכות תרומתם הצלחנו לממש את המתקנים ולהפוך את אתר לטרון למקום שוקק חיים ומבקרים. כדאי שזכור את תד אריסון ושאלו אייזנברג ז"ל, את אתיה מליכסון ואליעזר פישמן, ייבדלו לחיים ארוכים. עם זאת עלינו לזכור כי יש לנו עוד דרך ארוכה ותוכניות רבות לממש: אנחנו צריכים להשלים ולהפעיל את קריית החינוך שתשמש מרכז ללימוד מורשת השריון ומורשתם

**חיים ארז:** לאחר פטירתו של מוסה ז"ל, ראיתי לעצמי חובה וגם זכות גדולה לקבל עלי את משימת הנהגת העמותה. אני מלווה את העמותה מהקמתה, וברור לי שכדי לקיימה ולממש את כל התוכניות לפיתוחה, צריכים כל חברי העמותה לתת יד ולקחת חלק במשימה אדירה זו. זו לא משימה לאדם אחד. לכן אני רואה בכל חברי העמותה, הפעילים וגם אלה שאינם פעילים, שותפים מלאים למאמץ. מאז שהונחה אבן הפינה להקמת יד לשריון, בשנת 1986, נעשתה באתר עבודה כבירה. חלק ממטרות העמותה כבר הושגו וביניהן הקמת מכלול הזיכרון וכותל השמות המנציחים את זכרם של חללי השריון יום יום ושעה שעה בצורה מכובדת ומרגשת. בכך התממש היעד העיקרי - הזיכרון. יעד נוסף שהושג הוא שהאתר הפך לבית ולמקום מפגש לחיילי השריון בהווה ובעבר וליחידות השריון המקיימות בו

אני מעריך כי תשלום דמי חבר יהדק את הקשר בין החברים לעמותה ויביא לכך שיבואו עם משפחותיהם ותהיה להם תחושת שותפות בעשייה שבאתר.

### הגיע הזמן שכולם ישלמו עבור שימוש במתקני האתר

**חיים ארז:** עד היום העמותה מימנה את כל פעילותה מתרומות ומדמי כניסה לאתר. אנחנו צריכים לממן את הפעילות השוטפת מקבלת תמורה עבור השירותים שאנחנו נותנים לכל הגורמים שנהנים משירותיה של העמותה, כולל הצבא. עד היום היה נוהל שלא מבקשים השתתפות מיחידות הצבא עבור פעילותן וזה הטיל על העמותה עומס כבד מאוד,

### האם גודד או חטיבה שהייתה מגיעה ללטרון לכינוס או לפעילות – לא השתתפו בהוצאות? האם מימנו את הכל?

**חיים ארז:** אף אחד לא שילם, וזה כולל שימוש שנעשה על-ידי חיל האוויר וחיל הים, לא קיבלנו דבר. הכל התחיל מזה שאמרנו השריון לא ישלם ובסופו של דבר אף אחד לא שילם.

### חופשי על הבר...

**חיים ארז:** כן, אבל רצינו שקודם כל יבואו ויגיעו וישתמשו במתקנים. אחת המשימות הראשונות שעל העמותה לטפל בהן היא פתרון בעיות המימון של הפעילות השוטפת באתר, הכוללת אחזקת האתר, טיפול בתצוגת השריון, הפעלת המערכות השונות במיכלול הזיכרון, טיפול במערכות מייחשוב ובמיצג השריון, הדרכת המבקרים, אירוח וקיום אירועים וימי זיכרון, קיום אירועים ליחידות השריון ולשאר יחידות צה"ל, הפעלת מועדון השריון והוצאה קבועה של ביטאון השריון. מימון פעילות שוטפת זו צריך להתבסס על גביית דמי כניסה לאתר, תשלום של הגופים האזרחיים והצבאיים המקיימים אירועים באתר. הכספים המתקבלים מתרומות יהיו מיועדים אך ורק לפיתוח האתר בהתאם לתוכניות שאושרו.

### הקשר עם משפחת השכול, איך מטפחים את הקשר עם משפחות שכולות, את הקשר בין חברי העמותה והמשפחות?

**חיים ארז:** אני חושב שהשילוב של העמותה, חיל השריון והמשפחות, עובד טוב מאוד. בלטרון הוקם האתר שבו נזכרו ונזכיר את הנופלים. בנינו תשתית המאפשרת למשפחות השכולות וליחידות השריון לקיים פעילויות הקשורות לזיכרון ולהנצחה. מכלול הזיכרון, האתר כולו, אבל בעיקר קיר השמות, נתפס כבר כחלק מרכזי מחיי המשפחות השכולות. הקשר הישיר והפרטני עם המשפחות התבצע על-ידי חיל השריון וצריך להיות כך גם בהמשך ואנחנו יכולים רק לסייע לחיל. תפקידנו בעמותה הוא לסייע ככל האפשר בכל צורכי הזיכרון וההנצחה וזה אכן נעשה עד כה בצורה נכונה ומכובדת וכך נמשיך. עלינו

להעמיד לרשות המשפחות את השירותים הדרושים ואת האווירה המתאימה. במסגרת זו הוקם גם בית הכנסת "צרור החיים".

### החיל לא עושה את זה. אל נשלה את עצמנו, חיל השריון כמעט ולא מקיים קשר עם המשפחות מעבר ליום הזיכרון כשנציג החיל נשלה לבית הקברות.

**חיים ארז:** אני חושב שיום הזיכרון והעצרת הכללית, מציגים בפני המשפחות אפשרות להגיע לאתר בכל זמן ובכל הרכב ובצורה המכובדת ביותר לכל אחד ממרכיבי מיכלול הזיכרון ולאחר בכללותו, לראות את השם ואת מכלול הפרטים האישיים על הנופל, הבן, האב, האח או קרוב המשפחה. אני חושב שזאת הדרך הנכונה, העצרת, המקום, ושיתוף הפעולה עם חיל השריון. לדעתי זה עונה על הדרישות ועל הציפיות של המשפחות.

### יש התנגשות מסוימת ביום הזיכרון בין הביקור בבית העלמין והקבר לבין העצרת ביד לשריון. אולי אנחנו לא חייבים לפתור את הניגוד הזה, אבל יש התנגשות מסוימת...

**חיים ארז:** כן, יש התנגשות. מה שמעניין בהמשפחות התחילו לבוא לאתר, ליד לשריון במקום להגיע לבית הקברות.

### זה הפתיע אותי... אבל זה אולי ערב מול בוקר...

**חיים ארז:** זה לא מפתיע אם תיזכרו שאנחנו מדברים לא על יום הזיכרון באופן כללי, אלא מדברים על יום הזיכרון של חיל השריון ועל היחידות שהצלחנו לתת לנופל ולקשר של הנופל לחיל, ליום שבו הוא נפל, ולפרטים עליו... כלומר באתר קיים הבסיס לפיתוח הקשר הזה לא על ידי דיבורים ולא על ידי מכתבים אלא בעצם התשתית שבנינו. פה, אנחנו לא מחייבים, יש תשתית שכל אחד יכול למצוא שם את מה שהוא מחפש או רוצה, לכן גם הושקע בבית כנסת. הבנו שזה צורך של המשפחות, חלקן לפחות, ולכן הקמנו את התשתית.

כל אירוע באתר, ואני לא ידעתי זאת, כל אירוע המתקיים בלטרון, כולל של גורמים אזרחיים, מתחיל בהודעה, בטקסט אחיד, שהאתר הזה נבנה לזכרם של הנופלים.

### אחרי הזיכרון, חינוך ומורשת הם יעדיה של העמותה. יש בעיה שנקראת מורשת. בהכללה, הצעירים לא יודעים מה זה המיתלה, לא יודעים שהיה קרב במיתלה. לפעמים לא יודעים בדיוק מה זה מלחמת יום הכיפורים. מדינת ישראל נכשלה בהעברת מורשת הלחימה שלה לדורות הבאים והכישלון הוא גם כישלון שלנו. זה בא לביטוי כשעוסקים בהרוגים ונפגעים, נפגעת יכולת העמידה של המדינה. האם לדעתך העמותה צריכה ויכולה לעשות יותר בתחום המורשת?

**חיים ארז:** כשדיברתי על איזה יעדים התממשו, אז חלק מזה מתייחס גם למיצג השריון שמנסה לשכנע מתגייסים חדשים שהשריון זה עסק רציני.

ביקרה אישתו של אלוף (מיל') יוס'קה גבע עם קבוצה ואמרה, התרשמנו שהסרט הזה (מיצג השריון) הוא יותר מדי כוחני. שאלתי אותה בני איזה קבוצת גיל הייתה הקבוצה? אמרה, שישים פלוס, שישים ומעלה. בסדר, בשביל בני השישים ומעלה, עוצמת השריון, מעטפת האווירה הכללית, היא כוחנית וזה המסר לצעירים, ערב הגיוס.

מי היה שותף לעסק הזה שנקרא שריון? בהקדמה למיצג, כל מי שמוכר מופיע. זאת אומרת שזה עסק שעם ישראל כולו לקח בו חלק והקים ועשה. וזה משמעו שגם אני רוצה להשתתף, להיות שייך לחברה הזאת.

אני לא חושב שאנחנו צריכים לקחת על עצמנו את החינוך של כל עם ישראל. אבל אם נצליח להציג דרך קריית החינוך, דרך המוזיאון, כמעט את כל האירועים המרכזיים במדינה, ממלחמת השחרור ועד היום, דרך זווית הראייה והעשייה של חיל השריון, אני חושב שזה באמת מאוד חשוב. היה גם יכוח בישיבה האחרונה של ההנהלה למה הסתכנו בקריית חינוך? אנחנו בצרות עם מימון, עם כסף, למה צריך להסתבך עם מוזיאון של לוחמים יהודיים כשאת המוזיאון של השריון עוד לא השלמנו?

התשובה היא חלק ממה ששאלת. מן ההתחלה ראינו את העמותה ואת האתר לא רק כדי לנופלים אלא גם כאמצעי לחנך ולהעביר את המורשת, מורשת השריון, לספר על מעשיהם וגבורתם של אנשי השריון, להנחיל למבקרים ובעיקר לדור הצעיר את ההיסטוריה של השריון וחלקו באבטחת קיומה של המדינה וחלקו בניצחונות. מוזיאון השריון בציור הזמן מיועד להציג את כל מה שאירע וקרה באותו זמן וגם להציג את הפעילות הייחודית של השריון.

בקריית החינוך תהיה תוכנית מחייבת, על זה עובד כרגע אסא כשר עם עוד כמה חברים. במהלך הביקור באתר השריון, ותוך כדי ביקור בטנקים ננסה לתת למבקר עוד מידע. זה עוד עלה בשיחות עם מוסה כשהיה בבית חולים, הוא אמר: תשמעו, יש לנו בחוץ



חיים ארז במדים

## חיים ארז - פנקס שירות

נולד בפולין. במלחמת העולם השנייה, עם כיבוש פולין, נמלטו הוריו לרוסיה. בשנת '43 הגיע לארץ יחד עם כ-900 ילדי טהרן (ביניהם יאנוש בן-גל) שפוזרו ברחבי הארץ. 20 מהילדים ובהם חיים נשלחו לנהלל, שם גדל במשפחה מאמצת והתחנך ובשנת 1954 התגייס לצה"ל. הייתה אז פניה של בן-גוריון לתנועת המושבים להדריך ביושבים החדשים שאוכלסו על-ידי עולים חדשים; הפעילות הייתה במסגרת הגדנ"ע. חיים הדריך ביושבים החדשים באזור אשקלון בערך כשנה. בשנת '56 סיים קורס קציני חי"ר והגיע לגולני לגדוד 13. השתתף כמ"מ בגדוד זה במבצע קדש ולחם ברפיח, עם מוסא קליין ז"ל ושלמה אלטון ז"ל. בשנת '59 עבר מחי"ר לשריון, עבר קק"ש והיה בגדוד 9, חרמ"ש. המ"פ שלו היה חליל (עמיעד ברזר) וחיים שימש סמ"פ. אחרי זה היה מ"פ בגדוד 82 בפיקודו של שמוליק גורודיש. נשלח לגרמניה ללמוד את הפטונים עם עוד שני מ"פים: אריה קרן ונתקה ניר. ג'קי אבן היה ראש המשלחת והיו גם קהלני, יום טוב, עמוס כץ. עם שובו חזר לתפקיד מ"פ ואחר-כך סמג"ד. ביום הראשון למלחמת ששת הימים (5 ביוני 1967) המג"ד, אהוד אלעד, נהרג וחיים החליפו כמג"ד. בהמשך מילא שורה של תפקידים ובהם מדרך בקורס מ"פים וסמח"ט 14. הדריך בפו"ם, ובמקביל הקים את חטיבה 421 ואיתה יצא למלחמת יום כיפור, באוגדה של אריק שרון. זו החטיבה המשורינית הראשונה שצלחה, חטיבת הצליחה. כשנגמרה המלחמה בדרום עבר לפיקוד צפון כסגן מפקד האוגדה של יאנוש. חיים מספר: "ישבתי עוד כסיני, מתקשר אלי יאנוש ואומר, תשמע עשו ממני מפקד אוגדה, בוא להיות סגן שלי. אמרתי לו, תגיד, אתה משועשע אתה? אבל ירו שם, ואתה לא יכול להגיד לא. חזרתי להיות סגן של מוסה בגיס (במפקדת גייסות השריון), אחר כך מפקד אוגדה, סגן ראש אג"ת ואלוף פיקוד דרום, בזמן הנסיגה מסיני וכל פרשת פיניו ימית ולאחר מכן ראש אג"א ונסעתי לשנה ל- "London School of Economic" והשתחררתי בסוף 87. בינואר 88 נתמנית מנכ"ל כימיקלים לישראל עד 96. חיים בעל תואר BA בהיסטוריה מאוניברסיטת ת"א ותואר MA במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה.



חיים ארז כיום



המילואים, דרך רשימות המסגרות, דרך האוגדות, דרך מפקדי האוגדות...

### אפילו דרך הגדודים...

**חיים ארז:** כן, מפקד אוגדה, שלח מכתב לכל החיילים שלך. אני חושב שאפשר להפעיל יותר, וכולם רגילים לקבל פקודות. אם אתה מקבל מכתב ממפקד החטיבה שלך, מפקד האוגדה שלך, אז מה? לא אשלח 50 שקל או 100 שקל? זאת היא דרך אחת. אמרת שאנשים מוכנים לתרום ורוצים לתרום. צריך להגיד לאנשים רבותיי, אנחנו מקימים מוזיאון מלחמות, אנחנו רוצים שכל לוחם שלחם במלחמה יתרום לחדר שבו יציגו את הקו, את המלחמה שלו. עלי זה יעבור.

### גם עלי זה יעבור.

**חיים ארז:** צריך לשנות את המערכת, ואפשר להגיע לאנשים דרך המפקדים. אבל המוזיאון יכול להיות כלי יוצא מן הכלל להגיע לאנשי השריון.

### אתה חושב שאנחנו צריכים להגדיל את מספר הרשומים בעמותה מעל 4,000?

**חיים ארז:** תראה, היום יש דיון על הנושא הזה איך להגדיל את מספר החברים.

**היום לחברים אין שום חובה. הם חברים, הם רשאים לבקר חופשי באתר. היום להיות חבר עמותה זה לוקסוס כי יש לך רק זכויות. אין שום חובה, לא דמי חבר, לא במחויבות של ארגון, או אפילו לתרום שעה בחודש לטובת משהו שקשור בעמותה, באתר.**

**חיים ארז:** צריך לשנות את זה ודבר ראשון כל 4,000 החברים בעמותה הם גם מקבלי העיתון, והם צריכים להיות הראשונים שישלמו גם בעד העיתון וגם דמי חבר. אתה יודע, מתחילים לשאול אותי מתי כבר יצא העיתון הבא...

המון אמצעים שהאינפורמציה עליהם היא מזערית יש טנק ולידו שלט קטן שמספר מתי הטנק הזה היה בשירות בשריון. מי שעובר שם רואה כלים, אך לא יודע מה הם עשו, באיזה מלחמה השתתפו ומה הסיפור שלהם. נעשה מוזיאון בחוץ? מספיק אם נשים לוח גדול ויפה שיספר מתי הייתה מלחמת השחרור, יתאר את המבצעים העיקריים ויספר את סיפור הכלי. משהו ממתכת או מזכוכית וב-10 שורות נותן אינפורמציה שמספרת שבמלחמת השחרור נפלו 6,000 איש, הכלים המשוריינים העיקריים היו שני טנקים ושלושה זחל"מים. זה אולי שווה הרצאות של חודש שלם.

### מי חבר בעמותה? חיים, למה יש רק כ-4,000 חברים בעמותה? מה הקריטריון?

**חיים ארז:** לא שאלו אף אחד אם הוא רוצה להיות או לא רוצה להיות, אמרנו כולכם חברים. אנשי השריון הם חברי העמותה.

### מאיזה דרגה? או בלי קשר?

**חיים ארז:** בלי קשר לדרגה, כל מי ששרת בשריון. כל מי ששרת בשריון בסדיר ובמילואים הוא חבר עמותה אוטומטית, לא שואלים אותו בכלל.

### קצינים בלבד או גם חוגרים?

**חיים ארז:** כולם, גם חוגרים, כל מי ששירת בשריון.

### אז צריכים להיות הרבה יותר מ-4,000.

**חיים ארז:** יש מאות אלפים. יש כאלה פעילים יותר, פעילים פחות. אתה אומר 4,000, זה מדרגת סגן אלוף ומעלה, לא? אבל אני מקבל את ההערה. הבעיה איך אנחנו מתחברים אליהם? היו כל מיני נסיונות, שלחו מכתבים והדברים האלה לא הצליחו. אולי בגללנו, אני לא יודע, אנחנו לא עשינו את זה בצורה הנכונה ואתן לכם דוגמה: כדי להגיע למאסות האלה צריך לפעול כמו בצבא, דרך הפיקוד, דרך יחידות

# חברות בעמותה - צו השעה

שריונר יקר!

אנחנו רוצים אותך חבר בעמותה

קרא והצטרף

עשר שנים סייעו בידנו נדבנים להקים בית מרשים להנצחתם של חברינו זכרונם לברכה ולספר את מורשתנו, וטוב מראה עיניים. זה הזמן שכולנו נצטרף, נתמוך ונסייע באופן מסודר ושיטתי, לפיתוח האתר, לאחזקתו ולחיזוק הרעות שבינינו.

180 ש"ח יקנו לך מעמד של חבר עמותה ועוד:

- \* 4 בטאוני שריון בשנה
- \* כרטיס חבר עמותה
- \* כניסה חינם לאתר
- \* הזמנות לפעילות חברתית
- \* הנחות בחנות המוזיאון ובמסעדה
- \* זכות לבחור ולהבחר

## תרומה באמצעות כרטיס אשראי

העמותה להקמת "יד לשריון" - לידי הנהלת חשבונות

ד.נ. שמשון, מיקוד: 99762

אנא חייבו את כרטיס האשראי שבידי בסך:  15 ש"ח  20 ש"ח  30 ש"ח  40 ש"ח  50 ש"ח אחר

מידי חודש למשך תקופה של:  12 חודש  24 חודש  36 חודש  60 חודש

סוג כרטיס אשראי:  ויזה  ישראלכרט  דינרס

מס' כרטיס אשראי:

הכרטיס בתוקף עד: /  חתימת בעל הכרטיס: \_\_\_\_\_

שם משפחה: \_\_\_\_\_ שם פרטי: \_\_\_\_\_ ת.ז.

כתובת: רחוב: \_\_\_\_\_ יישוב: \_\_\_\_\_ מיקוד: \_\_\_\_\_

טלפון: \_\_\_\_\_/\_\_\_\_\_

## תודה על תרומתכם

תרומתך חשובה לנו מאוד ומחזקת את התוקף המוסרי שלנו לדרוש תרומה מאחרים.

נשמח לקבל ממך תרומה ייחודית לבניית מוזיאון השריון במשעול הזמן-מוזיאון שיספר את מעשה השריון לאורך השנים.

# דף לקודא

קורא יקר,

אחרי תשעה גיליונות של עיתון זה שבהם הוכחנו התמדה, עקביות ומקצוענות, למרות המאמץ שנדרש מכל אלה שהתנדבו לשאת במעמסה, ברצוני להעלות בפניך נושאים אחדים:

ראשית, אני מציב אתגר אישי בפניך: להשתתף באופן פעיל בכתיבה לביטאון השריון. המערכת תשמח לקבל התבטאות (הראויה לדפוס) בכל אחד מהנושאים הרבים המתפרסמים ובהם: מורשת השריון, זיכרון הנופלים, מעיזבונם של הנופלים, טכנולוגיות מתקדמות בשריון, היסטוריה של השריון בארץ ובעולם, מחיי יחידות השריון בסדר, האנדרטאות של יחידות השריון, סיפורי גבורה של לוחמים, דוקטרינות שריון, הטנק בעתיד, כוחות משולבים ועוד. אפשר להציע גם תרגומי מאמרים מתקופונים לועזיים.

שנית, בכוונת עמותת השריון לפרסם גיליון שנתי של ביטאון זה באנגלית, אשר יכוון למגוון קוראי האנגלית בחו"ל ובארץ, ובהם אנשים וגופים העוסקים בביטחון ובשריון, בתעשייה, במוסדות מו"פ, בצבאות זרים, נספחים צבאיים, מוסדות וקהילות יהודיות בחו"ל, נציגויות של ישראל בחו"ל ומערכות של תקופונים לנושאי צבא וביטחון. החוברת תכלול מבחר מהכתבות שהתפרסמו בגיליונות שריון עד כה וכתבות שיוכנו במיוחד לגיליון באנגלית. הנכם מוזמנים לכתוב גם באנגלית (או בעברית) וכן להציע שמות וכתובות להפצת העיתון באנגלית.

שלישית, אני פונה שוב בבקשה להעביר לרשות העמותה ספרים, תמונות, קלטות וחומר אחר בנושא שריון והיסטוריה של השריון, אשר יועמדו לעיון המבקרים הרבים והחייילים הבאים להשתלמויות שונות. העמותה תוכל להכין עותק של תמונה, קלטת או מסמך מעניין, אם לא יתאפשר להשאיר קבע חומרים אלה לרשות העמותה. אנא, התקשרו אלינו בעניין זה. הכתובת לפניות ולטיפול:

## בנושא העיתון שריון:

א. אל העמותה כנ"ל, או אל העורך שאול נגר:

ב. טלפון במשרד: 03-5485471

ג. פקס במשרד: 03-5486797

ד. דואר אלקטרוני בבית: [nagar4@internet-zahav.net.il](mailto:nagar4@internet-zahav.net.il)

ה. דואר אלקטרוני במשרד: [shaltaas@slavin.co.il](mailto:shaltaas@slavin.co.il)

## בנושאי העמותה בכלל:

א. טלפון בעמותת השריון: 08-9255268 (רב-קווי)

ב. פקס בעמותת השריון: 08-9255186

ג. דואר אלקטרוני בעמותה: [latrun@interpage.co.il](mailto:latrun@interpage.co.il)

ד. כתובת דואר: העמותה להקמת יד לשריון, ד"צ שמשון 99762

שאול נגר  
עורך שריון

## תרומה באמצעות שיק

העמותה להקמת "יד לשריון" - לידי הנהלת חשבונות  
ד.נ. שמשון, מיקוד: 99762

ש"ח

סכום התרומה

שם משפחה: \_\_\_\_\_ שם פרטי: \_\_\_\_\_ טלפון: \_\_\_\_\_/\_\_\_\_\_

כתובת: רחוב: \_\_\_\_\_ היישוב: \_\_\_\_\_ מיקוד: \_\_\_\_\_

קבלה תשלח עם קבלת התרומה - פטור ממס הכנסה - 935111526

תודה על תרומתכם

# השירות בלבנון ותרומתו לחיל השריון

במשך 18 שנה ישב צה"ל בלבנון וביצע פעילות ביטחון שוטף, פעילות מבצעית שבה נטל השריון חלק מרכזי. במשך תקופה זו התפתחו טכניקות חדשות, נוסו תרגולות אחדות וטכניקות שונות לבשו ופשטו צודה. התפתחו תפיסות שונות של הפעלת טנקים, צוותי הטנקים ומסגרותיהם. דוד שלם של מפקדים, מח"טים, מג"דים וודאי מ"פים, לא השתתף במלחמת לבנון, וודאי שלא במלחמות אחדות. האם יש לכך השפעה לעתיד?

מבצע שלום הגליל (מלחמת לבנון)

הייתה ההתנסות האחרונה בלחימה

של אנשי השריון. תרומת השירות בלבנון לכל

הטנקיסטים ולוחמי השריון שנטלו בה חלק, היא ההתנסות המבצעית. זו המאופיינת במתח, בדריכות, בפעילות תחת אש, בנפגעים, בחברים שנופלים, בחרדה, בדאגה שמוקנת מהחזית והעורף כאחד, מריח עשן, מדם וקולות קרב.

הפעילות המבצעית בלבנון תרמה גם בהיבטים הבאים:

■ גברה המוטיבציה והרצון לשרת תחת אש, אל מול האויבים, בהתמודדות סביב השעון.

■ ההכרה וההבנה של יתרונות וחסרונותיו של הטנק שבאה לידי ביטוי בבט"ש בלבנון היא תרומה כבירה לחייל, לאנשיו ולמפקדיו. מפעילי הכלים למדו להכיר את המגבלות ודרך הניסיון האישי ומלקחי קודמיהם, למדו להתגבר ולהפעיל את הכלים המשוריינים בצורה המקסימלית והנכונה. ניסיון שלא ניתן לרכישה במסלול צוות/מ"מ גם לא בתרגילים דו צדדיים.

■ עצמאות המפקדים, בודד במארב "ארטישוק". דרך מהירה להתפתחות המפקד ולתחושת הביטחון העצמי שלו.

■ הכנת משימה, ניתוח שטח וביצוע נוהל קרב שלם וכולל. אלה מיומנויות שלא ניתן לשפרן אלא נוכח הקרב והאיום הצפוי.

■ מודעות לאיום הנ"ט. בתקופת הפעילות בלבנון השריון למד להכיר את יכולות הסאגר, המילאן, הפאנטו וה-ר.פ.ג'. למדו את האמל"ח, עסקנו בניתוח זמן שיגור דרך משך מעוף, הופעתם ו"מה הם מחפשים". עלתה המודעות בקרב המפקדים לאיום של הצלפים.

■ גיבוש ועבודת צוות - במלחמה כמו במלחמה - התלות ההדדית, תחושת החברות, החלפות האנשים

תא"ל אודי שני (שינוטר) קצין שריון ראשי

בתפקידיהם תוך כדי

מארבים, חילוצים, תרגולות

מיוחדות ועוד - אלה תרמו תרומה חשובה.

■ שיתוף הפעולה בין מרכיבי הכוח צבר תאוצה רבה בשירות בלבנון. שת"פ עם החי"ר (מאבטח או משלים), כוח מרגמות, ארטילריה ומסק"ר בעת אירועים - היה "חיבור" נכון ואמיתי, טוב מכל אימון. לצד כל יתרונות אלה, אפשר גם להצביע על מספר היבטים שפגעו בטנקאות ובתפיסת הלחימה השריונית.

ניתן לומר כי האורגניות שכל כך התמדנו בה, ודגלנו בה - נפגעה. עירוב אנשי צוות, ועוד בתוך המסגרת המחלקתית-פלוגתית היה דבר שכיח שלא אהבנו. במקביל המ"מים - כמפקדי מחלקות - עצמאיות לא נפגעו.

הפעילות שברובה (לא כולה) הייתה עם טנקים בודדים פגעה בניהול האש המחלקתית. התותחנות המסורתית, הקונבנציונלית, נפגעה. דפוסיים ותרגולות אחרות ש"שרישו" בקרב הדור הצעיר מחייבים שבאימונים ניישר את התותחנות לפי תורתה.

האם נכון כי הרמה והיקף האימונים המסורתיים לקראת "עיימות של מסות" - נפגע או הצטמצם כתוצאה מפעילות לבנון? התשובה היא כי אמנם כך.

18 שנה במלחמה. אם בתקופה קודמת הגדרנו את מלחמת ההתשה כמלחמת אלף הימים, נכון לכנות תקופה זו בשם "המלחמה בלבנון". הייתה תקופה שהטנקיסטים חטפו, החיזבאללה ירה בעיקר בטנקים וגילה את נקודות התורפה שלהם. הייתה תקופה שהסיוורים ויחידות השטח עמדו במארבים ובמטעני צד והיה זמן, בעיקר לאחרונה, שהמוצבים קיבלו מנה "נוספת" אחרי שהאויב גילה את נקודות התורפה של עמדות התצפית.

זה היה אויב אינטימי, וקרוב מאוד. הכל היה קרוב וצפוף, טווח של קילומטרים ספורים עם מודיעין שנעשה נגיש, כשכל חייל יודע מה שפעם ידע רק המ"פ או המג"ד. שני הצדדים הכירו זה את זה וחייפשו כל הזמן זה את נקודות התורפה של השני. שטח רצועת הביטחון בדרום לבנון היה קטן מאד ורק חלק זעיר מצה"ל שירת שם. גדודי הטנקים שירתו שם,

נגמחון חולף על פני גידולי סבך בדרום לבנון

לחמו, השפיעו והושפעו.

זה היה בי"ס מהיר שדרש פתרונות

מידיים, סדנת לחימה אינטנסיבית. במשך השנים

הלך האימון והתכוונן ללבנון. חלקו הניכר כבר לא היה הכנה לקרב שריון קלאסי, או מלחמה "באויב הגדול", אלא הכנה לקרב הגרילה ההררי, לאיש עם טיל הנ"ט, למטען צד, לנוף הררי של אדמת לבנון, למארב הארטישוק, לאופן התנועה, לסוג'וד, עיישייה, ריחן, דלעת וטייבה. נוצרה אסכולת לבנון!

חלוקת הקשב בקרב מפקדי גדודי הטנקים הייתה מורכבת מהאימון לפני תעסוקה, הכנת הכוח, ציודו, הצטיידותו, הכניסה לקו והשירות, הפצועים, בקבוקי השמפניה לאחר הצלחה, התחקירים, הקברים - אלה העסיקו אותנו כמעט כל הזמן. המחשבה הייתה מרותקת לשם. זה היה שינוי בדרך שמג"ד טנקים קיבל אחריות, או עיסוקו וטיפולו של המ"פ בלבנון.

ככל שעברו השנים, ובמיוחד בתקופה האחרונה, חיל השריון - הטנקים - הם אלה שביצעו את הפעילות האקטיבית בלבנון. אין בזה לזלזל "באגוז" או ביתר היחידות המיוחדות. חייבים לזכור את "חובק עולם" ותרומת השריון במבצע זה, אירוע 108, השמדת 13 המחבלים בשקיף-אל-חרדון, כוח ההתערבות המרכזי בפניו ג'זין, ההיתקלות באבו-רכב והתרומה המרכזית לפינוי אזור הביטחון - אלה רק מעט דוגמאות מהתקופה האחרונה הזכורה בעיקר לדור הטנקיסטים הנוכחי.

עלינו לברך את אלה שעשו במלאכה ועלינו לזכור את אלה שנפלו בדרך. מה ילד יום, עדיין מוקדם לדעת, אולם, אין ספק שהכוח המשורייני, יישא וייטול חלק מרכזי בפעילות הבט"ש העתידית.



קצין שריון ראשי תא"ל אודי שני

# "הנסיגה מלבנון היא נסיגה פוליטית, לא טקטית ולא אסטרטגית - פוליטית נטו"

## אומר אלוף [מיל'] אורי אור ברזון ל"שריון"

אורי אור, בן תנועת ההתיישבות בעמק חפר, איש חטיבה 7, מג"ד בהתשה, מח"ט מילואים במלחמת יום הכיפורים ואלוף פיקוד צפון אחרי מלחמת לבנון ובזמן נסיגת צה"ל מהאזורים הביטחוני, סגן שר הביטחון ויושב ראש ועדת חוץ וביטחון של הכנסת, מכהן כיום כיושב ראש הדיקטוריון של התעשייה האווירית לישראל. שוחחנו איתו על לבנון, על ישראל ודרך אגב גם על אורי אור, חברו של אהוד ברק.

### סא"ל (מיל') דודו הלוי

גם סוריה שאיתה לא הגענו להסכמה על תנאי הירידה מהגולן וגם לבנון יכולות לחדש את הטרור נגדנו. תוסיף למשוואה הזו 400,000 פליטים פלשתינאים...

#### שחיים בלבנון?

**אורי אור:** שחיים בלבנון וחלקם אופוזיציה לערפאת, היכולים לנצל את המצב השביר הזה לחידוש פעילות טרור. אני אמרתי לצאת מלבנון...

#### בלי כל קשר לשיעים או לחיזבאללה...

**אורי אור:** בלי כל קשר לשיעים או לחיזבאללה. יש בלבנון הרבה גורמים שיכולים לנצל את המצב החדש לקידום אינטרסים צרים שלהם. אני כמובן אהיה מאושר אם לא יהיו יריות ופעילות עוינת בגבול הצפון. בסוגריים אני רוצה לומר שבישיבת המטה הראשונה שלי בפיקוד צפון, באוקטובר 1983 מיד אחרי אסון צור השני אמרתי שהיעד של הפיקוד הוא לצאת מלבנון ולהיערך אחרת על הגבול.

#### אבל המערכת הפוליטית...

**אורי אור:** בלי לעסוק בפוליטיקה, שר הביטחון אז, משה ארנס לא הסכים לנסיגה מהאזורים ללא הסדר. אי אפשר היה לשבת על גדות האזורים, עם צור וצידון, בלי הסדר. הסוף היה שמשו וחיצי (הרמטכ"ל דאז משה לוי) ואני הלכנו לשמיר (ראש הממשלה יצחק שמיר) ואמרנו לו שאין כל סיכוי להגיע להסדר ושצריך להיערך, חד-צדדית ואחרת באזור ביטחון. שמיר אמר: מאד מעניין ואז החליטו על בחירות מוקדמות. ההמשך ידוע ומוכר.

בשיחות שהיו לי עם קצינים בכירים לבנוניים (מהמטכ"ל הלבנוני) הם חזרו ושאלו למה אזור הביטחון? עניתי להם בגלל הוואקום, החלל הריק שיווצר בדרום, אלא אם אתם מסכימים לפרוס שתי חטיבות מליאות עד קו הגבול ואז לא נצטרך אזור ביטחון. התשובה שלהם הייתה שהם לא יכולים כי הם צריכים את החטיבות האלה באזור ביירות, להגן על המשטר. יש לנו סדרי עדיפויות

והסכם השלום של מאי 1983 - שמעולם לא יושם - צה"ל נערך על גדות נהר האוואלי. החלטת הממשלה, בסוף 1984 הייתה לצאת מלבנון, לסגת מעמדות צה"ל על נהר האוואלי, ולהיערך באזור הביטחון. אני קיבלתי את הפיקוד (פיקוד צפון) כשצה"ל יושב על האוואלי, ושנה אחר-כך הממשלה קיבלה החלטה לצאת מלבנון, ולהיערך באזור ביטחון עם צד"ל (צבא דרום לבנון) בגיבוי צה"ל. זו הייתה החלטת הממשלה בינואר 1985.

#### ההחלטה הזו מגדירה קו גיאוגרפי לנסיגה?

**אורי אור:** לא הייתה הגדרה של קו, ולא הייתה הגדרה של אזור "הביטחון" וזאת מתוך כוונה. המטרה המוגדרת והמוצהרת של אזור הביטחון הייתה - למנוע ירי בכיוון ישיר על יישובי הצפון וחדירה של קו הגבול. לכן בנינו מערכת שנשענה על קו הגבול (הבינלאומי) ועל אזור הביטחון. ואני רוצה שיהיה ברור לכל - אזור הביטחון עמד ושירת את המשימה בשבילה הוקם. הוא לא הוקם למנוע ירי עקיף - של קטיושות בקצה טווחן - אלא למנוע חדירה ולמנוע ירי ישיר על יישובי הגבול. במשימה הזו עמד אזור הביטחון מאז 1985, חמש עשרה שנה.

למה בנינו את אזור הביטחון? משום שלא הייתה שום אופציה אחרת. אחרי שאמרנו את זה, אני מציע לנו לנהוג זהירות ולא לסכם עדיין האם הנסיגה מלבנון הצליחה או לא. צריך לחכות מספר חודשים לפני סיכום. תהליך ההבשלה יארך בין שלשה לששה חודשים ואז ניתן יהיה לראות מה קורה בשטח.

התנגדתי לנסיגה חד-צדדית מלבנון משום שהצמידו את עניין השלום לנסיגה. אין נסיגה חד-צדדית לשלום. שלום עושים דו-צדדית, לא חד-צדדית. אפשר לסגת מאזור הביטחון ולהיערך מחדש על קו הגבול הבינלאומי. אפשר גם להיערך בשיטה אחרת אבל לא "עושים שלום". לא יהיה כל כך מהר שלום, לא עם סוריה ולא עם לבנון.

### אזור ביטחון עם צד"ל (צבא דרום לבנון) בגיבוי צה"ל

אחרי עשרים וחמש שנה, ביקור רבין בג'ונייה, הגדר הטובה, צה"ל יוצא מלבנון...

**אורי אור:** אני מציע להתרכז באזור הביטחון, באזור דרום לבנון. לא להתעסק בג'ונייה וביחסים עם הנוצרים בלבנון. בעצם הכל מתחיל מהוואקום הלבנוני. היעדר שלטון לבנוני לאורך הגבול יוצר אחרי מלחמת יום הכיפורים את "הגדר הטובה" ושני אזורים "ביטחון" נפרדים בשליטה נוצרית מצומצמת. במערב, בפיקוד קצין בשם שידיאק ובמזרח בפיקוד מייג'ור סעד חדד. רק במבצע ליטאני שני האזורים מתאחדים ומוקמת המליציה של אזור דרום לבנון. בעקבות מלחמת 1982,



אורי אור כיום



אלוף אורי אור בפיקוד הצפון עם שר הביטחון משה ארנס (צילום מיכאל צרפתי "במחנה")

הביטחון. לחץ מצדו של לחד (גנרל אנטואן לחד, מפקד צד"ל אחרי מותו ממחלה של רס"ן סעד חדר). הסיכום היה - ג'זין באזור הביטחון, בלי צה"ל. פעם בחודש, היינו נכנסים לשם אבל לא ישבנו שם.

### ג'זין החזיקה מעמד מפני שזה היה באינטרס של כולם לשמור על הסטאטוס קוו שם.

**אורי אור:** נכון. אינטרסים של נוצרים ודרוזים, חלק מהדבר הזה שנקרא לבנון. חלק מהמוצבים נבנו אחר-כך בכדי לחזק את הדרך ואת השליטה על הדרך לג'זין, כמו מוצב "ריחן".

### חסר נתון אחד - מה היה שיעור האבדות שספגו עד לנסיגה לאזור הביטחון ב-85?

**אורי אור:** הרבה מאד. כמעט לא היה יום שלא היה לנו הרוג. אחת התקופות הקשות שלי בחיים זו התקופה ההיא. מהרגע שקיבלתי את הפיקוד ועד הנסיגה ב-85' הייתה מלחמה בלתי פוסקת, ויום-יום הרוג. הייתה תקופה נוראית. והיה שבר לאומי - לא היה קונסנזוס לגבי לבנון, לגבי הישיבה שם, כלום. אני זוכר גדוד צנחנים מילואים ששירת בלבנון, גמר את השירות, הוריד מדים ועלה כולו לכנסת - להפגין נגד המלחמה. באו אליהם חיילים שרצו להצטרף להפגנה אבל לא שירתו בלבנון - גירשו אותם. אמרו להם: אם הייתם משרתים אתנו הייתה לכם הזכות להפגין, לא באתם לשרת בלבנון, איבדתם את הזכות להפגין נגד המלחמה. אז ישבנו עד הואולאלי. אמיר

בשלבם לאזור הביטחון קטן יותר. זו האופציה שאושרה על-ידי הממשלה. מה שבוצע בסופו של דבר הייתה נסיגה ללא שלבים לאזור ביטחון קטן יותר, פחות או יותר בגבולות הגיאוגרפיים שקיימנו במשך חמש עשרה השנים האחרונות. הקו שהוצג לממשלה למשל כלל גם כמה כפרים שיעיים שמתוכם יצאנו תוך חודש, חודשיים, עוד ב-1985. ביולי 1985 גמרנו את ההיערכות באזור הביטחון.

המטרה הייתה שצד"ל, עם חונכים שלנו, יחזיק בקו, אבל גם כמה מוצבים צה"ליים, כמו הבפור, או התצפית ארוכת הטווח מעל ראש הנקרה. שלשה - ארבעה מוצבים של צה"ל והיתר של צד"ל. בהתחלה לא היו טנקים בקו, אבל הם נכנסו די מהר מפני שלא היו ביצורים ויכולת הטנקים הן בייצור אש והן בשימוש באמצעים מתוחכמים במארבים הייתה ערך חשוב. אזור הביטחון הזה עבד, ועבד היטב. אזור הביטחון חטף מכה רצינית דווקא לביל הגלשוניים. מפני שהם הצליחו לעקוף את אזור הביטחון ולחדור לישראל עצמה.

**שלשה, ארבעה מוצבים של צה"ל? ומה עם ג'זין?**  
**אורי אור:** במקום שלשה או ארבעה מוצבים של צה"ל, היו בסוף שישה. אבל גם זה לא משמעותי. ג'זין זה סיפור אחר, מפני שג'זין לא הייתה מתחילה באזור הביטחון. אבל היות וג'זין היא השער להרי השוף יישבו נוצרי, היה עלינו לחץ להכליל אותה באזור

אחרים, הם אמרו.

לכן נבנה אזור הביטחון והוא נבנה אז כדבר ארעי. קיוונו גם אז להסדר שיאפשר יציאה מלבנון כולה. אז גם צד"ל נבנה בצורה יסודית. אבל גם אז ידענו, וזה הוכח שוב עכשיו, שצד"ל בלי צה"ל לא קיים ולא מסוגל להחזיק מעמד. מי שחשב שהגדוד השיעי מעישייה יתפנה ויחזיק מעמד כמסגרת לוחמת - טעה. צבא דרום לבנון הוקם על מנת לאפשר קיום תשתית אזרחית-צבאית וכלכלית "עצמאית" יחסית של תושבי דרום לבנון שנשענה בעיקר על הנוצרים ואחר כך גם על הדרוזים ומעט גם על אותם שיעים שלא היו חברים בחיזבאללה.

### שלש אופציות

**מה היו האופציות, היו בכלל אופציות אחרות?**  
**אורי אור:** זה חשוב מאד. הצבא הציג לממשלה, אחרי דיון נוקב במטכ"ל, שלש אופציות. אופציה ראשונה שהוצגה על-ידי ראש אמ"ן דאז, אהוד ברק, הייתה נסיגה מלאה עד הגבול הבינלאומי, ובלי צד"ל. האופציה השנייה הייתה של פצ"ן (פיקוד צפון) ואני הצגתי אותה והיא הוצעה נסיגה ללא שלבים, אזור ביטחון גדול יותר הנמתח ונשען על נהר הליטאני לכל אורכו, ובלי העיר צור (הממוקמת מדרום לשפך הליטאני). האופציה השלישית, שנתקבלה, הייתה של המטה הכללי - של הרמטכ"ל - והיא הוצעה נסיגה



אלוף אורי אור בפיקוד הצפון עם שר הביטחון יצחק רבין שמאחוריו הרמטכ"ל משה לוי

**אורי אור:** זה לא שייך. אני טוען שגם אם לא היה צה"ל בלבנון – חיזבאללה היה קם. הארגון הזה קם וקיים על מנת לשרת מטרת של השיעים בלבנון, להפוך את לבנון לרפובליקה האיסלמית השנייה אחרי אירן. גם בלי מלחמת לבנון היה חיזבאללה. אם תפיסה זו שאנחנו יצרנו את חיזבאללה, הייתה נכונה, אז היום, אחרי יציאת צה"ל מכל שטח לבנון, חיזבאללה היה צריך להתחסל.

חיזבאללה ומנהיגותו הבינו שהדרך הטובה ביותר לגבש תנועה פוליטית, ליצור קאדר של מפקדים ומנהיגים, היא לקדש מלחמה בישראל. ישראל, במדיניותה והתנהגותה, תרמה תרומה אדירה למעמדו של חיזבאללה כיום. השאלה שנותרת פתוחה היא האם חיזבאללה יצליח להשתלט על כל לבנון. אני מאמין שלא יצליח משום היותו מיעוט שבתוך מיעוט. השיעים בלבנון הם מיעוט בקרב האוכלוסייה המוסלמית הכללית – לכן ההתנגדות הנחרצת שלהם לקבלת הפלשתינאים, שרוב רובם סוניים, לחברה הלבנונית. חיזבאללה עצמו הוא מיעוט בקרב העדה השיעית הלבנונית.

תהליכים בלבנון הם ארוכים ואחרי הנסיגה שלנו לאזור הביטחון זה לקח שנה וחצי עד שהדברים התחילו לזוז. אני יצאתי מהפיקוד, ועד סוף 1986 שרר שקט לאורך גבול הצפון. רק שנה אחר כך, יש את האירוע הטראומטי של "ליל הגלשונים". יש כמובן עליה הדרגתית של פעילות, גם צד"ל לאט מתגבש, אבל זה לקח שנה עד "ליל הגלשונים".

### כל זה לקח שנה?

**אורי אור:** מלחמה מתמדת כוללת הרבה אלמנטים: סיורים רגליים ורכובים, מארבים, בדיקות, פעולות, חדירות. צריך גם לזכור שבתוך אזור הביטחון לא היה צורך לקבל אישור לפעילות, אבל מעבר לאזור, האישור היה כמו לחדירה או לפעולה מעבר לקווים, מעבר לגבול. למרות שזה לא היה גבול, כל פעילות מעבר לאזור הביטחון חייבה אישור רמטכ"ל או קבינט. בניית צד"ל ובמקביל בניית חיזבאללה ארכה הרבה זמן. אנחנו מייחסים לעצמנו הרבה יותר ממה שאנחנו באמת. אני מכיר את האגדה ש"אנחנו יצרנו את החמס". אני יכול להסכים שאנחנו נתנו לחמס דגל וסיבה לקיומו, אבל לא אנחנו יצרנו את החמס. גם בלעדינו היה החיזבאללה מתקיים בלבנון.

### נתנו לחיזבאללה סיבה אדירה למאבק, דגל ומטרה מוחשית

**כל זה נכון אבל חיזבאללה הוא תוצאה ישירה של מלחמת 1982, מלחמת "שלום הגליל" או מלחמת לבנון.**

**אורי אור:** לא. חיזבאללה נאבק על מעמדו ונלחם כנגד ארגון "אל-אמל" על השליטה בדרום לבנון ובקרב העדה השיעית הלבנונית. ללא ספק אנחנו נתנו לחיזבאללה סיבה אדירה למאבק, דגל ומטרה מוחשית. אבל לא אנחנו יצרנו את חיזבאללה.

**חיזבאללה חוגג כל שנה את היווסדו והתאריך אותו הם חוגגים הוא פלישת צה"ל ללבנון.**

דרורי (אלוף פיקוד הצפון שקדם לאורי אור) ירד מהשופ לאוואלי. היו בשטח שתי אוגדות, אוגדת לבנון ואוגדת הגייס והמון כוחות ת"פ, מילואים, סדירים, צבא שלם.

### מה קורה אחרי הנסיגה לאזור הביטחון?

**אורי אור:** שקט. כולם עוסקים בבניית הכוח ובהערכה מחדשת של המצב החדש. אנחנו בנינו את צד"ל, את המוצבים ואת שיטות האחזקה של הקו החדש. הם עסקו בבניית כוח לוחם, לימוד השטח החדש וגיוס אנשים מהשטח שבשליטתנו. השנה הראשונה הייתה די סבירה, אבל גם אז הייתה החטיפה, או המארב של המרצדס של יק"ל שבו נחטפו רחמים אל-שייך ויוסי פינק.

### מתי זה מתחיל לתפוס תאוצה?

**אורי אור:** זה תהליך. זה לא מתחיל בבת אחת, אלה זהו תהליך איטי. פה משהו, ופה תגובה, שם משהו אחר, ותגמול. כל צד בודק את הצד השני, להבין את הקווים האדומים, השחורים וכדומה. בסוף התקופה הזו, יצאנו מאזור הביטחון, סרקנו שנים – שלשה כפרים וחזרנו. קיימנו מערך נייד וגמיש שגלש מעבר לגבולות האזור שבשליטה. אבל לאט לאט העניין נבלם. חששו מנפגעים, חששו מפגיעה בכוחות משוריינים ולאט נסגרו לתוך אזור הביטחון.

עד אז ארגון אל-אמל נושא במאמץ הלחימה אבל משם ואילך "אמל" יורד בפעילות שלו, הארגונים הפלשתינאים מצמצמים את פעילות שלהם וארגון החיזבאללה תופס מנהיגות ומוביל ונושא את הלחימה על כתפיו.

קיימת אפשרות שבעוד חצי שנה חיבלאלה יעשה פעולה, אבל קטנה ואצלנו יגידו לא שווה להגיב. שלשה חדשים אח"כ שוב פעולה, קצת יותר גדולה, קצת יותר חמורה אבל עדיין "לא שווה תגובה". וכך לאט, לאט חיבלאלה יעלה את הרף וידרדר את המצב לאורך הגבול?  
אורי אור: יכול היות. מה השאלה – האם זה יקרה?

## נבואה ניתנה לשוטים

אני מנסה להבין לאן זה עשוי להתגלגל...

אורי אור: תראה נבואה ניתנה לשוטים, וזה נכון. תראה, אחרי שגמאל עבדול נאצר נפטר וסאדאת עלה לשלטון מה אמרו? לא אתה ואני, אלא האוראקל, המומחה בה' הידיעה, איש קהיליית המודיעין והאקדמיה, אחד מגדולי המומחים של ישראל לעולם הערבי ולמצרים בייחוד הופיע בתכנית "מוקד" ואמר סאדאת זה זמני. אין מאחורי הדמות הזו שום דבר. הוא לא מנהיג אמיתי אלא זמני בלבד.

סאדאת היה ללא ספק מנהיג עולמי, אחד הגדולים שבהם. הוא עשה שלשה צעדים שכל אחד מהם הוא מהלך של ענקים. הוא זרק את הרוסים ממצרים, פתח במלחמת יום הכיפורים ובא לירושלים לדבר שלום. מנהיג ומדינאי בקנה מידה עולמי.

עכשיו כולם יכולים לטעות. גם המומחים. עכשיו התחלף שליט בסוריה. כמה מלל נשפך וכמה תחזיות נחזו. הצרה היא האף אחד לא יודע מה יהיה, לא כאן, לא בסוריה וגם הוא עצמו, בשאר אסד לא יודע לאן הוא יוליך את המהלך הבא. גם לעניין הזה השפעה גדולה על המצב בלבנון, לא רק לנסיגת צה"ל. בהלוויה של אסד בכפר, מלבד ההנהגה הסורית, נמצאת גם ההנהגה הלבנונית, כלומר, הסורים

לא רואים בהם זרים, אלא חלק מעצמם, בשר מבשרה של סוריה.

אבל מלבד סימני השאלה הגדולים לא השתנתה הערכת המצב הבסיסית. אין שלום עם סוריה, אין שלום עם לבנון ולבנון לא רוצה לפרוס את צבאה לאורך הגבול עם ישראל. אם סוריה לא תיתן לה אישור לפרוס את הצבא, הצבא לא יכנס לדרום, לדעתי. אבל יתכן שתקופת הביניים, תקופת השקט תארך. יתכן שכל עוד בשאר לא השלים את השלטותו על סוריה הוא לא ייתן חסות או אישור לכל מהלך בלבנון.

**גנרל רזי כנען, קצין המודיעין הסורי בלבנון ולמעשה נציב לבנון, היה דוד של חאפז אסד...**

אורי אור: הוא איש שלהם, איש של המשפחה, איש של האבא ושל הבן ולראיה לא החליפו אותו. כלומר הם שולטים בלבנון ושום דבר לא השתנה. אבל סימני השאלה גדלו: מה תהיה עמדת סוריה בנושא לבנון מבחינה ישראלית? מה תהיה העמדה הסורית בעניין המשא ומתן לשלום, המו"מ המדיני? האם סוריה תהיה מוכנה לוותר על לבנון, כמדינת חסות, שטח כבוש, נשלט? ומה יעשו הפלשתינאים בלבנון?

כל אלה הם סימני שאלה שהתקיימו גם לפני מותו של חאפז אסד ועכשיו רק נעשו יותר חריפים.

## זה מהלכים טקטיים או אסטרטגיה?

היפותטית, האם אפשרי שדווקא הבן שאין לו זיכרונות נוסטלגיים מהמנגל בכינרת, אבל רוצה לשלוט בסוריה ולשפר את רמת החיים של תושביה, יוביל למהלך של החלפת שטחים, כמו וויתור סורי על הכינרת לעומת וויתור ישראלי על אל-חמה?

אורי אור: אם זה כל כך פשוט למה האבא לא הולך למהלך הזה?

**בגלל הזיכרון ההיסטורי של המנגל...**

אורי אור: דווקא עכשיו, כשתהליך ההשתלטות על סוריה בעיצומו, ילך מנהיג צעיר בן שלשים וחמש, שעוד לא גיבש את השליטה שלו בצבא, להולך למהלך כל כך מהפכני? בינתיים את המהלכים המהפכניים שהובילו שלום עשו הוותיקים, סאדאת, חוסיין

בחיילים ובאזרחים על הגבול הבינלאומי. אם זה יקרה, תבוא תגובה, כואבת ומשמעותית. כמו שהיציאה הייתה החלטה פוליטית גם התגובה תהיה פוליטית. שום ממשלה ישראלית, שום ממשלה, לא תעמוד ותהסס מול פגיעה היכולה ועשויה לסכן את אותם מאות ואלפים החיים על קו הגבול. שלשה אנשים וחמשת אלפים של דולרים שעברו דים ו-אר. פי. ג'י. שנורה על אוטובוס – אתה מכיר הרבה ממשלות שישיבו בשקט?

## אזור הביטחון היה שולחן השח של סוריה, אירן, חיבלאלה וישראל

זו הייתה הגדולה של אזור הביטחון. היות והיה ברור שאין הסכם עם סוריה והיה ברור שבלבנון אין מלך, יצרנו סדן, אזור שעליו אפשר היה למקד את העימות. זה היה שולחן השח של כולם. וגם בשולחן הזה לא תמיד זזו. אבל כשיצאו מתחומי השולחן, המצב הידרדר ל"דין וחשבון" ופעולות אחרות. עכשיו אין יותר שולחן שח, כל פעולה, כל פגיעה היא בבשר החי, והעצבים חשופים.

יש אבל נושא שחייבים להעלות אותו והוא הנושא של אחריות הדדית. מתפתח רושם שכל סקטור בחברה הישראלית אחראי רק לעצמו. מה אומרות "ארבע אמהות"? שהבן שלי לא ייהרג בצפון. איש תל-אביב יכול להגיד בעצם – לי לא איכפת מה שקורה בקריית שמונה. המשמעות היא שתושבי הצפון, קריית שמונה, אביבים, מנרה, משגב ודובב, ידאגו רק לעצמם. ולכן כל דבר שיקרה מהיום והלאה בגבול הצפון הממשלה תצטרך להוכיח שזהו עניין לאומי, הנוגע לכולם.

יש לנסיגה מלבנון משמעויות אסטרטגיות מרחיקות לכת. האם ניתן לסורים ובעלי בריתם להשתמש בכמה מטרים על שפת הכינרת על מנת להפוך את תושבי קריית שמונה לבני ערובה? התשובות בשלב זה

אינן נוחות לישראל. ההשפעה שיש לנסיגה הזו על המו"מ עם הפלשתינאים – שלילית בעיקרה. ההשפעה שיש לנסיגה הזו על כל מערכת יחסי ישראל והעולם הערבי היא שלילית. מה הצגנו? חולשה, חוסר רצון ונכונות לספוג אבדות, נכונות לוותר גם על מה שנחשב כאינטרס חיוני בגלל חוסר נכונות להילחם. לכן אפשר להגיע למצב בו יהיו לנו הרבה יותר נפגעים, בגלל הנסיגה מלבנון, ולא בלבנון, אלא בירושלים, ביהודה והשומרון, ברמת הגולן. ההערכה של כל שירותי המודיעין הערביים, ללא יוצא מהכלל, שהנסיגה הזו היא תוצאה של חולשה ישראלית אדירה.

## אורי אור: אני לא אצביע בעד מסירת הכינרת

הסורים רוצים שליטה בכינרת ואנחנו לא ניתן להם את זה. זה לא יעבור במשאל העם. אני לא אצביע בעד מסירת הגדה המזרחית לסורים.

אני בעד הסדרים עם הערבים לא משום שאני מאמין שהסדרים האלה יביאו שלום לדורות אלא משום שאנו חייבים לבחון את הדרך הזו ולהוכיח לדור הבנים או הנכדים שאם תהיה מלחמה היא נכפתה עלינו אחרי שעשינו את הכל על מנת למנוע אותה.



תא"ל אורי אור עם הרמטכ"ל מוסה גור

וערפאת. לא הצעירים. עשיית השלום באופן כללי הוא תוצאה של חולשה, של מנהיגות ושל מהלכים, גם שם וגם כאן. הראייה – המברק שסאדאת שלח לאסד, אחרי שהנשיא הסורי שואל אותו בשביל מה עשית את זה. וסאדאת עונה, ניסינו הכל ומה שנותר לי לעשות זה רק המהלך הזה. כלומר הוא ניסה הכל, גם מלחמה במאמץ אדיר וזו התוצאה שאליה הגענו. לכן הוא משנה כיוון.

## שינוי הכיוון היה טקטי או אסטרטגי?

אורי אור: לא יודע, יתכן שזה התחיל כמהלך טקטי והפך להיות מהלך אסטרטגי. קשה להגיע מוקדם כל כך להערכה סופית. אבל ברור לחלוטין שהנסיגה שלנו מלבנון היא נסיגה פוליטית. לא טקטית ולא אסטרטגית – פוליטית טו. אהוד ברק החליט על היציאה מלבנון בזמן מערכת הבחירות ומחיות קשוב לדעת הקהל הישראלית. הוא קיווה להגיע להסדר שיאפשר לו יציאה בהסכם. זה לא קרה. אני לא חושב שיציאה הזו היא הימור כל כך גדול.

אבל אם מישהו בצד השני משתעשע בכל מיני רעיונות, כדאי שיבחין כי התהליך הישראלי אמנם מסורבל ומייגע, אבל דעת הקהל לא תרשה פגיעה

# קורא/ים נאג'יוס



(המכתבים המלאים שמורים במערכת)

## הטנק של דגניה - גידסה נוספת

הנני חבר בעמותת השריון בגין השתייכותי לחטיבה 8 בפיקודו של האלוף יצחק שדה ז"ל, לגדוד הקומנדו 89 בפיקוד משה דיין ז"ל. בגיליון 7 של "שריון", בסיפור על הטנק של דגניה, צוין כי תיחקרתם את חברי הקיבוץ כאילו לא היו לוחמים נוספים בסביבה. את הקורות באירוע זה איש לא יוכל להזים כי חוויתי אותם ואני זוכרם היום כפי שאירע לפני 52 שנה. נשלחנו ע"י פיקוד ההגנה לעזרת דגניה א' ב-14 במאי 48'. זו הייתה מחלקת מ"כים. לי הייתה כיתת מ"כים שהוצבה מדרום לטנק המפורסם. מפקד המחלקה היה שמוליק אדום הלחיים. לא זכור לי בדיוק התאריך, אבל בליל האירוע בגזרה שציינתי ניתנה עלינו אש תופת - מרגמות, תותחים ומקלעים. קיבלנו הוראה לא לפתוח באש עד לפקודה. עם פקודה, כל הגזרה פתחה באש. עם בוקר שקטה האש כמעט לחלוטין. הסורים נסוגו בבהלה. יצאנו מהחפירות, ניגשתי למקום שבו הייתה אש בלילה ופגשתי במקום חברים שסיפרו לי, כי בִּוּרְקָה, השליך בקבוק מולוטוב (תבערה) על הטנק. בִּוּרְקָה היה במוצאו רוסי. לאחר מכן היה מפקד יחידת הטנקים בחטיבה 8, גדוד 81.

ב-4 הגירסאות שפירסמתם לא הוזכר שהטנק היה מפויח כולו, שגופת איש צוות היתה שרועה על חלקו הקדמי של הטנק - שרופה ומפוחמת לגמרי. לכן הסברה שפִּיאט פגע בטנק מוטעית. ראשית לא ראיתי את הפיאט בגזרה למרות שהכלי היה מוכר לי היטב מקרבות העמק. שנית לא תיתכן גרסת הפגיעה



הטנק של דגניה

של הפיאט, כי אז איש הצוות הסורי היה אמור או לעוף מהטנק או להידבק לקירותיו. ומה שאני ראיתי הייתה דמות מפויחת, מצומקת מהשריפה, כחיל זקוף בצריח. גם גירסת הפגז של התותח, מוטעית כי מאין נורה אותו פגז ואיך פגע בדיוק בצריח? אתם כותבים שהטנק נבדק בשנת '91, ומה קרה במשך 43 שנה? האם מייד אחרי המלחמה או בתוכה לא ניסו כלים על הטנק?

נדב רפאל, טל: 03-9604570, כפר גנות

## הטנק של דגניה - עוד גידסה

בעיתונכם הנכבד "שריון" הופיעו מאמרים בנושא הטנק של דגניה. אף כתבה לא הצליחה למצות את עצמה ולספר את סיפור הקרב במלואו. משום מה הושמט חלקו ההירואי של בִּוּרְקָה, למרות שהסיפור הודפס בעיתון "במחנה" בשנת תשכ"ג (1963). מן הראוי שיעשה צדק היסטורי לִבִּוּרְקָה. מעשיו במשך שנות שירותו משמשים מופת ללוחמים ומן הראוי שבערוב ימיו יזכה להכרה על המעשה המופלא שביצע בדגניה. היכרותנו החלה בהיותו המ"פ שלנו ב-48'. במערכה על רפיח ב-56' אספתיו פצוע לזחל"ם שלי. אשמח אם המעוות יתוקן בדרך הנאותה.

בכבוד רב, שמעון לינדנר, לוחם. חולון

להלן קטע מן הכתבה בעיתון "במחנה" משנת 1963, שהתפרסמה לרגל יום השריון:  
"...סיפורים רבים נכתבו על הטנק הסורי, הניצב עד היום בשערי דגניה. אולם סיפור אחד לא סופר מעולם: הסיפור על השמדתו של טנק נוסף, בראשיתה של אותה התקפה. האיש שחיסל את הטנק: אל"ם ברוך (בִּוּרְקָה) ברלב, כיום קצין בכיר בגייסות השריון.

"כאשר הגעתי לדגניה" סיפר אל"ם ברלב, "הבחנתי ששער הברזל של דגניה א' סגור. הצעתי למפקד הקטע לפתוח את השער לרווחה. השיקול: הדבר יעורר את חשדם של שריוני האויב ומתוך חשש מפני מוקשים לא ניסו כלל לפרוץ בדרך זו. בשעה 0445 החלה התקפה הסורית. ארבעה משוריניים סורים שגעו בצד הכביש נפגעו מייד על ידי תותחי ה-20 מ"מ שלנו. ששה נוספים, מדגם רנו הצרפתי,

התקדמו לכיוון המשק כשמאחוריהם נע החי"ר הסורי. אחד הטנקים התקדם עד שהבחין בשער הברזל הפתוח. מפקדו, עצר את הטנק והתחיל יורה ממקומו לעבר העמדות.

התקדמתי בתוך הפרדס עד לעץ האחרון ומשם התקררתי בזחילה אל הטנק. במרחק חמישה מטרים הטלתי את **קבוק המולוטוב** לעבר הטנק. הבקבוק פגע בטנק, אך לא התפוצץ. שלפתי שני רימוני יד וזרקתי אותם אל סיפון הטנק, מעל למנועו. הצוות הסורי נבהל מעצמת ההתפוצצות, נסוג לאחור כ-80 מ' והוסיף לירות בהתמדה.

חזרתי לחפירת הפיקוד ויצאתי בזחילה אל הטנק, כשאני מצויד ב**סטן** ובשני **בקבוקי מולוטוב**. חלק מהדך זחלתי עם אחד מחיילי, שנשא עמו את אחד הבקבוקים. בהמשך הדרך החייל נשאר לחפות. קבלתי ממנו את הבקבוק השני והמשכתי אל הטנק, כשאני מחפש אחר עמדת זריקה נוחה. לא יכולתי להגיע אל עורפו של הטנק, כיוון שבמרחק קטן ממנו ניצב משוריין שחיפה עליו. ביקשתי מהמקלענים שיגבירו את אישם והתקררתי עוד יותר. בהגיעי לטווח קרוב מאוד, כשלושה-חמישה מטרים, הטלתי את בקבוקי מולוטוב, ששניהם פגעו בצדו השמאלי של הטנק. להבה גדולה עלתה ממנו, ואנשי ציוותו נטשוהו ונמלטו על נפשם. מן ההגינות לציין כי לא שכחו ליטול עמם את המקלע. אולם אני, מצידו, לא שכחתי ללוותם בדרכם - פתחתי באש חזקה לעברם. מאוחר נמצא אחד מהם הרגו בשדה הקרב."

## תעודת הזהות של עוצבת אגרוף ודומח (חטיבה 27)

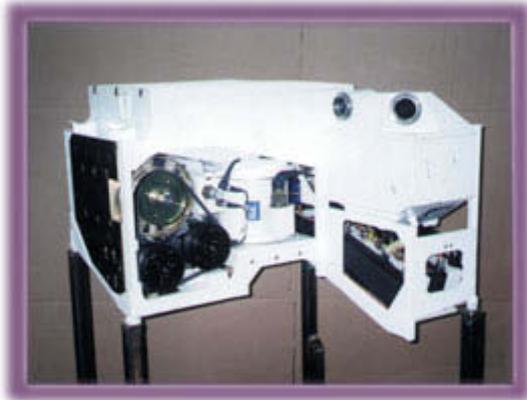
תגובה לכתבה שהתפרסמה בגיליון 8 של שריון: ההיסטוריה של החטיבה לא הסתיימה לאחר מלחמת יו"כ. גם בשנים שבהם החטיבה עברה הסבה שרתו בה ותיקים שהיו לוחמיה מאז '56 ולבטח בשנים הבאות. נכון שהמח"טים בסוף שנות ה-70 וראשית שנות ה-80 היו אנשי חי"ר, אך זו הייתה חטיבה והיא פעלה כפי שהוטל עליה במלחמת של"ג. אני, מפקד החטיבה נפגעינו בנושא בגאווה את תג החטיבה על כתפי. אני מצפה לתגובתכם ולתיקון העוול האישי שלי ושל החטיבה כולה.

תא"ל (מיל') ירמי אולמרט, מנכ"ל "צוות"

# מערכת מיזוג אוויר ואב"כ למרכבה סימן 3

## ההיסטוריה

בשנת 1993 הטילה מערכת הבטחון על חברת **קינטיקס** לפתח מערכת מיזוג אוויר משולבת עם מיגון אב"כ לטנק המרכבה. פיתוח המערכת כלל ניסויים רבים עם אנשי השריון לקביעת הפרמטרים המאפיינים של המערכת ובכללם טמפ' הקירור הרצוייה ללוחמים.



יחידת קירור

## אימונים ולחימה

ככל מערכת בטנק, ייעוד מערכת זו הינה לאימונים ומלחמה כאחד. לכן בזמן האימונים, ובכדי לשמור על מסנן האב"כ, עובר האוויר המקורר בעוקף מסנן ייעודי אשר מאפשר בזמן קצר מאוד ובצורה פשוטה מעבר ממצב רגיל למצב אב"כ.

## הפעלת המערכת

הפעלת המערכת מבוצעת באמצעות תיבת הפעלה הממוקמת בתא הלחימה ומכילה מתגי הפעלה, בורר מצבים, ווסת טמפ'. לצוות ניתנת האפשרות לקבוע את רמת הקירור אותה מייצבת המערכת באופן כולל ואת כמות האוויר המוזרמת לחליפתו באופן פרטני. המערכת מבוקרת אלקטרונית בחוג סגור וכוללת מערכות הגנה שונות ביניהן אי קפיאת המערכת. גז הקירור הינו גז ידידותי לסביבה.

## ייעוד המערכת

שיפור תפקודו של איש הצוות בתצורות השונות של לחימת אב"כ. מצב על-לחץ – אספקת אוויר מסונן לתא הלחימה ואוויר מסונן ומקורר לחליפות אנשי הצוות. (אין צורך במסכה). מצב מיגון אישי – אספקת אוויר מקורר ומסונן לחליפות אנשי הצוות ולמסכות האב"כ. בשני המצבים מתאפשרת לחימה ארוכה ללא מגבלות פיזיולוגיות גם בתנאי עומס חום קשים מאד.

## מבנה המערכת ואופני עבודתה

המערכת מבצעת את הפעולות הבאות:

1. הפרדת אבק ומים מהאוויר הנכנס לתא הלחימה.
2. דחיסת אוויר ע"י המפוח הראשי.
3. סינון אב"כ.
4. קירור האוויר.
5. פיזור האוויר המסונן והמקורר לחליפות הלוחמים ולמסכותיהם.

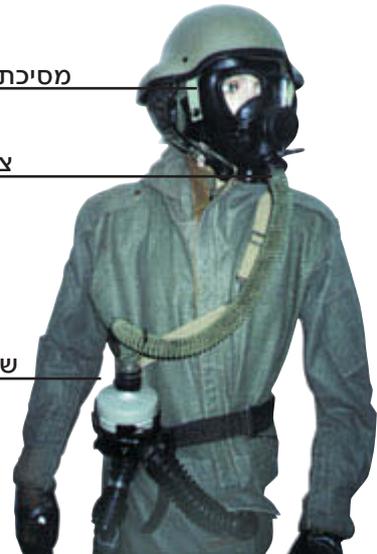
המערכת ממוקמת בכיס הצריח של טנק המרכבה. אוויר הסביבה נכנס דרך מלכודת מים עובר את מסנני האב"כ ויחידת הקירור ומוזרם לחליפות איש הצוות דרך צנרת קשיחה וגמישה. המערכת מאפשרת את קירור האוויר בלבד, או את קירורו וסינונו גם יחד.

מסיכת אב"כ

צינור גמיש

שסתום פיצול אישי

לבוש הלוחם



ייתכן שאני מתפרץ לדלת פתוחה, אך גם כיום הביטאון יפה מאוד. יישר כוח,

סא"ל (מיל) גרשון אקשטיין, לשעבר יו"ר ועדת ההסברה ומערכת של אגודת צוות.

### הלוגיטיקה עם לוחמי השריון - יש עוד

קראתי בעיון רב את הכתבה (גיליון 7) המפרטת בצורה טובה וברורה את הנושא. להלן כמה הארות/ הערות כפי שידוע לי.

\* בין הדרג האוגדתי והמטכ"לי קיים דרג היחש"ם (יחידת שירותי חימוש) על סדנאותיו ופולוגותיו הפרוסים במרחב בפיקודי היחש"ם הוא מקור נוסף לסיוע ותגבור בחלפים, אמצעים אחרים וכ"א חימושי. \* יש להשתמש במונחים המאושרים כמו כיתת חימוש פלוגתית במקום חט"פ (חוליה טכנית פלוגתית). \* בראש מח' חימוש גדודית עומד מפקד מח' חימוש גדודית ולא ק' חימוש גדודי. ק' חימוש גדודי הוא ק' מטה מקצועי במפקדת הגדוד ומפעיל את מח' החימוש. מהכתבה אפשר להבין שק' החימוש הגדודי מופעל ע"י מ"פ מפקדה ולא כך הדבר.

אל"ם (מיל) אהרון בר-ניר

### תיקון טעות

בגיליון 8 בכתבה "בא בסערה לגדוד סופה" בעמ' 42 טור ימני צ"ל: המ"פ שלי היה רס"ן ירמי כהן ז"ל והמ"מ סגן ערןחי פרץ ז"ל.

תודה למשה כהן, גבעת שמואל (אביו של רס"ן ירמי כהן ז"ל)

על מעטפת העיר ביירות.

3. שלושת גדודי החטיבה (שבאותו זמן היו גדודי חי"ר) גויסו בחודש אוגוסט 1982 להחזקת הקו ברמת הגולן.

תעודת הזהות אינה מתיימרת לתת סקירה היסטורית מלאה של החטיבה. ההשמטה של חלקה במלחמת של"ג הייתה מכוונת ונשענה על כללים ברורים ללא כוונה לפגוע אישית במח"טים האחרונים של החטיבה שהיו אנשי חי"ר.

### על גיליון 8 של 'שריון' - יישר כוח

קראתי כרבים אחרים בעיון רב את החומר המערכת שפורסם בגיליון 8 ומצאתי אותו מעניין מאוד, בפרט את הכתבות "העריץ הרוסי סופח לצה"ל" ו"הטירן עשה את שלו". קראתי זאת גם בנוסטלגיה, כמי שהיה מ"פ בכיר בגדוד הסדיר היחיד לטנקי טירן שישב בבלוזה בפיקודם של מנשה ענבר ודודו הלוי, עד לפירוקו. נהניתי גם מאופן הגשת הכתבה ועריכתה ומה גם שלא ניתן לקרוא על אלה במקום אחר.

כמי שעמד בשנים האחרונות בראש ועדת המערכת וההסברה של אגודת צוות, והיה מופקד על ביטאון האגודה, הייתי ממליץ לביטאון עמותת השריון לטפל במספר נושאים:

- \* סיפורי חיים - להציג בכל ביטאון סיפור של איש שריון.
- \* דמויות מפקדים - מה עשו פעם והיכן הם כיום.
- \* מידע קבוע על הנעשה היום בחיל השריון: מפקדים, כלים, פיתוחים ועוד ומהנעשה בשריון בעולם.
- \* מדור קבוע "חדשות בעמותת השריון".
- \* והחשוב ביותר - קשר עם קהל הקוראים ושיתופם העיתון, לאפשר להם להתבטא.
- \* להעביר את מדור "קוראים כותבים" להתחלת העיתון.



תקציר תולדות החטיבה במלחמת לבנון: מפקד החטיבה אל"ם ירמי אולמרט. מג"דים: מנחם רייניץ, יוסי שחר, חיים שלזינגר.

עם פרוץ המלחמה נקראה מפקדת החטיבה לפיקוד

המרכז לכוננות. מאוגוסט '82 החטיבה מחזיקה ומבטיחה את הגיזרה הצפונית ברמה"ג. בנובמבר '82 מפקדת החטיבה עולה ללבנון ומבטיחה את הגזרה סביב ביירות.

מפקדת החטיבה ממוקמת בעליי. בסכסוך בין הדרוזים לנוצרים בהרי השוף, נפצע מפקד החטיבה.

יהודה גלרט (עמותת אגרוף ורומח). תמונה: אגרוף ורומח - סמלה של העוצבה

### תגובת סא"ל מיל' דר' עמיעד ברזנר (חליל). היסטוריון העמותה, שהכין את הכתבה על ת"ז של החטיבה:

תעודת הזהות של החטיבה הוכנה לפי הדוגמאות הקודמות של תעודות זהות שהתפרסמו בגיליונות קודמים של שריון ואשר כללו את המלחמות והקרבות של בהן השתתפו החטיבות בפרוט הרכב היחידה ושמות המפקדים מרמת מג"ד ומעלה.

לפני שכתבתי את תעודת הזהות של חטיבה זו שוחחתי עם ירמי אולמרט שהיה מפקדה ב-1982 ושמעתי ממנו את הפרטים הבאים:  
1. החטיבה לא השתתפה במלחמת של"ג.  
2. בנובמבר 1982 גויסה מפקדת החטיבה, שקיבלה ת"פ כוחות סדירים והייתה מופקדת

הנהלת העמותה  
להקמת "יד לשריון"  
מאחלת לכל השריונאים  
ובני משפחותיהם  
שנה טובה

ברכת עמותת השריון  
לכל ובחרי ארון נכי צה"ל  
ובראשם משה (מוץ) מטלון  
וצוקית אהרון  
ולכל נכי צה"ל  
בריאאות והצלחה

# ברכות לחיל השריון במלאת יובל שנים להקמתו



כדור ה- APAM - כדור רב תכליתי ייחודי המקנה קפיצת מדרגה ביכולת לוחמת הטנק נגד חי"ר בכלל, ונגד חוליות נ"ט בפרט.  
ה- APAM מבטיח פגיעה יעילה במטרות רכות, גם אם הן מצויות מאחורי מחסה, באמצעות תקיפה עילית.

התעשייה הצבאית לישראל בע"מ (תעש)  
תשלובת התחמושת הכבדה



# היציאה מאוחדת וההב



טנק מגזח מב' ממוגן נכנס לארץ בשער

מעורבות ישראל בלבנון החלה לפי פניית הנוצרים בשנת 1976 והסתיימה ביציאה החפוזה במאי 2000. מה שהחל, אולי בתמימות, כסיוע לשבן במצוקה הפך למלחמה קטלנית ומתמשכת. היציאה מלבנון הסתמנה כבר לפני שנה או יותר, אך יש מי שלא קראו נכון את המפה. תא"ל מיל' שלמה אליה, שהיה קצין המודיעין בפיקוד הצפון מקיץ 77' ובהמשך שימש מפקד יק"ל, סבור שהיציאה הייתה מאוחדת מאוד ועל אף הזמן שעמד לרשותנו, לא נעשו הכנות נאותות. השקט בעתיד בגבול זה עדיין לא מובטח.

## תא"ל (מיל') שלמה אליה \*

להערכת כוחם ומגמותיהם האמיתיים של הנוצרים בצפון כלפי ישראל. חילוקי דעות אלה בין גורמי המודיעין הצבאי והמוסד ילוו את המעורבות של ישראל בלבנון עוד שנים רבות.

### עוזרים לנוצרים להלחם בעצמם

כבר בראשיתו של הדיאלוג הישראלי-נוצרי לבלנוני הייתה נוסחת הדרג המדיני מאד ברורה: ישראל תסייע בידי הנוצרים לנהל את מלחמתם בעצמם, ללא נקיטת מהלך כלשהו שיש בו התערבות צבאית ישראלית לצידם.

לכאורה מתבקשת השאלה מדוע בכלל להתערב? מן הראוי לציין כי המעורבות הישראלית העקיפה לצידם של הנוצרים בצפון כבר לא הייתה בגדר סוד. מעורבות כפי שהייתה מבטאת על פניה סוג מסוים של אינטרסים ואכן נוכח ההתפרקות

כללה את אל"ם בנימין (פואד) בן אליעזר שהיה אז מח"ט חטיבה 300 וכן את הכותב כנציג של אמ"ן/מחקר. המשלחת הפליגה לג'ונייה ביולי 76 ובמשך 3 ימים סיירה בקווי העימות שבהר הלבנון ובעיר ביירות שהייתה כבר חצויה בין מערב ביירות שבידי הנוצרים ומזרח ביירות שבידי המוסלמים וארגוני הפלשתינאים, וכן נפגשה עם ראשי הכוחות הנוצרים קרי הנשיא לשעבר כאמיל שמעון עם פייר ג'ומייל מנהיג הפלנגות וכן עם בנו של הנשיא פרנז'יה עיני פרנז'יה.

שתי נקודות חשובות לציין:

- זמן קצר לאחר ביקורה של משלחת זו החלה מסכת הסיוע הצבאי המסיבי לכוחות הנוצרים בצפון.
- אנשי המשלחת בדיווחיהם היו חלוקים באשר

באפריל 1976 כשמלחמת האזרחים בלבנון כבר הייתה עובדה קיימת ולבנון הפכה למדינה מחולקת דה פקטו לאזורי שליטה של הכוחות המזוינים הפועלים בשטח, מגיעה לארץ בשייר מג'ונייה משלחת הכוללת נציגים של כל הפלגים הנוצריים בלבנון - קרי נציגי הנשיא כאמיל שמעון, נציגי הפלנגות וכן נציגי המשפחה הנוצרית הצפונית משפחת פרנז'יה. בסיועם של הדיונים עם אנשי משלחת זו, אשר לצד בקשותיהם לסיוע צבאי הציגו גם את האיזמים העשויים לצמוח מן המצב הביטחוני הבלתי מבוקר בלבנון כלפי ישראל, גובשו דפוסי פעולה ראשוניים עם הנוצרים בלבנון וכן סוכם על יציאתה הסודית של משלחת ישראלית שתפקידה למפות את מצבם של הנוצרים בחזיתות השונות וכן לעמוד מקרוב על צורכיהם הביטחוניים האמיתיים. המשלחת שבראשה עמד איש מוסד

# נה לא מספיקת



תא"ל שלמה אליה כמפקד יק"ל  
(ציילום הרצל כונסארי יח"ז דובר צה"ל)

כי בחלק מהדיונים עם בכירי מנהיגיהם דנו בהיבטים שונים של שיתוף פעולה צבאי וזאת תוך בחינת מספר תרחישים שונים כולל כניסת כוחות צה"ל עד למבואות ביירות. אני מוצא לנכון לציין זאת משום שהאווירה והתחושות בצה"ל באותם ימים הייתה כי מבצע צבאי רחב היקף מצד צה"ל בלבנון הינו בגדר הבלתי נמנע. ברוח זו יש לראות את משחקי המלחמה שנערכו בצה"ל וכן רענון תוכניות אופרטיביות דוגמת "אורנים גדול" ו"אורנים מצומצם".

במקביל לכל הפעילויות והאירועים שתוארו לעיל הופצה בין קברניטי המדינה סקירת מודיעין מיוחדת שכותרתה הייתה "סיכויים וסיכונים ממיתוים אופרטיביים בלבנון". הסקירה רחבת ההיקף שבהכנתה נטלו חלק גם מודיעין חיל הים ומודיעין חיל האוויר, הציגה ניתוחים והערכות מצב צבאית ומדינית שמסקנתן הייתה חד משמעית ואשר לא השאירה מקום לכל ספק, כי יהיה הניצחון הצבאי גדול ככל שיהיה, ואף אם מחצית משטחה של לבנון יעבר ל שליטת כוחות צה"ל, לא ניתן יהיה להפוך את הניצחון הצבאי להישג מדיני אסטרטגי בר קיימא, קרי, השגת חוזה שלום או אי-לוחמה עם הממשל הלבנוני החדש בביירות. לא כאן המקום לפרט ולהסביר את מכלול הסיבות העומדות ביסוד הערכת מצב זו. ברם האירועים וההתפתחויות בשטח בעקבות בחירתו של מועמד ישראל לנשיאות, באשיר ג'ומייל, והרצחו כעבור מספר שבועות, הוכיחו כי לבנון במבנה האתני-עדתי המפוצל ובמיקומה הגיאוגרפי-פוליטי איננה מסוגלת לנקוט במדיניות אזורית עצמאית ובוודאי לא ככזו שתיתפס כנוגדת את קווי המדיניות של המשטר בדמשק.

ההתפכחות מהאשליה הלבנונית הייתה מהירה אולם לא לוותה בהליך נאות של הסקת מסקנות. כמעט בליט ברירה, בראשית '84, נסוגו כוחות צה"ל בשלבים ממבואות ביירות-עלי-בחמדון ואזור השוף אל קו נהר האוּלִי ובאביב '85 - שלוש שנים לאחר פתיחת מהלך מבצע "שלום הגליל", חזרו יחידות צה"ל, בשילוב עם כוחות צד"ל,

שמונה, נהריה וכו'. לדריסת הרגל של צה"ל במובלעות הנוצריות שנוצרו לאורך הגבול היו משמעותיות מודיעיניות ומבצעיות בעלות חשיבות במלחמה נגד חדירות חוליות המחבלים, אך לא מעבר לרמה הטקטית. מבצע ליטאני ביוני '78 שינה את מפת הערכות הכוחות בדרום הלבנון. צה"ל, עפ"י החלטת האו"ם 425, נסוג אומנם מכל השטחים שנכבשו במהלך המבצע. ברם, כוחותיו של רס"ן סעד חדד, בעידודו הלא רשמי של צה"ל, התייצבו בצמתי הדרכים המרכזיות היורדים מצפון לדרום - ראס אל ברידה, צומת כפרא, צומת בית יהון, צומת קנטרה - ומנעו מכוחות יוניפי"ל את הפריסה המלאה עד לקו הגבול הבינלאומי.

בכך בעצם הוקמה רצועת הביטחון על פני שטח גיאוגרפי רציף מהים במערב ועד להר דוב במזרח ובעומק משתנה של 8-10 ק"מ. מבחינת מדינת ישראל וצה"ל מצב זה של "אזור חייץ" טמן בחובו יתרונות רבים במישור של הביטחון השוטף: ארגוני המחבלים שניסו ללא ליאות לחדור לישראל לצורך פיגוע טרור ופיגוע מיקוח נכשלו לחלוטין פרט למקרה אחד - פיגוע משגב - עד פסח 1980. בחינת תיפקודה של רצועת הביטחון החל בקיץ '78 ועד ליוני '82 על רקע יעודה ותיפקודה כ- "אזור חייץ" שבאה להכביד, לצמצם ולמנוע כל סיכוי מארגוני החבלה לבצע פיגועים בישובי הצפון, מוכיחה כי רצועת הביטחון השיגה את יעודה באופן משיבי רצון. ההשקעה של צה"ל בתחזוקה של הרצועה אכן הייתה כדאית בכל קנה מידה.

## האם הייתה מלחמת של"ג "מהלך בלתי נמנע"?

תסכולם של ארגוני המחבלים הפלשתינים וההתגררות מצד צה"ל ע"י תקיפת מטרות בעומק לבנון על בסיסיהם גררו אותם במהלך השנים '81 - '82 לשימוש חוזר ונשנה בירי קטיושות ארוכות טווח לעבר מטרות אזרחיות ישראליות לאורך גבול הלבנון.

כאן המקום לציין כי במקביל ובעיקר בתקופה שבין קיץ '81 לקיץ '82 הלכו והתרחבו הקשרים והסיוע הצבאי שניתן לגורמי הכוח הנוצריים בצפון. זאת לצד ניסיונות חוזרים ונשנים מצד מנהיגי הפלנגות הנוצריות לגרור את צה"ל למעורבות צבאית ישירה נגד יחידות צבא סורי שהצרו מפעם לפעם את צעדיהם וכן כנגד כוחות אחרים שפעלו נגדם כדוגמת ארגוני הטרור.

עד ליוני '82 הקפידה ממשלת ישראל לשמור על עקרונות מדיניותה מאז ראשית מלחמת האזרחים בלבנון.

בפבר' '82 בעת שכינתה כראש זירה מזרחית באמ"ן מחקר, יצאנו מספר קצינים לביקור בן מספר ימים אצל מפקדי הכוחות הנוצריים בצפון. אין זה סוד

הפנימית של לבנון ובמצב שנוצר היו לישראל אינטרסים מאד ברורים:

● שימור המבנה האייתי שלטוני בלבנון שבמהותו היה אוהד יותר לישראל.

● אש"ף וארגוני טרור פלשתינאים אחרים מיסודו זה מכבר את מעמדם וכוחם בלבנון באופן ששום גורם לא יכול היה לפגוע בהם. לבנון הפכה לבסיס כוח עיקרי לפעילות הטרור שהפעילו נגד ישובים אזרחיים בצפון ישראל בדרכי יבשה וים וכן בסיס לטרור בחו"ל.

● המעורבות הצבאית הסורית בלבנון הייתה ביסודה אתגר צבאי ומודיעיני, מצב שישראל לא ידעה בעבר.

בשולי הדברים מן הראוי לציין שהנוכחות הישראלית הקבועה (אומנם ע"י גורמי מודיעין בעיקר) באזורי ביירות וג'ונייה, תרמה לצד הדיבידנדים המודיעיניים השוטפים בעיקר, גם להעברתם של משפחות יהודיות רבות מסוריה לישראל.

## מבצע ליטאני והתגבשות רצועת הביטחון

ביוני '77 התמנית לקצין המודיעין של פיקוד צפון (פצ"י). המצב לאורך הגבול בלבנון התאפיין בהעדר נוכחות ושליטה של ממשלת לבנון. באופן מעשי, מי שהיווה גורם מרכזי בשטח היו בעיקר ארגוני הטרור הפלשתינאי למיניהם, לצד מספר מפקדות של צבא לבנון כמו נבטיה, צידון וצור.

כבר באמצע שנת '76 החלו תושבי הכפרים הנוצריים שלאורך הגבול להגיע לגדר הגבול בדרישות סיוע הומניטרי, בגין הנתק שהלך והחריף עם הנוצרים בביירות ובאזור ג'ונייה. אין ספק שההיענות מצד ישראל עודדה ואף הגבירה את פתיחתם של שני שערי הגבול שהפכו "אבן יסוד" בגדר הטובה שהפכה למושג הנפוץ במשך למעלה מ-25 שנים.

הקמתו של צבא לבנון הערבי בראשית שנת '77 ע"י סגן אחמד אל חטיב, מוסלמי-סוני מגודד החי"ר בנבטיה, הגבירה בקרב המיעוט הנוצרי בדרום את תחושת הסכנה והקשתה על הקשר עם ביירות וסביבותיה. תגובות הנוצרים התבטאה בהתארגנות צבאית מקומית של אותם גורמים ששרתו בצבא הלבנוני והוהגו ע"י רסן סעד חדד, נוצרי תושב העיירה מרג'עיון.

על רקע המתואר לעיל הלך והתגבש שיתוף הפעולה הצבאי וההומניטרי בין ישראל לבין מובלעות הנוצרים לאורך הגבול עם ישראל. מן הראוי לציין כי מעבר להיבט של סיוע הומניטרי, מבחינת צה"ל, הייתה פה הזדמנות "לדריסת רגל" בחבל ארץ שהפך לבסיס יציאה כמעט בלעדי למבצע טרור נגד מטרות אזרחיות לאורך גבול הצפון - חלקם אף קשות ביותר - פיגוע קרית

היומיום הייתה לך תמורה צבאית. עובדה שהכלים נשארו והצוותים של צד"ל ברחו.

## מבצע הוצאת כוחות צה"ל מדצועת הביטחון

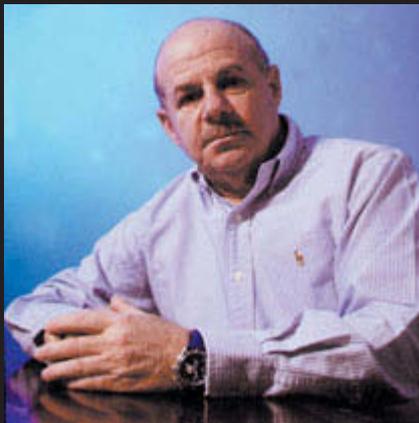
דומה כי בשנה האחרונה הנסיגה הצפויה של צה"ל מרצועת הביטחון לגבול הבינלאומי הפכה לשאלה של איך ומתי. הנזקים שנגרמו מכך לצה"ל וצד"ל בשטח היו ידועים היטב למפקדי צה"ל וכן לדרג הפוליטי. יחד עם זאת היה קושי לא מבוטל לקום ולתאם עם מפקדי צד"ל מהלך שמשמעותו אתם נשארים כאן לנפשכם עם כל האחריות המתבקשת מכך ואנחנו נוסעים אחורה לגבול הבינלאומי. היו לנו חונכים ברמת המג"ד והמ"פ וכל מי שפעם סבר שצד"ל מסוגל לתפקד באופן עצמאי בשטח ללא נוכחות של יחידות צה"ל לציודו, דומה כי מזמן התנער מאשליה זו. מכאן שהסיבה לדרך שבה בוצעה הנסיגה, במהלך מפתיע ובמשך לילה אחד, הייתה משום שלא היה כל מקום לדיון ותיאום מוקדם עם אנשי צד"ל. יתר על כן, בידי המודיעין הצבאי היו ידיעות מהימנות על כוונות חיזבאללה לפגוע ביחידות צה"ל וצד"ל באופן שהיה אמור לפגוע במהלך הוצאת הכוחות, ויותר מכך, להביך יותר את צה"ל. על כן, יש לראות באופן שבו יצאו יח"י צה"ל ללא נפגעים וללא סיכון המצב עם חיזבאללה מהלך שראוי להערכה ולציון.

## אוכלוסיית דרום הלבנון יחסם לישראל ?

אין ספק כי מבחינת מדינת ישראל, בכל הקשור למערכת היחסים שנוקמה ב- 25 שנים האחרונות עם אוכלוסיית הכפרים בלבנון ברצועת הביטחון-נוצרים-דרוזים-ושיעים כאחד, עדיפה הייתה נסיגה מתוך הסדר כלשהו. יותר מכל נפגעה מערכת היחסים עם הקהילה הנוצרית שנחשבה וראתה עצמה בת ברית של מדינת ישראל. קשה להתעלם מכך שהאמון והביטחון שהענקנו בכל תקופת מעורבותנו בדרום לבנון נפגעה קשות ואת השלכותיה ניתן יהיה לבחון רק בעתיד. עם זאת מן הראוי לציין כי ביסוד התנהגותם בעבר של תושבי הכפרים הלבנונים לאורך הגבול עם ישראל עמד מאזן אימה שביסודו פחד מפני ארגוני הטרור שחיפשו אצלם בסיסי יציאה לפעולות נגד יישובי ישראל מול החשש מפני התגובות של כוחות צה"ל.

מצב אפשרי מאד שלא יחזור על עצמו אם תיטול ממשלת לבנון אחריות ותשגר כוחות צבא ומשטרה לדרום וכמובן אם יוניפי"ל יתוגבר ויפרוס את כוחותיו באופן שימנע תנועה חופשית של אלמנטים מזוינים בסמוך לגבול עם ישראל.

\* תא"ל (מיל') שלמה אֶלְיָה, מבכירי אנשי אמ"ן בעבר, היה קמ"ן פיקוד הצפון מקיץ '77, ר' זירה מזרחית באמ"ן/מחקר מקיץ '81 ושימש המפקד השני של יחידת הקישור ללבנון (יק"ל)



שלמה אליה סיום

שאלת ביטחונם של יישובי הצפון או קיומו של איום כזה או אחר כלפיהם, כפי שהייתה טרם מבצע של"ג, לא הייתה קיימת בשטח, למעט איומיהם המילוליים של מנהיגי חיזבאללה על העברת המלחמה אל תוך שטח ישראל והמשכה עד לשחרור ירושלים. ראוי לציין כי בכל התקופה הזו לא נקטה ישראל שום פעולה נגד סוריה או כוחות סורים בלבנון, חרף הידיעה הברורה על תפקידם מאחורי המלחמה שהוביל חיזבאללה נגד צה"ל וצד"ל. שלושה חודשים לאחר הנסיגה החד צדדית של יחידות צה"ל מלבנון והתפרקותו המוחלטת של צד"ל העתיד עדיין לוט בערפל. העמדות שנקטו מתנגדי הנסיגה החד-צדדית כאילו מהלך כזה עתיד לגרום את ישראל חזרה לתוך לבנון, ובמתארי מלחמה רחבה יותר, הינם עדיין בחזקת נבואה קשה שאין לדעת אם תתממש. אולם, אם יתייצב המצב והשקט ימשיך לשרור משני צידי הגבול, מאליה תעלה השאלה איך לא השכלנו לבצע את מהלך הנסיגה החד-צדדית שנים קודם לכן, שכן בנתוני היסוד של המצב בדרום לבנון לא חלו שינויים בעשר השנים האחרונות. יתרה מכך, איך קורה שמפקדי צבא שנקטו עמדות נחרצות נגד נסיגה חד-צדדית בהיותם במדים, קיבלו את ההחלטה בדבר נסיגה חד-צדדית זמן קצר יחסית לאחר שפשטו מדים והפכו לפוליטיקאים? העמדת שאלות אלה לדיון כלשהו איננה על דרך הפרובוקציה האישית כנגד אישיות זו או אחרת אלא נועדה לשים סימן שאלה על תהליך ומבנה קבלת החלטות בממשל הישראלי.

## על יכולתו של צד"ל

מסרנו לצד"ל את הטנקים וביניהם את טנקי הטיור לא מתוך מחשבה להפוך אותם לכוח משוריין בעל השפעה אלא מתוך רצון לתת להם תחושה של ביטחון. לשבת בטנק טירן במוצב אתה מרגיש יותר בטוח. מה שקרה בשטח הוא שאנחנו נכנסנו עם טנקי מרכבה ופעלנו כפי שפעלנו ואת ההתנסות המקצועית של כוח שריון בלוחמה סטטית בשטח הררי רכש צה"ל בעצמו. למתן רק"ם כבד לצד"ל היו שתי מטרות: האחת שצד"ל יהיה עצמאי והשנייה, שזה מקנה להם יותר הגנה כמי שמנהל אחיזת שטח בהגנה סטטית. אינני יודע אם בחיי

להערכות על קו "רצועת הביטחון" המסורתית, אם כי עם מספר שיפורים גיאוגרפים דוגמת האחוזת בשולי רמת נבטייה והבופור ובמובלעת ג'זין. דומה כי גם בשלב זה סימני השאלה והספקות לגבי היעדים והמטרות להמשך נוכחות צה"ל בשטח לבנוני לא באו לסימוך. טרם ההחלטה להסגת הכוחות לקו רצועת הביטחון התקיימו במערכת הביטחון וצה"ל דיונים אינטנסיביים בסוגיה זו וראוי לציין כי בקרב חברי המטה הכללי של צה"ל היו לא מעט אלופים שסברו שעל צה"ל לסגת לקו הגבול הבינלאומי. זאת בעיקר מתוך הנחה, שלימים הוכחה כצודקת, כי בשיבתו על הגבול הבינלאומי לא יהיו ידי צה"ל כבולות והוא יוכל לפעול ולהגיב, ויישמר לישראל מרחב תימרון לגיטימי במישור המדיני והצבאי. מה שהכריע את הכף לטובת ההחלטה להישאר היו כמובן אותם טיעונים ידועים בגין העדר שלטון חזק בביירות אשר ביכולתו לאכופ את מרותו בדרום הלבנון והחשש מחזרתם של ארגוני טרור פלשתינאים וכן ארגונים לבנוניים לפעילות חבלנית בדרום. גם המחויבות המוסרית התמימה מעט כלפי הקהילה הנוצרית תושבי הכפרים בדרום לקחה חלק מסוים בשיקולי ההחלטה שלא לסגת לגבול הבינלאומי.

## לבטים ותמיהות סביב ההחלטה לצאת מלבנון

דומה כי מאז ועידת מדריד בקיץ 1991 ומשנפתחו ערוצי השיחות הישירות בין ישראל לסוריה ובין לבנון לישראל בווישינגטון קיבלה המעורבות הצבאית הישראלית בדרום לבנון מימד נוסף, שבמידת מה אפשר להגדירו כמימד אסטרטגי. סוריה, ארגון חיזבאללה וממשלת איראן חברו יחד בהפיכת המצב בדרום הלבנון למצב של מלחמה דה פקטו. למעשה זה היה ארגון חיזבאללה שהוביל את הלחימה תחת הכותרת של המאבק לשחרור האדמה הלבנונית הכבושה. אין זה סוד כי מאחורי מימונו, מימושו ואימונו של ארגון החיזבאללה עמדה ממשלת איראן. ברם סוריה הייתה זו שאיפשרה את הגעתו של הציוד ואת חופש הפעולה של חיזבאללה כלפי צה"ל וצה"ל. חיזבאללה היה והינו הארגון המזוין, היחידי כמעט בלבנון, שיחידות צבא סוריה בלבנון איפשרו את קיומו ותיפקודו כמעט ללא עוררין.

שליטי דמשק שמיילכדו את ראשי השלטון בלבנון הבחירו בדרכים שונות כי שאלת דרום לבנון והסדר מדיני כלשהו בין ישראל ללבנון הינו חלק בלתי נפרד מהסדר שלום כולל שצריך להיחתם בין ישראל לסוריה. יוזמות מדיניות שנקטו במרוצת השנים האחרונות כדי לנסות ולפתור את שאלת דרום לבנון בדרכים של מו"מ נדמו באיבם ע"י נשיא לבנון וראש ממשלתה תוך שהם מצביעים על ההקשר הכולל של הסכסוך הסורי הישראלי. מן הראוי לציין שבכל השנים הללו אכן התנהלה המלחמה בתוך רצועת הביטחון, קרי, יעדי החיזבאללה היו יחידות צה"ל וחיליו וכן לוחמי צד"ל. המלחמה התפשטה באמצעות רי קטיושות ליישובי הצפון רק באותם מקרים שבהם נפגעו אזרחים תושבי הכפרים שבאזורי השליטה של חיזבאללה.

# ישראל בלבנון - אבני דרך

הגבול בין ישראל ללבנון היה שקט מאז 1949 עם החתימה על הסכמי שביתת הנשק בתום מלחמת העצמאות ועד ראשית שנות ה־70, השינוי החל עם הפעילות החבלנית כלפי תושבי הצפון בראשית שנות ה־70, עבוד דרך מבצע ליטני ומלחמת לבנון ופעילות הביטחון השוטף מאז שהתבססה על רצועת הביטחון בהשתתפות צה"ל, עד ליציאה הדדמטית והחפוזה של צה"ל ביום 24 במאי 2000 בתום 18 שנות כיבוש ושהייה ומבלי שהושג הסכם פורמלי כלשהו.

## קרדיט: אל"ם (מיל) שאול נגר



מפת מלחמת לבנון

מאות רבות של חיילים ואזרחים נהרגו בלחימה, בביטחון השוטף ובפיגועים חבלניים משטח לבנון מאז תחילת מלחמת של"ג ועד ליציאת צה"ל מלבנון במאי 2000. אלפים אחרים נפצעו, רבים מהם נשארו נכים לכל חייהם, במהלך שנות האיבה. כמו בגבולות אחרים של ישראל ושכנותיה נשאלה השאלה האם פעלנו נכון ובתבונה בכל אותן שנים והאם לא היה אפשר להגיע למצב זה קודם לכן. הגבול שקט, לפי שעה, ויש ניצנים של שאיפה להגיע לרגיעה אמיתית ולמעלה מזה, אך עדיין אין כל הסכם שלום או הסדר אחר.

לא לנו לענות על השאלה של הכורח או היתרון לנוכחותנו בלבנון 18 שנה. בחרנו לציין כמה אבני דרך בודדות לאורך התקופה הארוכה הזו שבה חיל השריון נטל חלק חיוני בכל שלבי הלחימה בכיבוש לבנון ובפעילות הביטחון השוטף בשנים אלו בהצלחה לא מבוטלת. אבני דרך אלו אינן היסטוריה רשמית ובוודאי לא רשימה לפי קריטריונים סדורים. לא היתה זו המלחמה בתרחיש החמור ביותר שאנו מתאמנים לקראתו, אך גם במשימה מסוג זה, שאיננה כלולה בקלאסיקה של לוחמת שריון, השריון למד ונערך במהירות ובהצלחה. טכניקות פעולה של חיל השריון בפעילות הבט"ש זכו להצלחה רבה והצטרפו לניסיון המבצעי המצטבר שלו. הטנקים שיצאו מלבנון בשנת 2000 הינם משופרים ללא כל השוואה לרמת הטנקים שנכנסו ללבנון במלחמת של"ג. השינויים הרבים נבעו

ברובם לפי תוכנית סדורה של שיפורים בזכות טכנולוגיות חדישות ובחלקם כמענה ייעודי לצרכים המיוחדים של השהייה הארוכה שם. שיפורים אלה תרמו רבות להצלחתו המבצעית ולכושר העמידה שלו בפני איומים מגוונים.

● אפריל 1975 - פרצה מלחמת האזרחים בלבנון בעימות אלים בין אנשי הפתח לפלנגות הנוצריות. ביוני '75 איבדה ממשלת לבנון את השלטון וצבא לבנון התפרק. מלחמת האזרחים נמשכה עד אמצע שנות ה-90

● מרץ 1978 - ב־11 בחודש פיגוע כביש החוף (אוטובוס הדמים) במהלכו היו 35 הרוגים ישראלים. 3 ימים לאחר מכן החל מבצע ליטני במסגרתו השתלט צה"ל על דרום לבנון עד נהר הליטני בסיוע כוחות שריון, חי"ר אוויר ועוד.

● יולי 1978 - מועצת הביטחון החליטה על הקמת כוח או"ם-יוניפי"ל-שהוצב בדרום לבנון מייד עם השלמת יציאת צה"ל ממבצע ליטני ב־18 בחודש. השליטה במובלעת הועברה לכוחות צבא דרום לבנון. ● יולי 1981 - מטחי קטיושות רבים על קרית שמונה, נהרייה ויישובים לאורך הגבול. ישראל מגיבה בתקיפות אוויר וארטילריה מסיביות.

● יוני 1982 - בעקבות ההתנקשות בשגריר ישראל בבריטניה שלמה ארגוב, תקיפת חיל האוויר וירי מסיבי של קטיושות ליישובי הצפון. ב־6 ביוני החלה מלחמת של"ג. 3 עוצבות שריון נכנסו ללבנון וגייסו כוחות מילואים גדולים. היעד המוצהר - כניסה לעומק 40 ק"מ כדי לרוקן את השטח ממחבלים. בספטמבר '82 נכנס צה"ל לבירות. במהלך הלחימה פרצו קרבות שריון כבדים עם הסורים בגזרת ג'זין. השריון נטל במלחמת של"ג חלק חשוב וחיוני לצד כוחות חי"ר ואחרים.

● ספטמבר 1982 עד יוני 1985 - המחבלים פונו מבירות וצה"ל נסוג מהרי השוף והתבסס בקו נהר האולי. בהמשך פינוי בשלבים עד לקר רצועת הביטחון



כוחות שריון גדולים נכנסים לדרום לבנון

(ושהייה שם עד ליציאה הסופית במאי 2000). איזור הביטחון הוקם כמענה לפעילות אירגוני הטרור שכללה ירי קטיושות וניסיונות חדירה לשטח ישראל לשם ביצוע פיגועים. להיערכות צה"ל על הגבול בתחום ישראל ולא בעומק לבנון היה יתרון של חיטכון בסד"כ שבקו, ביטול החיכוך עם האוכלוסייה המקומית בדרום לבנון וצימצום הפעילות הדרושה לשיגרת אבטחה. איזור זה שימש חייך ובלם חלק רב של פעילות הפח"ע שכוונו לפגוע בשטח ישראל. נוסף על כך היתה לצה"ל גמישות פעולה ותגובה במיגוון של פעילות בט"ש.

● יולי 1993 - מבצע דין וחשבון שבא בתגובה לגל פיגועים בחיילי צה"ל.

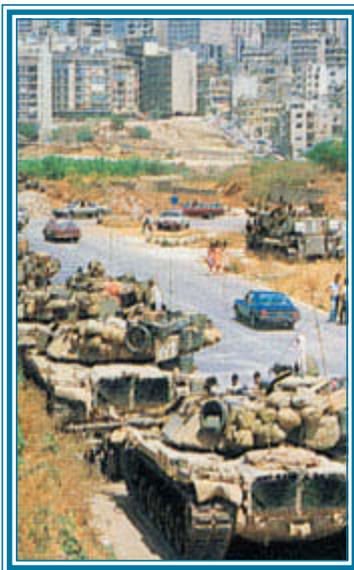
● אפריל 1996 - מבצע ענבי זעם נגד עמדות ובסיסים של חיזבאללה. מאות אלפי תושבי דרום לבנון נסים צפונה. רוב תושבי הצפון פונו למרכז הארץ.

● פברואר 1997 - ב־4 בחודש אסון המסוקים: 73 חיילים בדרכם מחופשה למוצבים בלבנון נהרגו בהתנגשות של 2 מסוקי היסעור.

● אוגוסט 1997 - 5 חיילי גולני נהרגים בדליקה בואדי סלוקי לאחר התקלות.

● ספטמבר 1997 - ב־4 בחודש אסון השייטת. 12 חיילי הקומנדו הימי נהרגים בעלייה על מטענים בדרכם לפשיטה.

● 24 במאי 2000 - יוצאים סופית מלבנון ונערכים על הגבול הבינלאומי משנת 1923.



סנקים במרכז ביירות

# דמויות אלה יעמדו ויבהיקו באור-יקרות גם לאחר שאיש מבני דורנו לא יהיה עוד בחיים.

מכתבו של ד. בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון ושד הביטחון במלחמת העצמאות על הספר שקיבל  
"כנרת בימי מבחן" המספר על הלחימה של בני קבוצת כנרת במלחמת העצמאות ועל זיכרון הנופלים  
(הספר בעדיכית ברכה חבס, הוצאת קבוצת כנרת, תש"י, "דפוס דבר" ת"א).

מדינת ישראל  
לשכת ראש הממשלה  
23.3.50, טבריא

בן-ציון היקר -

מסור נא בשמי לכל חברי הקבוצה תודתי הנרגשת על השי היקר "כנרת בימי מבחן". לאחר שהלכת והשארת הספר בידי -  
ישבתי וקראתי בו כל הערב, ואני כולי מזועזע. כאילו בפעם הראשונה שמעתי על מלחמת ישראל לעל ילדי-הפלאים אשר זינקו  
בסערת-נפש ובתרועת-גיל לעקדה, ובגבורה תמה וצנועה חרפו נפשם למות - על חירות המולדת והעם אשר כה אהבו.

איני יודע בתולדות עמנו שיאי-גבורה ותפארת אדם נישאים מאלה שנתגלו בחייהם ובמותם של הזמירים והדנים והגורים  
וחבריהם המרובים - בבקעת הירדן, בעמק יזרעאל, ברמות הגליל, בערבות הנגב בהרי-ירושלים. פרקי חייהם הקצרים והמפוארים  
בעבודה, בלימוד, במשחקים ובקרבות - כאילו נחצבו באגדת פלאים, בדמיון חוזים ומשוררים מני קדם, וקשה להאמין שכל  
אלה ילדי מציאות חיה וקרובה, ושכאן, על ידנו, בתוכנו, בימינו חיו, השתובבו, פעלו והעפילו עד מרום פסגת הגבורה של אדם  
עלי אדמות - הבנים והבנות היקרים שהכרנו אותם מראשית ילדותם. סמויים מעין זר, ואולי נסתרים גם מעצמם היו חבויים  
בכפירי-ישראל אלה גנזי-תום ויפעה וגבורה ואהבה ורוך ועוז, ואולי רק לאמהות נגלה שמץ מנהם. ובבוא הרגע הגדול, המר  
והמכריע דרכו הנערים עוז, ומעל עקדת - המולדת ניגר דמם הטהור, וחייהם הפורחים נגדעו באיבם, וככה זיו עלומיהם -  
למען קוממיות ישראל... אפס זוהר גבורתם יעמוד לעד, ותפארת חייהם המקוצרים תבהיק לדורות הבאים.

"רבות ועשירות היו התקוות" שטיפחה אמא, "אך תמורת כל תקוותיה נשאר רק גל-אבנים".

לא, לא רק גל-אבנים, אמהות יקרות, ששכלתן חמודי-בניכן. לא ארהיב עוז בנפשי לנחם אם שכולה. ידעתי: אין תנחומין  
לתפארת-החיים אשר נלקחה ואיננה, מי יתנה כאב אם, מי ימתיק צער-אבלה וירפא שברה האנוש, גם אם היא מסתירה כל  
אלה בענות-תום ובעוז-רוח מעין זרה? אולם בני-חמד אלה שנפלו השאירו יותר מגלי-אבנים. ירושה חיה ובת-אלמוות  
הורישו לנו: מורשת דמויות, דמויות מאירות, מחנכות, מנשאות ומרוממות. דמויות אלה יעמדו ויבהיקו באור-יקרות גם לאחר  
שאיש מבני דורנו לא יהיה עוד בחיים.

ומעל דמות הנערים והנערות יזרחו דמויות ההורים. כפירי-ישראל מופלאים לא נולדו מסלעים ומאלונים. לביאות ואריות היו  
הוריהם, ונשי-סגולה ואנשי-מעלה היו הלביאות והאריות, והורים יקרים אלה הם הם שנתנו לדורם ולעמם הזמירים והדנים  
והגורים ורבים כמותם, שעצמותיהם טמונות בכל רחבי הארץ וגם במצולות-ים.

נתייתמו אמהות, אבות, תינוקות, אהובות, אחים, אחיות, וגם חברים וחברות. אפס לא יתום הדור שבנים כאלה והורים כאלה  
קמו לו.

מה קדושה האדמה שרגלי לוחמי-ישראל אלה דרכו עליה!

בספר שהוצאתם, חברים יקרים, מפרפרים חיי-גבורה, ומתוך הדברים המסופרים הומה משהו יקר מחיים ועז ממוות.

יישר כוחכם.

חברכם הנאמן  
ד. בן-גוריון



ציור בעמוד השער בספר "כנרת בימי מבחן"

היו אלה נערינו...

הָיָה נַעֲרָנוּ - שִׁדָּה פִּלְחָה מוֹרָקָת,  
הָיָה - עַפְעָפִי שַׁחֲרִית נִקְרַעַת...  
הָיָה נַעֲרָנוּ - בְּבֵת יִזְרְעֵאל,  
טְפָחוּהוּ תְכוּל - שַׁחַק, מְטָר וְשָׁרָב,  
לְפַעַל חֵייו עֵמָק - רַע יַחַל,  
יַחַל וּבְטַח, לֹא לְשׂוֹא! -

(מ. טבנקין: "מספד")

נִגְמַל נַעֲרָנוּ לְאוֹר וּלְתִכְלֶת,  
נוֹעַד, נַעֲרָנוּ, לְשִׁבּוֹעַ יָמִים.  
נַעֲרָנוּ הָגֵא, נַעֲרָנוּ בְרוּשׁ - יֶלֶד  
אֵיךְ זָנַק מוֹל חֲרָמֶשׁ - הַדְּמִים!  
הָיָה נַעֲרָנוּ - כְּצוּק הַגְּלִבֵּעַ,  
הָיָה כְּמַעוֹף נְשָׂרָיו נֶאֱדָר -  
אֲמִיץ וְנוֹעֵז וְגִבוּהַ - גְּבוּהַ  
עַד אַחֲרוֹן רִגְעָיו מוֹל הַצָּר.

שושנה מלמד

# גדוד "דשף" חזר גאה מלבנון



אל"ם מנשה (מנש) גולדבלט

צוות מ"פ ל'

## כל נושא לבנון משתקף בשיחה עם צוות אחד מפלוגה "נ" של גדוד "דשף". הצוות שצבר חודשי שידות ארוכים במוצב ריחן בעומק רצועת הביטחון, מספר על מעשיו ותחושותיו

על המוצב. אתה יוצא למארב של 4 שעות בלילה וכשאתה חוזר עוד צריך לטפל בטנקים. ומה עושים במארב, סורקים את השטח כל הזמן להגנה על הטנק. לי כנהג, אומר איבגי, קשה יותר במארב, אני צריך להחזיק את עצמי ער ובשאר הצוות אפשר קצת לדבר בצריח. ב"ק הראשון" שעשייתי, אומר ניב, הטנקים היו קופצים החוצה מהמוצב בכל התקלות. לקראת היציאה מלבנון הטנקים היו יוצאים פחות בגלל איום הטילים, ביום בכל אופן.

### הטנקים עשו את העבודה בלבנון

על אף שלא פעלנו במסגרות גדולות בלבנון, המשכנו להתאמן ברמת-הגולן כמחלקות כדי לשמור על הכשירות שלנו, אומר דרור המ"מ. הלחימה בלבנון היא לא כמו שאנו מתאמנים מול סוריה לדוגמה, ונדמה שטנקים לא מתאימים ללבנון אך בסופו של דבר, ראינו כי מי שעושה את העבודה זה הטנקים. כשהשטח היה רווי באוימים של מטענים, פצצות מרגמה ועוד, קשה היה להוציא חי"ר מחוץ למוצב ומי שבסוף מגן על המוצב וגם יכול לתפוס את המחבלים זה הטנקים. אנחנו למדנו לסמוך על הטנק שלנו. אתה רואה

בהתחלה זה לוקח את הזמן עד שאתה מתרגל לעניינים, מבין מה רוצים ממך ויודע לעשות מה שצריך לעשות, אומר ניב. אח"כ זה הופך לשיגרה ויכולים לאבד עירנות. הבעיה העיקרית הייתה השיגרה, אומר דרור, אי אפשר שחיילים יעשו כל כך הרבה זמן את אותו הדבר. הפלוגה כבר הכירה היטב את השטח וכולם היו מקצועיים, אבל השיגרה זה דבר שוחק. ב"ק האחרון" נעשה הרבה יותר מסוכן. המוצב חטף פצצות מרגמה והיו הרבה יותר התרעות. אני הגעתי מהצמ"פ, אומר איתי, ישר לחורף קשה במוצב ריחן. שמונה חודשים יש לך שגרה קבועה של טיפולים בטנקים. הטנקים מגינים

נפגשנו עם המ"מ דרור שפיר, ניב נוי המט"ק, איבגי שויפט הנהג ואיתי ברנע הטען. הנותיק שבהם צבר מעל שנת שרות בתוך שטח לבנון עם הטנק שהפך ידיד קרוב ואינטימי, הטנק ששומר עליהם והם שומרים אותו, הטנק שעשה את מלאכתו נאמנה בתקריות ובאירועים ביום ובלילה, כמוהם, עד ליציאה מלבנון.



זייליס בגדוד



בתדריך לקראת יציאה למשימה

שנופלות פצצות מסביב ולך לא קורה כלום. הטנק מבחון מלא ברסיסים ומי שלא בתוך טנק נפצע באופן קשה אך בתוך הטנק אתה מוגן וזה נותן לך ביטחון. גם ברגע שתראה טיל אתה יודע מה לעשות. איתי מוסיף: פתאום הפחד הלך ממני, בחוץ פחדתי להסתובב. אני מרגיש נורא גאוה בגלל הפלוגה הספציפית שלי, לא מסתכל על זה כשריון. הצלחנו להחזיק 8 חודשים במוצב הכי צפוני, הכי חודר, בריחן. היו מינימום נפגעים והורדנו 6 מחבלים. זה כבוד לפלוגה והיא קיבלה המון שבחים מכל קודקוד אפשרי, זה נותן הרגשה מצוינת.

### יציאה מאובטחת ולא נסיגה

הדבר שאני הכי אזכור מכל התקופה בלבנון ושייאר אצלי זו הנסיגה, אומר ניב. אמנם זה ממש הקטע האחרון לעומת כל השהות הארוכה שם אבל זה הכי נחת מבחינתי. זה היה לילה אחד ארוך שהכל רצוף חוויות, פשוט תחושה מדהימה, בייחוד הכניסה לארץ ואחר כך עם הטנק והנסיעה בתוך היישובים כמו מרג' עיון. זה מבחינתי יישאר אצלי הכי הרבה זמן.

לילה קודם לכן הייתי במארב, פתאום אמרו לנו בקשר שאנחנו צריכים להישאר במארב עוד כמה שעות, יאריכו לנו אותו. אף אחד לא אמר למה. פתאום אמרו לנו שאנחנו צריכים לחזור למוצב להתחיל להעמיס את הציוד. חזרנו למוצב ולפנות בוקר כבר עזבנו. היינו מחוץ למוצב. בלילה התחלנו את היציאה, זה היה בהתראה הכי קצרה שאפשר. היום האחרון בעצם היה הכי מפחיד. היה לנו שבוע קשה כי המוצב התחיל לחטוף המון. בלילה האחרון נשארו הטנק שלי עם הסמ"פ שהיה אחראי על המוצב. לילה קודם לכן עזבו כל המנהלות, וכל מי שלא צריך להיות בלבנון יצא בשיירות. מי שנשאר במוצבים זה רק הצוותים הקרביים, הטנקים והצוותים שלהם והח"רניקים בנגמ"שים. היינו אחראים לחפות עליהם לפתוח את הצירים, להגן עליהם. גם ביום האחרון כשכל מוצבי צד"ל התחילו פתאום להתפרק מסביב אנחנו היינו ההגנה האחרונה שהייתה שם, אחרונים לאבטח את היציאה.

### הקשר האינטימי - מפקד וצוות

לפני ריחן הייתי במוצב על הגבול, אומר דרור, והיה ברור שאתה מגן על הגבול. בריחן אני לא יודע מה היה לחפש. כשאתה מאוים 360 מעלות אז כנראה אין בעיה לעקוף אותך ולעבור לכיוון הארץ. שם אני מגן על עצמי, על הציר ולא מגן על ישראל. אני נניח מגן על האינטרסים של ישראל אבל לא מגן פיזית על ישראל. כשאתה נותן תדריך למשימה אתה חוזר על זה שהמשימה היא להגן על המדינה, אבל תכלס, אתה מגן על המוצב ואולי על מוצב שכן ועל הצד"לניקים שנמצאים בסביבה. לדעת איתי ההימצאות שלנו שם הייתה מיותרת לחלוטין. יום אחד, כשעלינו לריחן אומר ניב, המ"פ הודיע שנשארים עוד 4 חודשים. זו הייתה מכה קשה מורלית להרבה חיילים. עשו שינוי בכל תוכנית היציאות של החיילים. בהמשך באו כל מיני קודקודים לדבר עם הפלוגה ולהרגיע טיפה את החיילים, לענות על שאלות. אפילו אלוף פיקוד הצפון הגיע למוצב כמה פעמים. בסופו של דבר, אומר דרור, זה איך שאתה עם הצוות שלך, כל מפקד עם הצוות שלו, אם הוא יודע לתת את המוטיבציה להמשיך.

### לא פראיירים וגם זוכרים את כולם

קודם כל כשהתגייסתי לקרבי, אומר איבגי, רציתי את זה, ועד היום אני לא מצטער ולא חושב שאני פראייר. קודם כל לבנון מאוד מגבשת אנשים, את הפלוגה ומפקדים. דרור יכול לצחוק אבל אנחנו החברה הוותיקים מרגישים את זה והרגשנו שבלבנון דווקא אנחנו כן עושים משהו. מדי פעם זה כאילו בעיה למצוא מחבלים אבל אם אתה מוצא והורג אותם, אני חושב שזה נותן כבוד גדול מאוד וגם הערכה עצמית וזה מה שאני יכול להגיד. יש לי חבר שאומר לי: אני כל הזמן בבית ואתה מדי פעם ושבויעים אתה בלבנון וכל הזמן מתחת לאדמה, ורק יוצא לפעילות בלילה, לא רואה את השמש. אבל אני ידעתי שאני עושה משהו ותורם. צריך לציין גם את חנן שנפצע בשבוע האחרון

על הקו, אומר ניב, הוא בבית חולים ומצפה לו שיקום ארוך. אנחנו באים לבקר אותו. כל יום נשלחים חיילים לבקר אותו והמשפחה שלו שם. כל הזמן. אפשר לציין גם את המשפחה של רם רוטנברג ז"ל שהיה בפלוגה ונהרג עוד בקו הקודם, לפני שנה. לקראת סוף הקו הוא התהפך בטנק והוא היה בתא הנהג ונהרג.



### פיצוץ המוצבים - חוויה

התחלנו להעמיס ציוד על הטנקים ואז ראיתי כדור ענק אדום ואחר-כך פטרייה, אומר איבגי, פיצוץ ואחר-כך התברר שזה מוצב על טייבה. זו הרגשה טובה, מצוינת. בלילה של היציאה ראינו המון מוצבים שהתפוצצו. וניב מוסיף: אנחנו התחלנו את זה מצפון ונסענו דרומה. הראשון שראינו זה ריחן מתפוצץ. אחרי זה ראינו את עיישייה מתפוצצת, דלעת, את הבופור ועוד מוצבים דרומיים יותר. פשוט כל המוצבים אחד אחרי השני מתפוצצים. זה היה פשוט חוויה. זה הכי מסמל את הסיום. אתה יודע שאין יותר לבנון. זהו, פוצצו לך את המוצב וזה מבהיר לך שבזה זה נגמר. לא יכולה להיות עכשיו דרך חזרה.

# השלום עם סודריה אינו שאלה של "האם" אלא שאלה של "מתי"



גנרל ה. קמרון רוס, מפקד כוחות או"ם ברמת הגולן

דאיון "שריון" עם: אלוף (Major General) ה. קמרון רוס (H. Cameron ROSS), מפקד כוחות האו"ם והמשקיפים להפרדת הכוחות ברמת הגולן (UNDOF - United Nations Disengagement Observers Force)

סא"ל (מיל') דודו הלוי

שני משקיפים משתי ארצות שונות ובאחורי הרכב נמצא קצין הקישור של הצבא שאצלו אנחנו עושים את הביקורת.

הביקורות נעשות ביום שני וביום רביעי של השבוע. וביום חמישי אני מוציא דו"ח שהולך לתת-אלוף דניאל דיטי ולבריאדייר פאווי דרוויש וכמובן העתק לניו-יורק, משרדיו הראשיים של האו"ם. כל דיווח כזה מצביע על הפרות, מצביע על המצב בשטח ומציג את ההגבלות ששני הצדדים קיבלו על עצמם. כל ביקורת כוללת את כל העמדות של הצדדים כ-500 עמדות, מחנות ונקודות צבאיות. כשמגיעה הביקורת קצין הקישור נותן הוראה לשומר להכניס את הביקורת לנקודה. ואנחנו סופרים הכל, חיילים, כלי נשק, אנטנות ומכשירים. יש עמדות שבהם השומר בשער אומר לך - אתם לא נכנסים. אז אנחנו מחכים חמש דקות, מבקשים בנימוס שוב להיכנס וכמובן אנחנו נדחים שוב. זה מחייב רישום, לא של הפרה אלא של מוגבלות הביקורת.

בממוצע לישראלים יש חמש או שש הערות של מוגבלות בכל ביקורת. ולסורים יש את אותו מספר. הנקודות הישראליות שאליהם אנחנו לא יכולים להיכנס, הן תחנות "מזג אוויר" (בחיוך גדול), שהן אולי לא בדיוק תחנות מזג אוויר. אז לסורים גם יש תחנות כאלה. המצב הזה, של חמש-שש הערות לביקורת קיים כבר מזה עשרות שנים. וכל צד מקבל את הדיווח על הצד השני. כך שאין הפתעות. למשל באזור (רוחב של) העשרה קילומטר (ולאורך כל רמת הגולן) מותר להחזיק ששת אלפים חייל.

**אתה רוצה להגיד לי, גנרל, שאתם סופרים כל חייל?**

**גנרל רוס:** בדיוק. ובזמן הביקורת כל רכב, כל משאית נספרת ונבדקת, משום שיחידות יכולות

להקות של סנטוריונים שועטים לקרב. היה לי חזיון של נוף תנכי, שטחים פתוחים ורחבי ידיים ואופקים רחוקים והמון סנטוריונים שעליהם התאמנתי בראשית דרכי כאיש שריון. כל אלה הם תמונות קנדיות. כשהגעתי לכאן, התמונה השתנתה לחלוטין. זה אזור קטן מאד וסגור. רכס החרמון במושגים של מערב קנדה הוא פחות ממה שציפיתי. אבל השלג בחורף על הרכס, מדהים. מעולם לא חשבתי שיהיה כל כך הרבה שלג; יש לנו פלוגה אוסטרית על החרמון ובחורף הם מתמודדים עם 6 עד 8 מטר של שלג. זה משמעותי.

מה שגם הפתיע מאד הייתה הנוקשות הוולקנית של התכסית ברמת הגולן. אני חושב שהתכנון המקורי של טנק המרכבה והיכולת של הטנק הזה נועדה לצלוח את שטחי הלבנה הגדולים. אחד מנקודות השיא של השנה וחצי אחרונים היו בשבוע שעבר, כאשר נסעתי במרכבה ומאד התרשמתי מהטנק הזה.

**שני הצדדים מרגישים בנוח עם הדיווח האובייקטיבי?**

**גנרל, בכנות, יש מי שמפר את הסכם הפרדה? או ששני הצדדים שומרים עליו בקפדנות?**

**גנרל רוס:** הנסיגה שלכם לקווי הפרדה יצרה שני סטים של רצועות שטח שבהם יש הגבלות על כמות הכוחות, כמות הטנקים וכמות קני הארטילריה. הרצועות בנויות משטחים של עשרה קילומטר, עשרים קילומטר וחמישה קילומטר. בגבול כל רצועה יש נקודת ביקורת שתפקידה למנוע מכוחות סוריים להיכנס לתחום המוגבל. במקביל, בכל כמה שבועות אנחנו עושים ביקורת על הקרקע. הביקורת נעשית מרכב 4x4 בו נמצאים

אלוף רוס, בן 51, ובעל עבר צבאי עשיר גם במסגרת כוחות "הכומתה הכחולה" (כוחות האו"ם), משמש כמפקד העליון של UNDOF, כוח המשימה המיוחד של האו"ם המפקח ושומר על הסכם הפרדת הכוחות משנת 1974 בין ישראל וסוריה והמוצב לאורך הקו הסגול, קו הפרדה ברמת הגולן. אלוף רוס העומד לסיים את תפקידו כאן התחיל את שירותו כאיש שריון בגדוד סוסי לורד סטראטהיאון (גדוד קנדי מלכותי) ובמסגרת זו יצא כמפקד שריון לקפריסין בזמן המלחמה שם ב-1974. עם שובו הוא המיר את הכומתה הכחולה ואת נשקו באוכף וחנית ופיקד על היחידה הרכובה של הגדוד לטקסים. משם, כקצין אג"ם חטיבתי, וכמפקד סיור וטנקים של הדרגונים הקנדיים עם נאט"ו בגרמניה. גנרל רוס פיקד על גדוד שריון קנדי, בוגר פו"מ קנדה, וכאל"ם שב לשרת כקצין או"ם להבטיח את סיום מלחמת האזרחים באנגולה, אפריקה. היה מפקד מתקן האימונים של השריון הקנדי ובשנת 1998 קיבל פיקוד על UNDOF. "אני חוזר מתפקיד פיקודי בשדה לתפקיד מטה, של מתאם ראשי (או מנהל כללי) של מדיניות ביטחון בינלאומית. בעצם לי אסור להתלונן. כל חיי שימשתי בתפקידי שדה, במגע ישיר עם אנשים ומכונות ונהייתי ממה שאני עושה".

**התפקיד ב-UNDOF עמד בציפיות או היה יותר רגוע ממה שציפית?**

**גנרל רוס:** זה היה מה שציפיתי מהתפקיד. אחת הסיבות לכך היא שבאתי לתפקיד עם ניסיון ארוך בשירות האו"ם. אם למפקד UNDOF לא היה ניסיון קודם עם האו"ם, זה יכול היה להיות ניסיון טראומתי. אבל לעניין הציפיות, אני קראתי על מלחמת ששת הימים והיו לי תמונות של להקות-



עמק הבכא במלחמת יום הכיפורים

ההסכם. הדבר השני הוא שבעקבות מלחמת 1973 (יום הכיפורים) לשני הצדדים יש הערכה על הצד השני. זה בעקבות מלחמה קשה ביותר, הרבה הרוגים בשני הצדדים וסיום, על חוט השערה.

## שיני דרסטי עלול להוביל למהפכה

**גנרל רוס:** אחת הבעיות המרכזיות בסוריה, ואני אומר זאת אחרי שגרתי שם, היא שהאומה הסורית, 16 מיליון נפשות, לא יודעת שיטה אחרת מאשר שליט יחיד. הכלכלה אינה במצב טוב ויש ירידה בצמיחה בערכים של למעלה מאחוז בשנים האחרונות. במקביל

הגידול הטבעי גבוה מאד (אולי מהגבוהים בעולם) וכתוצאה האלמנט הצעיר בולט ומהווה חלק משמעותי באוכלוסייה הכללית. בנוסף, סוריה הינה בעיקרה חברה חקלאית ויש תנועה מהכפר לעיר, אבל הערים מכיין לא מפותחות מספיק. בערך חמישים אחוז מכוח העבודה הסורי עובד ומרוויח את לחמו בשירות הציבורי. לכן, למי שמצפה לשינויים מפליגים אומר כי קשה מאד לעשות שינוי בסוריה ושינויים דרסטיים מסוכנים היות והם יכולים להוביל למהפכה.

## המשמעות של מה שאתה אומר היא שקיום המצב הקיים - זה הטוב ביותר בשביל בשאר אסד?

**גנרל רוס:** במצב הקיים יש לו שליטה, יש יציבות מובנית ויש צורה של שלום וביטחון. שינוי עלול לסכן את ממשלתו של ד"ר בשאר ורק אלוהים יודע

מי יעלה לשלטון במקומו אם זה יקרה. יחד עם זאת צריך להבין שדמשק היא עיר מסברת פנים, פתוחה ורב גונית. הרבה יותר פתוחה וגמישה ממה שציפיתי. בכנות, האזרח הסורי הממוצע דומה מאד לישראלי הממוצע. הם רוצים לשפר את רמת חייהם, הם רוצים שילדיהם ילכו לאוניברסיטאות, שלמשפחה תהיה מכונת. והם לא רוצים שילדיהם ילכו לשרת בצבא.

## אך זה משפיע על אופציית השלום?

**גנרל רוס:** יתכן ונראה הסכם מחר, אבל לא נראה שגירירת ישראלית בדמשק. זה יקח יותר זמן. כל מה שמונע את המצב הזה מלקרות מיד, זו רצועה של שלשה קילומטר רוחב של עשרה מטר לאורך הגדה הצפונית של אגם הכינרת. זה הכל. העמדה הסורית, בצורה חדה וברורה מאד, הוצגה באותה פגישה קצרה מאד בין הנשיא קלינטון לבין הנשיא המנוח אסד בחדש מרץ בג'נבה. עד אותה פסגה האמנו שהגבול של 1967 הוא מושג של גבול גמיש, אבל בג'נבה לראשונה אסד אומר שהוא רוצה לעשות פיקניק, לדוג ולעשות "מנגל" על שפת הכינרת. בדיוק ובגלל מה שברק אמר שלא יקרה. כלומר שיש לנו קיפאון הנובע מרצון של אחד לפיקניק וחוסר רצון של אחר להרשות את זה.

## זה הכל?

**גנרל רוס:** ודאי יש לעניין מורכבות גבוהה יותר. יש עניין של מים. ויש לעשות חבילה של נושא המים בכדי שהציבור הישראלי יבין שאין פגיעה או סכנה למקורות המים. ניתן לפתור את בעיית השטח הזה בסגנון טאבה (בגבול ישראל-מצרים) ועל-ידי סיורים של צה"ל גם שם, לאורך כל חופי הכינרת. יש את הבעיה של הזנת 17,000 אנשים שחיים ברמת הגולן. זה נושא כאוב ורגיש. אבל בטווח הארוך אנחנו רואים שלום אזורי. ואיזה דרך טובה יותר להבטיח שלום מאשר לאפשר פריחה והצלחה מהסוג שאנחנו רואים בשרם א-שייך ולאורך חופי הים האדום? אני משוכנע לחלוטין שהשאלה הנשאלת איננה יותר "האם" אלא "מתי". ואני גם משוכנע שהסכם יוביל לשלום בר קיימא.



מפת הלחימה ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים

להיות בתנועה. הדו"חות האלה אינם מדויקים במאת האחוזים. אבל הם מדויקים ברמה של 90 ועד 95 אחוז דיוק. בדרך כלל באזור העשרה קילומטר הצדדים מחזיקים 3,000 חייל. אבל גם 75 טנקים ו-75 קנים ארטילריים. לפעמים יש יותר כלים ממה שצריך להיות, פה ושם MRLS, פה ושם M-109, ובצד הסורי אותו דבר. אבל אלה שגיאות אנושיות ולא פרי החלטה צבאית או פוליטית.

התפקיד שלי הוא לא לחבר כבל לטנק המיותר שעומד בתוך האזור המוגבל ולגרוור אותו החוצה. התפקיד של הוא לדווח והצדדים יכולים וצריכים לטפל בבעיות כפי שהם נראים להם. שני הצדדים מרגישים בנוח שיש דיווח נייטרלי על המתרחש באזור רוחב של חמישים קילומטר.

## מעבר לדיווח, גם כשאתם רואים חדירה של כוח לתוך האזור המוגבל, לא תעשו כלום?

**גנרל רוס:** הכוח שלי אינו חמוש. ואינו כוח קרבי. הנשק הכבד ביותר שלנו הוא רובה של 7,62 מ"מ של היפנים בכוח. וצריך לזכור שאני חי וגר בדמשק, שחלק גדול מהמשקפים שלי גרים בדמשק. יש כמובן כאלה שגרים בטבריה. כך שיש לנו אפשרות לבחון ולדעת גם מעבר לאזור התחום של תפקידנו הרשמי. וסימנים של בניית וריכוז כוח, ניתנים לזיהוי. אפילו אם לא שמעת את מובילי הטנקים בירידה, אז הסימנים על הכביש למחרת בבוקר יהיו ברורים למדי. כוחות אחרים, מדים אחרים, רכבים אחרים וכדומה.

## משמעו שיש לך מערך התראה פיזי שבנוי כולו על מודיעין אנושי, על מקורות אנושיים?

**גנרל רוס:** בשני הצדדים. כל צד שירכז כוחות למהלך התקפי, יאפשר לנו שלא ברצונו, תוך שעות וימים, להתרועע על מצב חדש. הפעילות החוקית שלי מוגבלת לאזור העשרים וחמש קילומטר בכל צד, כלומר רצועת רוחב של 50 קילומטר. וגם אם מה שקורה הוא מתוח לאזור הפיקוד שלי, אני אלך לסורים או לישראלים לברר מה לעזאזל קורה. יש משהו שאתם רוצים לספר לי עליו, מה אתם עושים?

## הסכם ההפרדה מ-74' הסכם פשוט וטוב

האמת היא, וזה לא משום שאני מפקד הכוח, ש-UNDOF הוא סיפור הצלחה וזה מכמה סיבות. קודם כל ההסכם של 1974 הוא מצוין וברור לכל.

## אתה רוצה לומר לי שהנרי קיסינג'ור (אז מזכיר המדינה האמריקאי) הצליח להוציא הסכם שאינו מעורפל ונתון במחלוקת?

**גנרל רוס:** בצבא הקנדי יש אימרה, עֶשֶׂה - KISS (keep it simple, stupid), "עשה זאת בפשטות, טמבל". ההסכם הזה פשוט - הוא מגדיר אזור כמוגבל בצורה זו או אחרת ומגדיר את כמויות הצבא, אם בכלל, וכמויות הנשקים המתירים באזור. אין תחכום. גם התפקיד שלי מוגדר וברור - לרשום, לדווח ולפקח על הפסקת האש בין הצדדים. משימה ברורה ופשוטה.

ושתי המדינות, ואלה שתי מדינות, הרוצות בקיום

# חימוּ שיוֹנֵר אֶסְלִי

ביולי האחרון הלך לעולמו סא"ל [מיל'] חיים רזון. שנים רבות עד לשחרורו מצה"ל בשנת 1977, היה חיים רזון בגדר מוסד של איש חימוּש שורשי שהטנקים הם כנשמת אפו. הוא דואג לאחזקתם ולטיפוחם, מחלץ אותם כשצריך ואוהב עד כלות את השריונאים שבתוכם. שמו הלך לפניו במפקדת גייסות השריון, ביחידות השריון ברחבי הארץ ובחיל החימוּש כאיש איכפתי ובעל עקרונות, המסור ללא גבול ל"בייבי" שלו, לטנקים שבערו בעצמותיו ושעבודם עשה מעל ומעבר. חיים היה חבר בעמותת השריון ובעמותת חיל החימוּש ופעיל גם בעמותה ע"ש משה דגני ז"ל, לסיוע לנוער במסגרת צה"ל. זה האיש.

אל"ם (מיל') שאול נגר

היינו בעד עבודה עברית, תוצרת עברית, כל הדברים האלה.

חזרתי להכשרה, עברתי קורס מ"מים בג'וערה. במסגרת ההכשרה ליוונו שיירות לירושלים ולנגב, וכשהקימו את חטיבת הנגב עברתי אליה וקיבלתי את מחלקת המרגמות הכבדות. הוחלט אז שההכשרה שלנו משתחררת חודש ימים לפני הזמן, ועולה להקים נקודה. הקמנו את תרעיס. שם גם נישאתי. באחד הימים החלטנו לעזוב את תל-רעים ולעבור לתל-אביב. משבר של אישה. אמרתי אז לאשה,



סא"ל חיים רזון בסביבתו הסביבתית עם אנשיו בשדה

באופן מיוחד אני זוכר: אם חוזרים לת"א, נצטרך להתגייס חזרה לצה"ל. תמיד רציתי להישאר בצבא. מאוד רציתי לחזור. ראיתי בצבא ייעוד.

## השירות בשריון והחילוּצים

הגעתי למפקדת קצין שריון ראשי, לסדנה של ביה"ס לשריון. זה היה ב'52'. מונדק היה אז קצין שריון ראשי (משה 'מונדק' בר-תקוה, קצין שריון ראשי 1950-1953). אחת המשימות שהוטלו עלי אז היתה לארגן את קליטת השריוניות האמריקאיות מסוג 'סטאגהאונד'. זה שני מנועי ג'יאם, 6 צילינדרים, תיבת-העברה אחת ושתי תיבות הילוכים אוטומטיות, עם צריח מסתובב ותותח 6 ליברות; אחת השריוניות היפות שהיו לנו בארץ. הן היו נוסעות מהר מאוד. הוצאנו חוברת על השריוניות הזו, כולל טיפול ונהיגת רכב, הוצאת מנוע, הרכבת מנוע. אח"כ, ב'53' נשלחתי לביה"ס הטכני של חיל האוויר ללמוד את המנוע 'קונטיננטל', מנוע כוכבי, 9 צילינדרים, שהיה

יותר לבית-הכנסת. זה 'נון' של גבאי, לא של הדת. זה בדרך כלל גם גיל שאתה מחפש צדק, צדק מוחלט...

אחרי גיל 13 השפיעו עלי המדריכים בתנועת נוער, ויותר מאוחר, בגיל 15 - המדריכים במשק, בתל-יוסף. שם היה יוחנן כנעני ז"ל, שהיה אז מבוגר מאיתנו בשנתיים, שלוש. היה גם ליון, גם כן מאוד השפיע, איש עבודה רציני. למדתי בביה"ס המקצועי מונטיפיורי, במגמת מכונאות. אחרי שנתיים בביה"ס הלכתי לשנה לתל-יוסף ואח"כ חזרתי לביה"ס וגמרתי את השנה השלישית. הייתה לי ילדות מאושרת ארצישראלית נחמדה. תראה, זו לא היתה תקופה של עושר, זו היתה תקופה יפה, מלאת עניין.

בתור ילד לא הייתי כל כך טוב כלפי אמא. באחד הימים היא קנתה בשוק הערבי. אז לקחתי את הסלים שלה - כביכול לעזור לה - ושפכתי את הכל באמצע הרחוב ודרכתי על זה, בגלל שהיא קנתה בשוק הערבי. זה לא היה דבר לא יפה. אנחנו

קשה לתמצת פרקי חיים גדושי עשייה בקומץ דפים. אירועים רבים ומהם כואבים או מרגשים שזורים בחייו של חיים רזון שחייו היו שזורים בחיל השריון ובחיל החימוּש כשלושה עשורים. נפגשו עמו בראשית השנה לשיחה לצורך הכנת הכתבה ומותו בא לנו ללא הכנה. יהי זכרו ברוך. בחרנו לצייר את האיש שכולו אהבת צה"ל והשריון. נעזרנו גם בכתבה עליו מאת נסים נפתלי, שהתפרסמה במערכות חימוּש 92/91 ביולי 1988.

## חיים מספר על עצמו

הרבה מאבא אני לא זוכר, הוא נפטר במאורעות 39, כשהייתי בן 8 או 9. אני זוכר יותר את אמא שעבדה קשה על מנת לגדל אותנו, את שני הבנים שלה; בהתחלה במשק, ואחר כך בעיר. חוץ מהחריצות, זו היתה אמא שאהבה את בניה. בשכונת פלורנטיין שם גדלתי, אמא היתה כעין מלכה; כל השכנים שאלו בעצתה. עד גיל 13 היו הרב ספיר, ואח"כ הרב פרנקל דמויות שהרשימו אותי. הרב פרנקל בכלל היה שכן, ואל הרב ספיר הלכתי במקרה יחד עם חברים מהשכונה - לא חברים מביית-הספר, כי למדתי בבית-ספר חילוני. הרב ספיר אירגן בבית-הכנסת כעין תלמוד-תורה. הוא בכלל ידע לכבוש את הלב, עד כדי כך שהייתי הולך עם טלית קטן. בגיל 13 מרדתי בכל הדתיות.

ביום הבר-מצווה, הייתי צריך לעלות לתורה. התכוננתי כמה שבועות קודם, ידעתי את ההפטרה, ובסוף מישהו אחר, יותר עשיר, עלה. פנצ'ר של הגבאי. איך הוא אמר לי אז: אתה בשבת הבאה! זה שבר אותי. בהתחלה לא סלחתי לו, לא באתי

טליק; הוא נקרע באמצע הדרך. אני הייתי לא רחוק משם. פתאום בא גורדיש ושואל אותי כמה זמן ייקח לתקן את הגשר, חיל ההנדסה רוצה שלושה ימים. אמרתי לו: "אין בעיה, אנחנו נעשה, תוך שלוש שעות נגמור לך את העבודה". הוא שאל "איך?" אמרתי לו "אני אקצר לך את הגשר בחוליה אחת; נוציא גליל אחד במקום שנקרע, ונחבר את שני הקצוות". תוך כדי עבודה נודע לי שהבן שלי נפצע בצורה רצינית. הוא היה סמ"פ בפלוגה שלחמה ב'חווה הסינית'. ד"ר אדלר קצת רימה אותי, אבל זה לא חשוב; עם ד"ר אדלר תמיד אני נפגש במלחמות האלה, המחורבנות. אז הוא אומר לי: "חיים, לבן שלך אין בעיה, הכל בסדר." מסתבר שהוא בכלל עוד בשטח, שוכב; אבל טיפלו בו. בפאוף' היו לו שני רימונים, הוא קיבל כדור בפאוף' והרימונים התפוצצו. אז איך אני אומר - לי יש עם מי לדבר, אין בעיה; לאחריים אין עם מי לדבר. הבחור בסדר גמור; מה זה בסדר גמור - תאר לך שני רימונים שמתפוצצים על הגוף; אבל הוא מתפקד, והוא למד ונעשה רופא בבית-חולים. סך הכל הוא שכב לא יותר מ-5 ק"מ ממני. נורא רציתי להגיע אליו, פשוט הייתי על ידו. אבל אין ברירה, צריך לעבוד, ועבדנו מהר. אני זוכר שעבדנו מהר. חיברנו, והגשר התחיל לזוז.

### חבר קרוב במצוקה

אחד המבצעים שעשה רושם גדול היה הוצאת הטנקים מתוך התעלה, טנקים שנפלו מהגשרים, עם האנשים. הבעיה הייתה יותר רגשית. היה דיוידסקו, איש חימוש שלנו. הוא השתחרר לפני מלחמת יום הכיפורים, והבן שלו היה סגן בשריון. הטנק של הבן נפגע בעת החצייה ונפל לתעלה. באחד הימים בא אלי דיוידסקו ואומר לי - חיים, תוציא לי את הבן, הוא בתוך התעלה. אנחנו היינו ידדים טובים. אמרתי לו: "הטנק של שבתאי (הבן) יחד עם שבתאי, כבר לא יועילו לקרב הבא, אבל הטנקים שתקועים פה ואפשר לחלצם עוד יכולים לעזור בקרב הבא. אני מבטיח לך, בגמר המלחמה אני אוציא". הוא כנראה מאוד נפגע מזה, כנראה לא הבין טוב מה שאמרתי. אני הבנתי שהוא רצה להוציא את הבן כמה שיותר מהר, אפילו שלא היה שום סיכוי להציל; ועוד איך אני מבין את זה. אבל מישהו היה צריך להגיד לו שיש דברים דחופים יותר, וחבל שזה הייתי אני. באמת אחרי המלחמה הוצאנו אותם, מעומק 18 מטר. קיבלתי צוללנים, עבדנו בשקט, לא תחת אש. הוצאנו את הציוד, שלחנו הכל לדיוידסקו, כמו שצריך להיות. ירדתי איתם, להנחות מתחת למים כי לא ידעו המסכנים. יש בעיה. אתה שם גלגלת, גלגלת כבדה, אתה רוצה להשעין כבל, אז אתה מתרומם, לא הכבל; בדיוק להפך. חוץ מזה אני גם שמן, אז הם לקחו שתי חגורות-עופרת והשקיעו אותי למטה.

השני קשור הטנק שצריך לטפס על המצוק. בלילה שלפני התרגיל התהפך טנק שרמן על הצריח, והתותח מחץ את היד של התותחן. הטנק שכב בין תהום ובין מצוק די גדול. להפוך אותו אפשר היה רק מכיוון המצוק, אבל בשביל זה צריך היה קודם לסובב את התובה, כדי שיהיה איפה לעמוד. נכנסתי פנימה דרך פתח-ההצלה שברצפת הטנק; ראשית כל הרגעתי את הילד, אחר כך לקחתי את ידית הציוד וסובבתי את התובה. כולם השתגעו איך התובה מסתובבת. אחר כך לקחנו שני טנקים - אחד עצר אותו ואחד סחב אותו. היד נפגעה בצורה די רצינית, העבירו אותו לבאר-שבע ושם, נדמה לי, ד"ר אדלר קטע לו את היד.

### אירועים מן המלחמות

מלחמת ההתשה זה התקופה של בלזה, בשנים 69-70. יום יום נהרגים אנשים. מצב-רוח מתחת לאפס. יום יום - אני לא יודע למה, הייתי פותח את ציר "טמפר" עם טנדר הגלדיאטור שלי במקום בהרב משוריון. זה היה גלדיאטור טוב, צמיגים מיוחדים. באחד הימים נחתה הפגזה על אחד המעוזים, ושמונה אנשים נפגעו, רובם מהסדנה הגייסית. רופא צעיר היה באותו מעוז, לא ידע מה לעשות. "חיים, רק עכשיו יצאתי מהשטאנג של הרפואה, עוד לא ניתחתי בימי חיי" אמר בהיסוס. אמרתי לו: "תעשה מה שאתה יודע, אני עוזר לך בכל, רק תגיד מה לעשות". ד"ר גרטי, אני זוכר את שמו, פגשתי אותו בבילינסון, רופא רציני. אז, בתור סגן-משנה, הוא חתך רגליים וידיים במקום, חבש את האנשים בצורה הכי טובה שאפשר, והוא אומר לי: "עכשיו אפשר לפנות אותם". מה זאת אומרת לפנות? צריך לפנות אותם שלושים ק"מ לאחור! איך מפנים בשעת הפגזה - על פרד-מכני, כל אחד עם אינפוזיה ואני נוהג את הפרד המכני כמה שיותר מהר. כמובן שעמדנו בקשר עם המעוז, שהליקופטר יחכה לנו. הבחורים הגיעו להליקופטר במצב מצוין, בזכות ד"ר גרטי. אח"כ ביקשו מקלחות במעוזים, ומים אין שם. אז מה עושים, מכניסים צינור-מים לתעלה ושואבים מי-מלח במשאבה פשוטה ומתקלחים במי-מלח. זה לעבור בכל מעוז ולעשות את זה.

במלחמת יום הכיפורים היה גשר הגלילים של

מורכב בטנק השרמן. את השרמן כמובן הכרתי במלחמת השחרור, אבל לא מבחינה טכנית. אחרי הטכני חזרתי לסדנה של ביה"ס לשריון לתפקיד מפקד סדנה. החלפתי את ציילר פאול. נושא החילוף של רק"ם נקשר אלי רבות, החל ממלחמת "קדש". באחד הימים פתאום בא ליטבק (דוב) ואומר לי: "חיים, ברן רוצה שניקים גודו מצרי, גודו של טנקי שלל. מה דעתך שנתחיל לאסוף את ה-T34 ונקים יחידה?" הרעיון נורא קסם. התחלנו להוציא טנקי מהשטח ולעשות את העבודה. אמרנו אז, שניקים גודו מדברי כזה. אחרי זמן מה כמובן קיבלנו הוראה לסגת. לקחנו מה שיכולנו וארגנו קבוצה די גדולה של טנקים במצב תקין. אחרי זה הקימו יחידה לפינוי לוגיסטי, כך קראו לזה, והטילו עלינו לפנות את הטנקים שלנו שנפגעו בקדש. היתה שם פלוגה שלמה מגדוד 82 שנפגעה בקרב על הסכר. אח"כ היה המארב של בריל (משה בריל ברכוכבא, לימים מפקד גייסות השריון) ליחידה של ליבר. ליבר זה היה הידיד הכי קרוב של בריל. תאר לך, שכל היחידה שלי עוזרת למשה בריל להביא תחמושת כמה שיותר מהר בשביל לפוק אותם. אחרי הקרב על הסכר בא אלי ברן ואומר לי: "חיים, אני רוצה את הפלוגה בחזרה מחר ב-12, לא יעזור לך שום דבר". אז כמובן התחלנו לחלץ. היו שם גייעות נ"ט, זחלים נקרעו. היה שם טנק שרמן שחטף בדיפרנציאל שבחזית הטנק. לקחתי בול עץ ופטיש 5 קילו שהיה לי, והכנסתי לו שמה בתוך הדיפרנציאל. בול-העץ עצר את נזילת השמן והטנק נסע, נסע עד כדי כך שגמר את המלחמה עם בול העץ. עד הבוקר החזרנו כמעט את כל הטנקים לפעולה.

היו הרבה חילוצים מיוחדים; למשל, חילוץ מתוך באר. טנק של אריה פרסי נפל לתוך באר בשיבטה, חילצנו עם יחס-העברה 1 ל-12, שטות מי עושה-דבר כזה אך בעבודת נמלים הוצאנו אותו החוצה. אחר כך נפל טנק לנחמיה אבירם, שהיה אז קצין חימוש בביה"ס לשריון. הטנק נפל בשטח הררי לתוך ואדי עמוק ותלול. זה היה סנטוריון, לא סתם. ביקשתי שני טנקים רגילים וכבל ארוך 120 מטר, ואמרתי לאבירם "יחס העברה 1 ל-2". אומר לי אבירם: "איך תעשה את זה? איך תעגון?" אמרתי לו - עם שני טנקים רגילים; כששניהם נוסעים,

זה יחס העברה 1 ל-2, ואם אחד מהם נתקע בגלל תנאי השטח והשני נוסע, שוב יחס העברה 1 ל-2". ובאמת, מהר מאוד הוצאנו אותו החוצה. אחר כך בא מוסא פלד, באחד התרגילים, בשנת '63. הוא היה אז מפקד קורס מ"פים, ורצה לעשות משהו חדש; להפתיע פלוגת אויב מהעורף. בשביל זה היה צריך להעלות את הטנקים על מצוק רציני מאוד. אמרתי לו: "אין בעיות, נעלה טנק אחד, והטנקים למטה יוכלו לעלות כמו ברכבל".

גלגלת ניחת תקועה למעלה בראש המצוק. כבל עובר מלמטה דרך הגלגלת שבראש המצוק ובחזרה למטה; יחס העברה 1 ל-1. טנק אחד או שניים מושכים קצה אחד של הכבל ובקצה



חיים מקבל דרגת סא"ל

ההיכרות שלי עם חיים רוזן מתחילה מהתקופה שבה עשיתי את ההסבה לשריון. אני השתחררתי אחרי מלחמת העצמאות, ובמשך שנתיים, במסגרת שירות המילואים, עשיתי את ההסבה לשריון – קורס מפקדי טנקים. מפקדי מחלקות ומפקדי פלוגות. בכל המקומות האלה נתקלתי בחיים רוזן. הוא היה אחד מהאנשים שמהם למדתי מה זה שריון. זה אולי מפתיע, כי בשבילך חיים הוא החימוש. אבל אני חושב על חיים במושגי השריון; בשבילי הוא השריון, ויש בזה הרבה מן הסמליות. זה מסמל את מה שהיה יפה פעם בחיל השריון, התחושה של משפחה אחת. השייך החיילי בכלל לא היה בתודעה. המטרה היתה להקים את גייסות השריון, וקיום מדינת ישראל היה תלוי בתפישה הזו של משפחה. היפה בחיים רוזן הוא, שהוא ידע לעשות את שני הדברים יחד, גם את החלק השיריוני, וגם את החלק החימושי. גולת-הכותרת כמובן היא נושא החילוף. אני זוכר את חיים בכל המקרים שבהם, או שהיו צריכים לעשות הצגת חילוף או לארגן מבצע חילוף. בעיני הוא האורים והתומים בנושא חילוף טנקים.

לוותיקים מאיתנו שמדברים על חילוף, הנושא הזה הוא הנושא העיקרי. הטנקים היו מיושנים ואמינותם נמוכה ובנוסף על כך תמיד ניסינו למצות מהם יותר בתחום הניידות. חלק גדול מכושר הניידות שלנו אז נזקף לזכות המיומנות של אנשי המקצוע שחיים הוא הסמל והמורשת שלהם. במכתש רמון הצלחנו להעלות על מצוק תלול פלוגת טנקים ובאמת הפתענו חטיבת טנקים שתירגלה נגדנו כחטיבת אויב. בתרגיל מסכם של קורס מפקדי פלוגות שריון, הצלחנו להעביר טנקים בשטח שהיה ידוע כבלתי-יעביר לשריון. בציר כזה, אם טנק אחד נתקע, כולם תקועים. נסענו ממש על ה'סכנינים' של ההרים, וחיים רץ מטנק לטנק באהבה ובמסירות כדי שנצליח לעשות מה שנחשב אז לבלתי-אפשרי. יש אנשים שצריך הרבה חוכמה, הבנה וסבלנות כדי להניע אותם. לחיים רוזן צריך להגיד רק מה רוצים; את כל השאר הוא כבר עושה בעצמו. חיים רוזן אף פעם לא היה מישוהו שצריך להפעיל אותו. בהתלהבות העשייה שלו הוא הדביק את כל האנשים מסביבו – לא רק את הכפופים לו, אלא גם את המקבילים לו, ואולי אפילו גם את

המפקדים שלו. חיים הוא אחד מאלה שחושבים במושגים של ציונות בלי מרכאות.

## אל"ם מילי אהרון בר-ניר

הכרתי את חיים רוזן בשנת 1954 בהיותו רס"ר מקצוען א"א שכבר אז היה דמות מוכרת ומודל לחיקוי ולהערצה. מאז ועד פטירתו ליוויתי אותו במדים ולאחר שיחרורו, הן כמפקדו במרבית התפקידים והן כחבר. בכל אותן שנים עברתי איתו תקופות טובות ויפות, חוויתי יחד חוויות נעימות אך גם תקופות קשות. המאפיין את חיים כל השנים הוא כוח הרצון והנחישות לבצע את כל המשימות על הצד הטוב ביותר, להתגבר על כל מכשול תוך שהוא דוחק הצידה בעיות אישיות ושאיפה לא להטרד אחרים בבעיותיו. בתוך כל אלה – הרצון המתמיד לעזור תמיד לאחרים. בשירותו הארוך בצה"ל בתפקידיו השונים הפך ל"מוסד מקצועי" מבוקש ועסוק, חינוך והוריש דור שלם של בעלי מקצוע באחזקה שהיו לדור ההמשך.

בחרתי להביא תמצית מפועלו והענף בקטעים מכתבה שפורסמה בשעתו ב"מערכות חימוש" 92/91 מיוני 1988:

לפני מלחמת ששת הימים, כאשר הוצבתי במפקדת גייסות השריון כעוזר ק' החימוש הגייסי, הגיע חיים לתפקיד קצין אחזקה שהיה אחראי על חולית הדרכה וביקורת שמנתה כ-15 איש. האנשים בחוליה היו מטובי בעלי המקצוע בגייסות השריון. שמות כמו בוסטי, בכסי, נחמה ועוד, הם שמות שאומרים הרבה. כאשר הכוחות החלו לנוע אל שטחי הכינוס, ירד גם חיים עם החוליה שלו. הוא היה שייך למפקדת האוגדה שלנו, בפקידו של טליק. החוליה של חיים עברה בכל יחידות האוגדה, בחנה את מצב הרק"ם, תיקנה תקלות והדריכה את האנשים. ההדרכה היתה חיונית, במיוחד ביחס לכלים החדשים שבהם הצטייד צה"ל באותו זמן, כמו המגח M48A3. כשהיינו בשטחי הכינוס הודיעו לחיים שבנו הצעיר נכווה בבית מקומקום מים רותחים. אשתו, מרים ז"ל, התחננה לפניו שיבוא לראות את הילד. התשובה שלו היתה: צריכים אותי פה, בעורף ישנם מספיק אנשים שיכולים לעזור. ערב אחד ממש שלחתי אותו בכוח הביתה כדי שיראה את הבן. למחרת בבוקר הוא כבר היה בדרך חזרה.

עם הפקודה 'סדין אדום' (בפתיחת מלחמת ששת הימים) החלו הכוחות לנוע ואחריהם גם הסדנה וחיים עם החוליה. משימתו העיקרית של חיים היתה לפנות את הצירים מכלים תקועים. ביום השלישי למלחמה הגיעה מפקדת האוגדה לאל-עריש. טליק הורה לוודא שכל הטנקים הפגועים שלנו נמצאים תחת בקרה, והצמיד לי פיפר כדי לסרוק את אזורי הקרבות של האוגדה. התחלתי לסרוק מהקו הירוק לכיוון רפיח ואל-עריש, וסימנתי על המפה כל



חיים על טיפון נחתת טנקים לפני מלחמת יו"כ עם יואל גונן (גורודיש)

מקום שראיתי טנק שלנו. אחת התמונות הבלתי נשכחות מאותם סירי אויר היא השיירות של חיים רוזן. היית רואה מלמעלה איך למטה מזדנבת שיירה – שניים, שלושה טנקי שלל גוררים ואחריהם טור של כלים נגררים וחיים בראשון למעלה. הוא היה מגיע עם השיירה למקומות הריכוז, מתארגן קצת, ממלא דלק ויוצא לגרירה נוספת.

בגמר המלחמה 'התנחל' חיים בחלק ממחנה האו"ם שלייד אל-עריש, והקים שם מין חוליה קדמית. מהמחנה הזה יוצא כל בוקר לגיחות הגרירה שלו. הפעילות הזו נמשכה ימים ולילות, ואני לא יכול לומר לך בוודאות מתי היה היום הראשון שהוא ביקר בבית אחרי המלחמה. מה שהוא דרש מעצמו, הוא דרש גם מהאנשים והם לא התלוננו כי ראו לפנייהם דוגמה אישית. כשמפקדת האוגדה חזרה לבסיס הקבע, חיים עוד נשאר בסיני תקופה ארוכה מאוד כדי לסיים את פעולות החילוף, ולאחר מכן המשיך לבצע שם משימות הקשורות להתארגנות, הדרכה וביקורת כאילו דבר לא קרה.

בתקופת מלחמת ההתשה התעוררו בעיות חילוף קשות בקו התעלה וחיים כמובן נקרא לחלץ. הוא היה 'מבלה' בקו עם החוליה שלו שבועות שלמים מבלי להגיע הביתה. מפקדים באוגדה שהוקמה בסיני באותו זמן לא היו מוכנים להשאיר את נושא החילוף למישהו אחר מלבד חיים, זה למרות שהוא טיפח דורות של בעלי מקצוע בתחום הזה. לעבודה בקו היה חיים לוקח איתו גם רתכת חשמלית. ריתוך חשמלי, כידוע, יוצר הבהקיאור ואלה היו מושכים את תשומת-הלב של המצרים. לא פעם שמעו בקשר כיצד המצרים מנחים את הארטילריה שלהם לכיוון הבהקי האור של הרתכת, ואכן באחת הפעמים ספג הכוח של חיים פגיעה ארטילרית.

בשטחי הביצות שבין קנטרה ופורט-סעיד, השקיעה החוליה של חיים רוזן עבודה רבה, תחת אש, בחילוף כלים ששקעו. בגמר כל עבודה היה צי"ץ (אלוף שלמה להט) תופש את חיים ואומר לו לבוא אליו למשרד כדי להמליץ עליו לצ"ש. חיים היה מבטיח שיבוא ולא היה בא, ובכל פעם שצי"ץ היה שואל אותו, היה חיים עונה "שכחתי, עזוב אותי". ככה זה נגמר. אחד הסיפורים היפים על חיים רוזן הוא סיפור קבלת



נגלת רוזן בחילוף טנק שלו

## חיים רוזן - פנקס שירון

חיים רוזן, יליד תל-אביב 1930, לוחם ואיש חימוש בנשמתו, גדל בשכונת פלורנטיין. בן להורים שעלו ארצה בשנת 1924 לקיבוץ תל-יוסף והצטרפו לגדוד העבודה (ע"ש יוסף טרומפלדור). למד בביה"ס המקצועי מונטיפיורי בת"א במגמת מכונאות. היה בהכשרה בקיבוץ תל-יוסף ובמסגרת ההכשרה השתתף בליווי שיירות לירושלים ולנגב. עבר קורס מ"מים בלוערה ועם הקמת חטיבת הנגב במלחמת העצמאות עבר אליה וקיבל את מחלקת המרגמות הכבדות. היה בין מקימי קיבוץ תל-רעים שבנגב המערבי.

עם חטיבת הנגב עבר מסלול קרבות ששיאם בקרבות על נגבה. בקרב חוסלו שני טנקים עם פצצות מטול נ"ט פיאט (PIAT). ובעקבות הקרב, כדבריו, "היתה המלצה לאות הגבורה וכו' ויחד עם זה עמדתי למשפט". הכיכוד? "הייתי מפקד מחלקה, אחראי על איזור מסויים בנגבה. ביום ההתקפה על נגבה בא אליו המ"פ והחליט להישאר איתנו. המ"פ רצה שניסוג אחורה. היה ויכוח בינינו אם לסגת או לא. אמרתי לו: יגאל, אני אחראי על המקום ואני לא נסוג. הוא הרים את הקול ופקד לסגת ואז קרה מה שקרה. אחרי הקרב, המ"פ חזר להתלונן".

בפסק הדין נשללה מחיים דרגת הקצונה והוא הורד לדרגת סמל. לאחר המלחמה השתחרר מצה"ל ובשנת 1951 מתגייס שוב כסמל ומוצב בסדנה של ביה"ס לשריון. בהמשך מונה למפקד הסדנה. בראשית 1956 חזר לגדוד 82 בדרגת רס"ל לתפקיד מ"מ חט"ג, הפעם כאיש חימוש, ומקים יחד עם דוב לייטווק ז"ל את מערך החימוש בגדוד. מפקד גי"ש (גייסות השריון) דאז, אלוף חיים לסקוב, השיג את ביטול השלילה של דרגת הקצונה וחיים יצא שוב לקורס קצינים מיד אחרי מלחמת סיני וחזר כמ"מ חט"ג לגדוד 82. משם עבר לביה"ס לשריון לתפקיד סמ"פ חימוש, ושוב לגדוד 82 לתפקיד קצין חימוש גדודי. בהמשך עבר קורס מ"מים שריון, קורס מג"דים שריון וקורס קציני חימוש מתקדם.

בתפקידו הבא הוא קצין אחזקה של מפקדת גייסות השריון (מפג"ש) ובתפקיד זה במלחמת ששת הימים באוגדה של האלוף ישראל טל (טליק) ובאוגדה של האלוף אברהם אדן (ברן). שימש קצין אחזקה חיילי במפקדת ק' שריון ראשי והשתחרר מצה"ל בדרגת סא"ל בשנת 1977. קיבל את פרס קחש"ר למפעל חיים. לאחר השיחרור היה אחראי משק באיצטדיון רמת-גן, אח"כ שנה וחצי עוזר חברתי בפרויקט שיקום השכונות ובתפקיד זה הקים מתנ"סים ומרפאות שיניים באשדוד. עבר לחברת פיג'ו והקים בה את היחידה לשירות מייד. בתפקידו האחרון לפני צאתו לגימלאות עבד במוזיאון ת"א.

חיים היה חבר פעיל בעמותת השריון, בעמותת חיל החימוש ובעמותה לסיוע לנוער במסגרת צה"ל. נפטר ב-4 ביולי 2000 בגיל 70 לאחר שנים רבות של בעיות רפואיות קשות. הובא למנוחות בבית העלמין ירקון.

ליקט וערך אל"ם (מיל') אהרון בר-ניר

מפקדים רבים דרשו את נוכחותו והשתתפותו במבצעים בנוסף על כוחות החימוש האורגניים של היחידה. אפשר לומר כי חיים הוא המנוע האנושי והחינוני מאחורי המנוע המכני של הטנקים. השריפה הפנימית של מנועו האישי שבקירבו הפיקה יותר אנרגיה ממנועי הטנקים. אי אפשר היה שלא לאהוב אותו ולהעריץ אותו.

## אריה לביא [בכני], בחי"ק

בפעם השניה נפגשתי עם חיים רוזן ב-66. חיים היה אז קצין האחזקה של גייסות השריון ואני חייתי אחד מאנשי חולית הביקורת שלו. ליויתי אותו מאז דרך מלחמת התשה ועד אחרי יום-הכיפורים. לעבור את שלוש המלחמות האלה עם חיים רוזן זה לא פשוט. הרצון שלו לסייע, בעיקר לחלק, משך אותו לכל אורך המלחמות וזה לא פעם סיכן את חייו ואת חיי האנשים שהיו איתו. בששת הימים, בצומת רפיח, היו כלי רק"ם רבים תקועים בתוך שדה-מוקשים גדול, וחיים, ברוב להיטותו לחלץ את הכלים, התחיל לפנות מוקשים בעצמו, לא חיכה להנדסה, למרות שידע שיבואו. היה יושב על הברכיים, בודק את האדמה, מוציא את לבנת-החבלה וזורק אותה. אנחנו כמובן עמדנו מרחוק והסתכלנו עליו. באחת הפעמים זרק את לבנת החבלה והיא התפוצצה די קרוב אליו. היה פיצוץ גדול ועשן. חשבנו 'חיים רוזן הלך'. פתאום הוא יוצא מתוך העשן וצועק: "חברה, אני חי".

ביום הכיפורים, כשבנו נפצע, הזעקנו אותו להדסה ירושלים. הוא עצמו היה קצת פצוע אחרי שעלה עם טנק החילוץ שלו על שדה-המוקשים. לקח לנו שבוע לשכנע אותו לטוס להדסה כדי לראות את הבן. בגמר המלחמה, אחרי שחילצנו את כל הכלים, הוא נסע.



חיים ברגע נדיר ובשלווה עם נכדה

דרגת הסא"ל. רוזן, שהיה רב-סרן ותיק מאוד, קיבל את דרגת הסא"ל בהפתעה גמורה. יום קודם קבלת הדרגה חיים נסע לרמת הגולן לבדוק בעיה בטנקי סנטוריון. כשחיים היה יוצא - הייתי יודע, מתי יחזור לא יכולתי לדעת והייתי חייב להבטיח שלאירוע הזה הוא יגיע. התקשרתי בלילה למח"ט משה בריל (בר-כוכבא) כדי לוודא שחיים באמת חוזר ביום שישי למפקדת גי"ש. התקשרתי גם לאשתו, מרים ז"ל, וביקשתי ממנה להודיע לחיים שיתקשר אלי איך שהוא מגיע. מרים הבטיחה לי שתדביק את ההודעה הזו בניר דבק על הכרית שלו כדי שלא ישכח. הוא התקשר אלי בשתיים בלילה. אמרתי לו: "אל תעשה לי שום תרגילים ותגיע בבוקר למפקדת גייסות השריון, כי ברן (מפקד גי"ש) רוצה אותך דחוף".

מייד כאשר הגיע חזרתי לו במשרד שלו הפקידה שלי, שדאגה להביא אותו ישר אלי. חיים הגיע עם חלק של מנוע שהביא איתו מרמת הגולן. יצאנו ללשכה של ברן. אני הולך עם תיק הדו"חות, חיים סוחב את החלק של המנוע, ואני אומר לחיים "אם יקרה לך היום משהו אל תכעס עלי". והוא אומר לי: "מה יכול להיות, לא עשינו שום דבר רע". אנחנו נכנסים פנימה. חיים שואל: "להיכנס עם החלק של המנוע?" ואני אומר לו: "תשים את החלק בצד; אם נצטרך, נכניס אותו פנימה". חיים מניח את החלק על הרצפה ואני דופק בדלת. ברן אומר - בבקשה, ואני אומר לחיים: "היכנס ראשון". והוא נכנס. בחדר חיכו כל קציני המטה וצלמים. חיים התקרב לשולחן של ברן, וכאשר ראה את הדרגות המונחות עליו הוא כיסה את פניו בשתי ידיו וצעק: "אהרון - מה עשית לי?" ברן ואני ענדנו לו את הדרגות על בגדי העבודה. לסיים רק אזכיר שני אירועים המבטאים את ההערכה של צה"ל וחיל-החימוש לחיים. כאשר חיים החליט לפרוש לגמלאות, הוא הוזמן לראיון פרידה אצל הרמטכ"ל. נדמה לי שהוא בין הבודדים בדרגתו שהגיעו למעמד הזה. חיל החימוש ביטא את ההוקרתו לחיים רוזן כאשר העניק לו את פרס קצין חימוש ראשי למפעל חיים. הפרס הוענק לו בעצרת יום חיל-החימוש בנוכחות המוני החייל. הרמטכ"ל מוטה גור (ז"ל) נפרד ממנו ובסיכום הראיון נכתב: "הרמטכ"ל נפרד מהקצין בכאב לב עמוק מכיוון שהקצין הפך למוסד..."

## אל"ם מיל' נחמן ווד [אגוד]

חיים מוכר מאז היותו מ"מ חט"ג (חוליה טכנית גדודית) בגדוד 82, ואני חייל בפלוגת הרק"ם של סדנה גייסית במחנה חסה ולאורך כל שירותו הצבאי ועד לפטירתו. אנסה לצייר את חיים במספר קווים בולטים: איש עבודה מובהק בעל כושר בלתי נדלה, מסור ונאמן ו"שרוף" על תפקידו ללא גבול ותוך הפעלת אנשיו באותו להט, בעבודה ללא שעון, וללא תנאי. בקיצוניות - הבית והמשפחה אולי במקום שני והמטרה של טיפול וכשירות הרק"ם שבאחריותו מקדשת את האמצעים. חיים היה כל העת בחזית, הוא נטל חלק במבצעי פשיטה כמו "קלחת", "קיתון" ו"גחלת", וכמובן במלחמות. הוא היה מתחיל בפעילות לפני שעת הש"ש ומסיים את חלקו רק אחרי החזרת הטנקים לכשירות בתום הפעילות הקרבית. יכולתו הרבה, ניסיונו ותושייתו בחילוץ טנקים היו לשם דבר.

# חקר ביצועים: לומדים מן

מדע חקר הביצועים נולד בצורך קיומי, ערב מלחמת העולם השנייה, השתכלל במהלכה ותדם דבות לניצחון בעלות הברית. אחרי המלחמה הוא התפצל לזרוע אזרחית ולזרוע צבאית. כיום, קשה לדמיין צבא מודרני ללא חק"ב צמוד

סא"ל (מיל') שמואל ברנע\*

בפני האנגלים עמדה בעיה קשה של טווח התראה והתארגנות. צורך זה הוביל לפיתוח יכולת גילוי מוקדם של מטוסים בעזרת מכ"ם. ואכן, כבר באמצע שנות ה-30 הצליח צוות מדענים ופיזיקאים בריטים לפתח מכ"ם, המאתר מטוסים מטווחים של כ-40 ק"מ. בעקבות זאת נפרש מערך עמדות מכ"ם במקומות אסטרטגיים שונים באי הבריטי. אך עד מהרה התברר, כי מכשירי המכ"ם השונים מספקים נתונים לא-אחידים, לעיתים סותרים, למפקדות העורך. הצורך בהתאמת המידע ובסיון חלק מהנתונים, הביא להקמת קבוצת מדענים מקרב מפתחי המכ"ם, עליה הוטל לחקור את אפשרויות היישום האופרטיבי של המערך החדש.

המושג Operational Research (מחקר אופרטיבי או "חקר ביצועים") קשור לפעילות קבוצה זאת והתקבל מאז כתיאור פעילות הניתוח, המלווה מערכות ומערכים צבאיים.

## משה-הקרב לאקדמיה

לעשות שימוש בנתונים ובניתוחים שקיבלו מחוקרי הביצועים, אך בה-בעת לשקול גם משתנים שאינם ברי-מדדה, כמו סביבה פוליטית, השפעות פסיכולוגיות, עיסקיות וכיוצא באלו.

המרחב הרב של הבעיות והכלים המדעיים שניתנים ליישום בתהליכי קבלת ההחלטות, הופך את תהליך הניתוח לפעילות רבת-חחומית וקשה להגדרה מדויקת. על בסיס זה רווחת גם ההגדרה הפופולרית של חקר ביצועים: "חקר ביצועים הוא מה שחוקרי הביצועים עושים".

## התפתחות חקר הביצועים

ראשיתו של תחום חקר הביצועים (בתפישתו המקובלת כיום) בשנים שקדמו למלחמת-העולם השנייה, וליתו קשורה קשר ישיר לצורך מבצעי ייחודי: הגנה על האי הבריטי מתקיפות אוויר אפשריות.

עם עלייתו של היטלר לשלטון, בינואר 1930 החלה גרמניה בבנייה מואצת של עוצמתה האווירית. המרחק הקצר מהיבשת אל לב האי הבריטי (טיסה של כ-50 דקות בלבד לכל כיוון) איפשר למטוסי-הקרב הגרמניים להגיע, להפיץ ולשוב לבסיסם בשלום.

ספרו של פרופ' ברנרד ברודי, "מרובה-הקשת עד פצצת המימן" (הוצאת מערכות 1966), הסוקר את התפתחות מערכות הנשק מימי יוון הקדומה ועד לשלהי המאה ה-20, מסתיים באופן מפתיע בפרק שכותרתו "ניתוח ביצועים ומערכות - מדע הברירה האסטרטגית".

הרעיון לחתום ספר הדן בהיסטוריה של טכנולוגיות אמל"ח, דווקא בפרק האמור, נובע מן ההבנה שמערכות הנשק ושדה-הקרב של העידן המודרני נעשו מורכבים ביותר, עם קצב שינויים טכנולוגיים מהיר. בתנאים משתנים אלה, היכולת לקבל החלטות נכונות ולבחור את מערכות הלחימה המתאימות, מחייבת גישה מערכתית ורב-תחומית ולא התבססות על ניסיון-העבר של המפקדים.

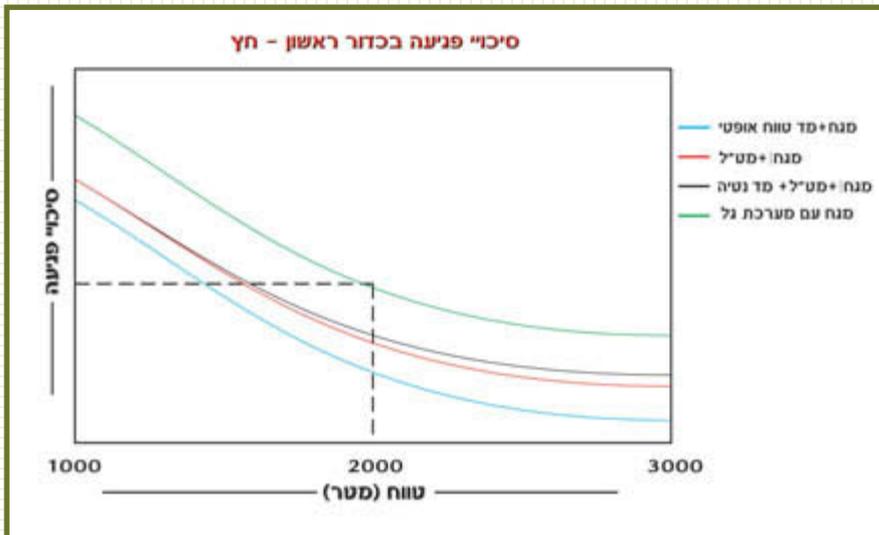
מאכן מסיק פרופ' ברודי כי "מערכת הנשק" העיקרית עשויה להיות השיטה שבה ניתן יהיה לקבל החלטות וברירות מיטביות בתנאים הטכנולוגיים המשתנים, בתנאי סביבה (כולל אויב) משתנים ובמיגבלות התקציביות האפשריות. ניתוח ביצועים ומערכות הוא התחום המדעי, האמור לתרום לשיפור תהליכי קבלת ההחלטות האמורות.

## חקר ביצועים מהו?

הגדרות רבות ניתנו לתחום "חקר הביצועים" (חק"ב), ובהגדרה רחבה יותר, "ניתוח ביצועים ומערכות". הגדרה תמציתית ניתן למצוא במילון המונחים הצבאיים הרשמי של צבא ארה"ב: "חקר ביצועים הוא ניתוח אנליטי של בעיות צבאיות, המבוצע על-מנת לספק למקבלי ההחלטות וגופי המטה, בסיס מדעי לקבלת החלטות או לשיפור ביצועים צבאיים".

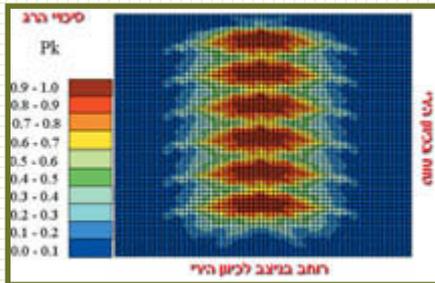
ראוי לשים לב לשני דגשים בהגדרה הנ"ל: א. "ניתוח אנליטי" או שימוש בכלים "מדעיים", כלומר יישום שיטה מדעית הניתנת לבקרה. המשמעות היא בעיקר ניצול כלים מתחומי המתמטיקה ומדעי הטבע, לניתוח כמותי של המשתנים השונים.

ב. מטרת חקר הביצועים היא "לספק בסיס מדעי להחלטות". רוצה לומר, חוקרי הביצועים אינם מקבלים החלטות, אלא רק 'יועצים' למקבלי ההחלטות. אלה האחרונים אמורים



גרף סיכוי פגיעה בכדור ראשון ח"ש"חץ במערכות בקרת אש שונות. הנקודה על הגרף העליון מציינת את השיפור בסיכוי הפגיעה בטווח 2000 מ' או לחילופין את הגדלת הטווח עבור סיכוי פגיעה זהה.

# העבר, חוזים את העתיד



מיפוי השטח הנופגע ע"י רש"ק נפיץ מיוחד וסיכויי ההרג באזורים בכל קטע.

## דוגמאות:

- מבנה יחידה בסיסית (ארבע מחלקות של שלושה טנקים, או שלוש מחלקות של ארבעה טנקים).
- שילוב חי"ר ושריון בצוותי כוחות.
- שילוב מסק"רים בלוחמת יבשה.
- בחינת תוכניות אופרטיביות.
- אימוני יחידות.

מאחר שפתחנו סקירה זאת במובאה מספרו של פרופ' ברודי, מן הראוי גם לסיימה בדרך דומה (אם כי המובאה בהמשך פחות אופטימית ומצביעה גם על הסכנות והחסרונות של התחום):

"ראשית, אף ניתוח המערכות המעולה ביותר רחוק עדיין מלהיות מחוסן מפני טעות, שהרי עוסק הוא באי-ודאויות רבות. שנית, הכישרון מצרך מוגבל הוא וזוהי רק אחת הסיבות לכך שלא כל הניתוחים נעשים כהלכה. מעל לכל, ניתוח מדעי הינו ישים לבעיות חשובות, אולם בדרך-כלל לא לחשובות ביותר: בעיות היסוד של אסטרטגיה ובודאי של מדיניות... הינן בדיק אלה שאינן ניתנות לניתוח מדעי".

\*סא"ל (מיל') שמואל ברנע, מ"פ טנקים במקורו עסק בחק"ב בשירות קבע ביחידה למו"פ של משהב"ט. כיום הוא ר' תחום חק"ב בתעשייה הצבאית.

למציאת הפיתרון מאפשר ניצול מיטבי של המערכות, לדוגמה:

- קביעת סל החימוש למטוס בגיחה, לפי הייעוד או המשמה.
- הגדרת הרכב בטן תחמושת לטנק (כמות וסוגי פגזים), בין אם כתקן קבוע או כתקן משמתי.
- שיטות להנחת שדות מוקשים, כלומר, לפיזור גיאומטרי מיטבי כנגד כיווני חצייה שונים.
- שיטות תיקון אש בירי טנקים.

ג. השוואת יעילות של מערכות נשק: תחום זה מתייחס הן לתהליך הבחינה של אמל"ח חדש מול אמל"ח קיים, והן לבחירה המיטבית לגבי האמל"ח הנדרש למשימה נתונה. דוגמאות:

- מערכות בק"ש בהרכבים וברמות שונות לטנקים, מול שיטות תיקוני אש.
- שימוש בפגזי מצרר מול פגזי נפיץ.
- ארטילריה קנית (המבוססת על תותחים) מול ארטילריה רקטית (לפי שיקולי כמות תחמושת: טווח, דיוק, יעילות מבצעית וכדומה).

- טילי קרקע-קרקע ארוכי טווח מול שימוש במטוסים.
- תרומת פגז נ"א לבטן הטנק בתרחישי קרב שונים.

■ בחירת נשק משני העדיף לטנק/לנגמ"ש.  
 ד. הנדסת מערכות נשק: בתהליך פיתוח אמל"ח יש לבחור בערוצים חלופיים, שיש להם השלכות על רמת הביצועים וממילא גם על רמת העלויות, למשל:

- רסס מבוקר או רסס אקראי בפגז.
- רדיוסי פיזור של פצצונות בפגזי מצרר.
- גודל זווית ראייה מול רזולוציה באמצעי תצפית.

- טווח חימוש מול משקל הרש"ק האפשרי.
- רמת המיגון (משקל) מול ניידות הטנק.
- כמות ומיקום מדוכות עשן ברק"ם.

ה. ניתוח של מבנה הכוח: ניצול יעיל של העוצמה הצבאית הוא פועל יוצא של תיפעול היחידות הלוחמות, הן במושגי מבנה הכוח והן ביכולת השליטה והבקרה על מרכיביו. מודלים מתקדמים של "משחקי מלחמה" ויכולת מיחשוב רחבה, תומכים בפעילות זאת.

בתוך זמן קצר מפרוץ מלחמת-העולם השנייה, הוקמו יחידות חקר ביצועים נוספות הן בחיל האוויר המלכותי הבריטי (RAF) והן בצבא ארצות-הברית. קבוצות אלה ליוו בצורה הדוקה את הפעילות הצבאית הענפה לאורך כל המלחמה, וחקרו שיטות הגנה אווירית, תקיפות מטוסים, הגנה על ספינות בפני צוללות, שיטות לאיתור צוללות, הגנה נ"מ על שיירות הצי ועוד. עם סיום המלחמה, מצאו רבים ממדעני החק"ב את דרכם לשוק האזרחי ולאקדמיה, וחלק ניכר של הפעילות הועבר למוסדות המחקר האזרחיים. מהר מאוד התפתח התחום האקדמי של "חקר ביצועים", שהחל ביישום שיטות מדעיות ומודלים לתחום חיי היומיום (תקשורת, לוגיסטיקה, תחבורה, רפואה, ביטוח וכדומה).

ההתקדמות העצומה שחלה בכושר המיחשוב לאחר מלחמת-העולם השנייה, העמידה לרשות חוקרי הביצועים כלים חדשים, המאפשרים הדמיה יעילה של תהליכי הלחימה ומערכות הנשק וניתוח מפורט יותר של תופעות בשדה הקרב.

## דוגמאות לנושאי פעילות של חק"ב

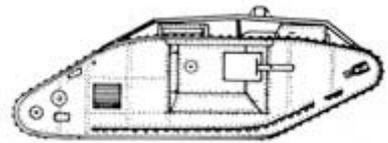
שיטות חק"ב שונות משולבות כיום במיגון פעילויות ותהליכים, כמעט בכל מערכות הצבא (לפחות במדינות המפותחות). גופי חק"ב פועלים בתוך המסגרות הצבאיות, בתעשיות העוסקות בפיתוח מערכות לחימה ובמסגרות מייצעות אזרחיות.

לא כאן המקום להתעכב על הכלים העומדים לרשות כל אחת מהפעילויות. נציין רק את התחומים העיקריים שבהם מנוצלות שיטות חק"ב לתהליכי קבלת החלטות במערכות צבאיות:

- א. לוגיסטיקה: צבא, בדומה לכל גוף/אירגון גדול, נדרש לתהליכים של תיכנון כוח-אדם, מלאי, תחבורה וכיוצא באלה. חלק ניכר של פעילות החק"ב בתחום זה, נתמך באופן טבעי על-ידי קבוצות אזרחיות העוסקות בנושאים של תעשייה וניהול.
- ב. ניצול יעיל של אמל"ח קיים: אפשרי בצורות ובתרחישים שונים. שימוש בכלים אנליטיים

# קרב האמל, 4

לא בכדי נחשב קרב האמל בשנת 1918 לקרב השריון האפקטיבי הראשון בהיסטוריה. היה זה הקרב המשולב הראשון בהשתתפות יעילה ומדויקת של השריון, חיל-הרגלים, חיל-התותחנים, הגודם האווירי והגודם הלוגיסטי. היה כאן גם שיתוף פעולה ראוי לציון בין שלושת צבאות, הקורפוס האוסטרלי, השריון הבריטי וחיל המשלוח האמריקאי.



UK Mk.V (Male) 57mm 29K

סוג סימן 5 שהיו בצבא הבריטי בשנת 1918

## אל"ם (מיל') בני מיכלסון

התנגדות ומוצבים, ב. לטהר, ג. להתבסס בשטח הכבוש... "אם הטנקים לא יצליחו ללכוד את המוצבים" - אמר מונאש - "לא יוכל חיל-הרגלים לנסות... עליהם לאפשר לטנקים לשתק כל התנגדות רצינית שבה יתקלו. במקרים כאלה נצטוו הרגלים לרבוץ במקום ולתת לטנק לנוע קדימה".

### 1. המשימה

כיבוש רכס וילר-ברטוני-סום החיוני להגנת אמין, על-מנת לאפשר תצפית על עמק הסום ולמנוע תצפית על העורף הבריטי.

### 2. השיטה

התקפת לילה משולבת בסיוע אוויר וארטילריה במקביל ובשלב אחד כאשר:

הספרדית (שפגעה גם באוסטרלים) עד כדי דלדול מצבת פלוגותיהם עד ל-50 איש. יחידות הדיביזיה ה-43 נחשבו לירודות יותר ברמתן מאלו של ה-13.

## התוכנית

כשבועיים לפני הקרב הגיש מונאש לאישור מפקד הארמייה, רולינסון את תוכניתו המפורטת. הוא הדגיש, שתוכניתו "מותנית בקבלת סיוע טנקים, תגבור קטן של הארטילריה ותוספת לאמצעים האוויריים". הוא ציין ש"הפעולה תהייה בעיקרה פעולת טנקים... מתוכננת כדי לאפשר לטנקים את כיבוש הקרקע: תפקידי הרגלים שינועו בעקבות הטנקים יהיו: א. לסייע בהכנעת נקודות

## רקע

מתקפת האביב הגרמנית אשר נחלה מספר הצלחות טקטיות בחודש מארס 1918 הביאה את התקדמותם עד אל נהר המארן ושם נבלמה לאחר שמיצתה את עצמה. ניסיונות לחדש את המתקפה בחודשים אפריל, מאי ותחילת יוני לא צלחו והחזית שקטה. לאחר שהוברר למפקד העליון הבריטי, גנרל הייג, כי החזית יוצבה, החליט כי התנאים בשלים לביצוע מספר התקפות מוגבלות בגזרת הארמייה ה-4 בפיקודו של גנרל רולינסון. מטרת התקפות אלו הייתה כפולה-בחנית מוראל האויב לאחר היחלשות המתקפה הגרמנית, ושיפור נקודות הזינוק למתקפת בעלות-הברית, שהייתה מתוכננת למועד מאוחר יותר בקיץ.

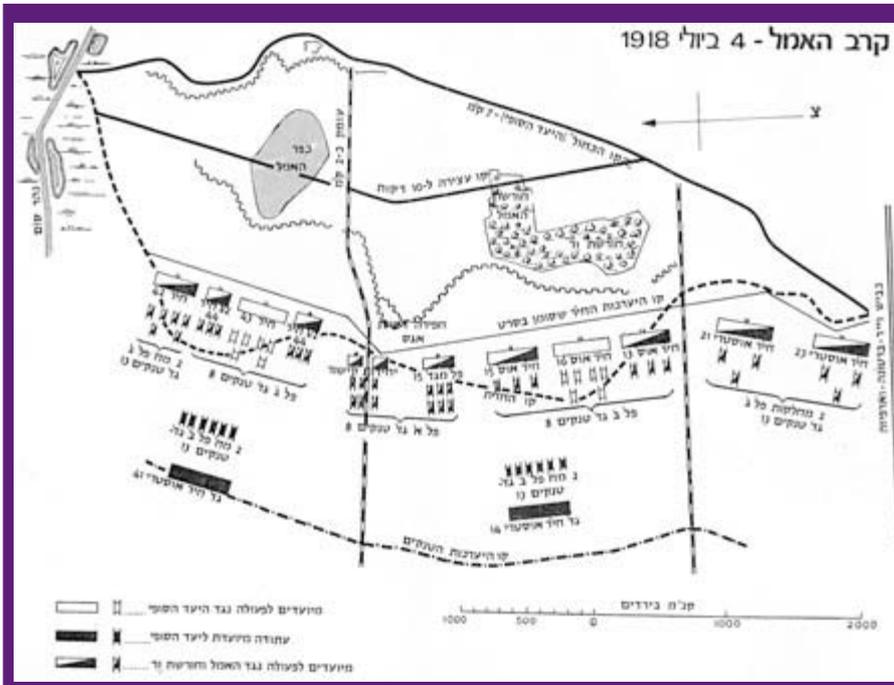
הארמייה ה-4 כללה את הקורפוס ה-3 הבריטי והקורפוס האוסטרלי בפיקודו של המצביא היהודי לוטננט-גנרל סר ג'ון מונאש.

## הקרקע

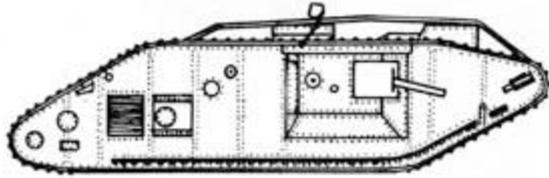
שטח פתוח וגלי של שדות חיטה לא קצורים. השטח היה בעיקרו נטול מכשולים ועמדות טבעיות עד כדי כך שמונאש הורה לסוללת תותחי 230 מ"מ לירות באופן אקראי כביכול כך שייצרו בורות שימשו כמקומות מסתור ומחסה לחי"ר. ביצורי הכפר האמל והחורשות סביבו היו עשויים הייטב למרות שלא כל התעלות היו תקינות ובכמה מקומות התיל היה דליל ומונח בצורה גרועה.

## האויב

כלל ארבעה רגימנטים הכוללים 6 גדודים של חיל-רגלים מדיביזית המילואים ה-43 ומדיביזית החי"ר ה-13. אלה היו חלק מהארמייה השנייה הגרמנית של גנרל פון-דר-מרויץ אשר הייתה חלק מקבוצת הארמיות של הנסיך רופרכט מבוואריה. יחידות הדיביזיה ה-13 נחשבו לכוח מעולה למרות שספגו אבדות כבדות במתקפת האביב. הם נערכו בקו רק בלילה הקודם (להתקפה האוסטרלית) וסבלו ממחלת השפעת



מפת איזור קרב האמל סמוך לנהר מארן, מזרחית לפריז



UK: Mk.V\*(Male) 57mm 34t  
טנק סימן 5 שהיו בצבא הבריטי בשנת 1918

חטיית, 300 עמודי זווית עם הברגה, 300 יתדות, 45 לוחות פח גלי, 150 מוקשים, 10000 כדורי נק"ל ו-450 ליטר מים. טנקים אלו חסכו 1200 חיילים בתפקידי סבלים ושעות רבות שנחוצות היו להביא משלוח זה ברגל על גבות החיילים. במקביל תקפו הטייסות שעמדו לרשות הקורפוס האוסטרלי את שטחי הכינוס של העתודות הגרמניות. תקיפות אמנעה אלו שיבשו לחלוטין היערכותם של שני גדודי חי"ר מדיביזיית המילואים ה-43 שהיו כבר בדרכם להתקפת הנגד המיידית ומנעו כל ניסיון נוסף מסוג זה עד אשר האוסטרלים היו כבר ערוכים להגנה על גב הרכס ולא ניתן היה להוציאם משם אלא בהתקפה חדשה שהכנתה תדרוש ימים רבים.

## סיכום

אבודת האוסטרלים בקרב זה היו 775 פצועים והרוגים. הגרמנים איבדו כ-2000 איש בנוסף ל-1400 שבויים, שני תותחי שדה, 41 מרגמות, 171 מקלעים ומספר רוביני"ט חדישים.

**המשימה מולאה בשלמות** וסיכום הקרב הופץ מיידית כדוגמה לקרב סדור בתקנון השדה של הצבא הבריטי. קרב זה הנו הדוגמה הראשונה לקרב משולב חדיש שאחריו לא נראה כזה עד קרב אל-עלמיין במלחמת העולם השנייה ועד כיבוש מתחמי רפיח ב-1956 ע"י אוגדת לסקוב במלחמת סיני באזורנו. בקרב זה, לא זו בלבד ששולבו באופן יעיל ומדויק השריון, חיל-הרגלים, חיל-התותחנים, הגורם האווירי והגורם הלוגיסטי אלא היה כאן שיתוף פעולה ראוי לציון בין שלושה צבאות, הקורפוס האוסטרלי, השריון הבריטי וחיל המשלוח האמריקאי.

מבחינת תפעול השריון, היה זה הקרב הראשון בו נוצלו יתרונות הטנקים במסגרת הקרב המשולב תוך חיפוי על מגרעותיהם באמצעות החילות האחרים. **על כן נחשב קרב זה לקרב השריון האפקטיבי הראשון בהיסטוריה.**

של 25 ליטראות. ב"שעת האפס", ב-040310 נפתחה ההרעשה ממפציצים וארטילריה, בחסותה התקדמו צוותי הטנקים והחי"ר לקו החזית והחלו נעים בעקבות מסך האש המתגלגל.

האבק ועשן ההפגזות הקשו בתחילה על הטנקים לנווט ולזהות את יעדיהם. יחידות חי"ר אשר ניסו להתקדם בלעדי הטנקים נקצרו באש מקלעי הגרמנים כבקרבות קודמים במלחמת העולם הראשונה. אולם עם תחילת דמדומי הבוקר והתפוגגות העשן, החלו הטנקים והחי"ר לפעול בצוותי-קרב כפי שתוכנן וכפי שתירגלו לפני כן. הטנקים הסתערו על עמדות המקלעים הגרמניות והשמידו יותר ממאתים עמדות כאלה. בקרב זה ניסו הגרמנים להפעיל צוותי-נ"ט אשר עשו שימוש ברובים נ"ט ייעודיים על דורגלים. נשק זה לא היה יעיל במיוחד ובכל מקרה הרגלים האוסטרלים חיסלום עד מהרה על אף שלחמו בגבורה עד האיש האחרון. האוסטרלים סגרו על האמל, בשוטפם כמחצית מחטיבת חי"ר המילואים ה-202 כולל שתי מפקדות גדודים שהיו בכפר (רק כשעתיים לאחר הקרב נודע למפקדת החטיבה הגרמנית מה קרה). דיביזיית הרגלים הגרמנית ה-13 אשר על גב הרכס מוגרה אף היא כאשר הגדוד הקדמי ביותר שלה מושמד כליל.

הקרב הסתיים בתוך 93 דקות תוך השגת כל היעדים שנקבעו. בשעה 0445 כבר החלו הכוחות בהיערכות להגנה על הרכס תוך התבססות בחפירות הגרמניות של הקו השני שהובקע. כרגיל במלחמה זו עמדה לנחות על התוקפים התקפת-נגד מהירה של הגרמנים, לבליתמה חיוני היה למקם מקלעים רבים ככל האפשר הנהנים מכמויות תחמושת גדולות. לצורך כך תוכננה הספקה בהיטס, טקטית, לראשונה בתולדות המלחמות שבוצעה באמצעות מטוסי טייסת 8 האוסטרלית שהצינחו מגובה של 300 מ' 93 יתבות תחמושת שכללו 112000 כדורים. בהמשך הגיעו ארבעה **טנקי הספקה** שכל אחד מהם נשא 124 פקעות

א. בשלב א' יתבצע ריכוך אווירי וארטילרי של מערכי האויב ותושג עליונות אווירית מעל שדה הקרב.

ב. בשלב ב' יתקדמו צוותי-קרב, חי"ר טנקים בעקבות מסך אש שיתגלגל 300 מ' לפנייהם עד ליעדים הסופיים תוך עצירה טקטית ל-10 ד' לאחר כיבוש קו התעלות הראשון של הגרמנים. ג. בשלב ג' יתבססו הכוחות ביעדים על קו הרכס ויערכו להגנה בסיוע אווירי וארטילריה. ד. כוחות:

■ 10 גדודי חי"ר אוסטרלים מהדיביזיות ה-4 וה-3 ועוד 4 פל' חי"ר אמריקאיות מהדיביזיה ה-33, סך הכל כ-7500 חייל.

■ חטיבת הטנקים ה-5 הבריטית, שכללה 4 פל' טנקים סימן 5, סך הכל 60 טנקים.

■ 320 תותחי-שדה ועוד 313 תותחים כבדים, (תותח על כל 25 מ' חזית), כמחצית מעצמת החת"ם שהייתה אופיינית בקרב איפר ה-3 בשנה שחלפה.

■ 2 טייסות תצפית וסיור מהדגמים F. K. 8, ו-R. E. 8, במהלך הקרב השתתפו 3 טייסות מפציצים נוספות.

## 3. מנהלה

בקרב זה תוכננו **הספקה בהיטס** של תחמושת והספקת תחמושת וחומרי ביצורים באמצעות **טנקים ייעודיים** לשלב ההתבססות וההיערכות להגנה.

## תיאור הקרב

במשך ימים מספר לפני הקרב ירו האוסטרלים פגזי גז ועשן לסירוגין תוך כוונה שכאשר יימסך עשן בלבד כדי להסתיר את התקדמות הטנקים והרגלים ביום הקרב יחשבו הגרמנים שנורו גם פגזי גז וייכנסו לקרב מוגבלים במידה ניכרת בגלל מסכות הגז שלהם. לאחר רדת החשיכה של ליל ה-3 ביולי החלו מתכנסים הטנקים לשטחי היערכות כ-800 מ' מקו החזית משם סומנו נתיביהם אל יח' החי"ר בסרט סימון לבן. באותן שעות הופעלו מפציצי טייסת 101 הבריטית למשימות אמנעה והטילו על מקומות הריכוז של העתודות הגרמניות כ-350 פצצות

# דמות מופת גנרל, סיר ג'ון מונש 1865 - 1931



גנרל מונש בצרפת, 1918

קרב האמל במלחמת העולם הראשונה, שעליו פיקד גנרל מונש, יהודי יליד אוסטרליה, נחשב לקרב השריון האפקטיבי הראשון בהיסטוריה. מבחינת תפעול השריון, היה זה הקרב הראשון בו נוצלו יתדונות הטנקים במסגרת הקרב המשולב תוך חיפוי על מגדעותיהם באמצעות החיילות האחרים.

## אל"ם (מיל') בני מיכלסון

לחי"ר לא נותר אלא לנוע אחרי הטנקים, לטהר את עמדות האויב ומערכותיו ולהיערך בסיום הכיבוש להגנה בשטחים השולטים. שלב ההתבצרות בהגנה שבה לאחר מכן נעזר בטנקי הספקה אשר הביאו חומרי ביצורים ליעד ובכך חסכו אלפי סבלים. הקרב כולו הסתיים תוך 90 דקות לאחר השגת כל היעדים שנקבעו. לדעת מפקדיו וכן לדעת גנרל פולר הבריטי הפך קרב זה למופת שלא היה לו אח ורע במלחמת העולם הראשונה והוא בישר את קרבות השריון של מלחמת העולם השנייה. מונש הוערך כמצביא גאון שהקדים את דורו. הקורפוס שבראשותו מילא תפקיד מכריע בהבקעת הקווים הגרמניים, תוך הפעלת שריון בשיטות דומות, באמיין, במערכה שכונתה 'יומו השחור של הצבא הגרמני'. מונש הוכתר באותות הצטיינות ואותות כבוד רבים ונחשב הגנרל הבריטי הבולט ביותר במלחמת העולם הראשונה. לאחר המלחמה חזר לעיסוקו כמהנדס והתמסר לפיתוח מפעל החשמל של מדינת ויקטוריה שבאוסטרליה. הוענקה לו דרגת גנרל מלא ובשנת 1928 כיהן כנשיא כבוד של הפדרציה של ציוני אוסטרליה. מונש הוא היהודי הראשון שזכה לדרגה ולתפקיד כה בכירים בצבא כלשהו. על שמו נקרא **כפר מונש** הנמצא 3 ק"מ צפונית לצומת השרון (צומת בית-ליד) שנוסד בשנת 1946 בידי חיילים יהודים משוחררי הצבא הבריטי.

הגנרל, סיר ג'ון מונש, מפקד צבא, מפקד חיל המשלוח האוסטרלי במלחמת העולם הראשונה, נולד במלבורן, השתלב בהנדסה, אך למד גם משפטים ורפואה. הוא לא היה איש צבא הקבע אך עלה לדרגת קולונל (אל"ם) בשורות הצבא הטריטוריאלי עד ערב מלחמת העולם הראשונה. מונש נשלח כמפקד חטיבה לחזית גליפולי שבטורקיה. בחזית זו זכו הוא ואנשיו להערכה על תעוזתם וסבילותם. לאחר הפינוי מגליפולי הועבר לחזית המערבית בצרפת. שימש כמפקד דיוויזיה כשנתיים עד מאי 1918, עת התמנה למפקד הקורפוס (גייס) וחיל המשלוח האוסטרלי (כ-200,000 חייל) והועלה לדרגת לוטננט-גנרל (רא"ל). ביולי 1918 היה המצביא הראשון בהיסטוריה אשר תכנן והוציא לפועל התקפת שריון מודרנית בקרב האמל (על אדמת צרפת), קרב שבו 60 טנקי סימן 5 הוליכו התקפה משולבת שבה פרצו הטנקים לאחר מסך עשן מתגלגל ארטילרי והשגת עליונות אווירית מעל שדה הקרב, כאשר

חומר רב אפשר למצוא על מונש גם באינטרנט. הנה כמה אתרים:  
[www.monashps.act.edu.au/sirjohn.htm](http://www.monashps.act.edu.au/sirjohn.htm)  
[www.worldwar1.com/biocmon.htm](http://www.worldwar1.com/biocmon.htm)  
[www.monash-hospital.com/au/sir.20.john.htm](http://www.monash-hospital.com/au/sir.20.john.htm)  
[www.naa.gov.au/research/factsheet/FS121.htm](http://www.naa.gov.au/research/factsheet/FS121.htm)

### ביבליוגרפיה:

1. הטנק מאת דאגלס אורגיל, עיונים בתולדות הטנק ובהתפתחותו, הוצאת מערכות, ת"א, 1980
2. הטנק נשק התקפה מאת ארקדי תימור, הוצאת מדע ונצחון, ת"א, 1950
3. ג'ון מונאש מאת א. ז. סמיתרס, ת"א, 1982
4. הטנקים עולים מאת ג'ימס קארי, הוצאת מערכות, ת"א, 1968



פסל מונש רכוב על סוס באתר היצרון על שמו באוסטרליה, בטקס בשנת 1970



# תעודת זהות



## חטיבה 37 - חטיבת השריון השנייה במילואים

נועדה להיות כוח השריון העיקרי בצפון. תחילת הקמת החטיבה בשנת 1955 והסמח"ט סא"ל אריה שחר עסק בהקמתה.



### מלחמת סיני - 1956



(שבתחילה שימשה עתודת מטכ"ל) לקרבות בסיני כדי להתגבר על מתחם אום כתף ולפרוץ דרך אל חטיבה 7 מצרפה את המתחם וניהלה קרבות נגד צח"ם (צוות חטיבתי משוריין) מצרי. כוח בן שתי פלוגות חרמ"ש תקף את המתחם בלילה ללא טנקים (שעדיין לא הגיעו), עלה על מוקשים ונפגע מאש נ"ט וההתקפה נכשלה. צג"ם (צוות גדודי משוריין) מהחטיבה, הבקיע את מערך ההגנה המצרי ברצועת עזה, חדר לעיר עזה והביא לכניעתה. בתנועת לילה רצופה בקרבות התקדם הצג"ם לאורך הכביש המרכזי ברצועה והגיע עד לאזור רפיח.

**מפקד החטיבה:** סא"ל שמואל גלינקא (נהרג בלי 31 אוק' - 1 בנוב'), ב-1 בנובמבר מונה זמנית סא"ל עמוס בנין למח"ט. סמח"ט: סא"ל הרץ יזרעאלי.  
**הרכב החטיבה:** גדוד טנקים שרמן בפיקוד סא"ל אהרון (אולק) נחשון. גדוד טנקים AMX-13 (בשלב הקמה, כלל כשתי פלוגות טנקים) בפיקוד רס"ן ישראל גרינקר (גרנית), גדוד חרמ"ש בפיקוד סא"ל זאב אשכולות, גדוד חרמ"ן (גדוד חי"ר ממונע) בפיקוד סא"ל ישראל גרמן ויחידות חטיבתיות.  
**גזרת הלחימה:** עם התקדמות הקרבות הופנה חלקה הגדול של החטיבה

### מלחמת ששת הימים - 1967



האחרון צורף לחטיבה גדוד המ"כים של חטיבת גולני ברמת הגולן:  
החטיבה בהרכב גדוד AMX-13 וגדוד חרמ"ש הבקיעה את דרכה לרמת הגולן בציר גונן תוך התגברות על מוצב סורי שחסם את הציר הצר והתקדמה וכבשה את צומת נפת. גדוד השרמן שימש כוח פיקודי של פיקוד הצפון וסייע לחטיבת גולני בכיבוש מוצבים ברמה הסורית.

**מפקד החטיבה:** אל"ם אורי רום, סמח"ט: סא"ל אליהו דורון.  
**חטיבה משוריינת בהרכב:** גדוד טנקים שרמן בפיקוד סא"ל אמנון חינוסקי, גדוד טנקים AMX-13 בפיקוד סא"ל רפאל (רפול) שפר, גדוד חרמ"ש בפיקוד סא"ל משה (מישקה) נהוראי, פלוגת סיור ויחידות חטיבתיות.  
**גזרת הלחימה:** בשומרון: החטיבה פחות גדוד השרמן בתוספת פלוגת טנקי סנטוריון פתחה ציר עוקף ממזרח לג'נין תוך התגברות על מחסומי רק"ם. בהתקפת לילה התגברה על מערך טנקים שחסם את דרכה והתקדמה וכבשה את שכם. בשלב

### מלחמת יום הכיפורים - 1973



ת"פ גדוד סיור אוגדתי והתקדמה תוך כדי לחימה לאורך ציר "כביש", באזור חושנייה עד לקו הסגול. החטיבה הבקיעה את הקו הסורי בגזרת חאן-ארנבה, תוך שהיא סופגת אבדות כבדות. בקרבות המובלעת החטיבה לחמה נגד שריון סורי, ירדני ועירקי.  
החטיבה בהרכב גדוד טנקים אחד הועברה ב-15 באוקטובר לסיני, חצתה את תעלת סואץ, כבשה מתחמים, חיסלה בסיסי טק"א, השמידה שריון מצרי בגזרת העיר סואץ, והשתתפה בכיבוש נמל עדבייה. ב-24 באוקטובר לאחר כיבוש מתחם חטיבתי על כביש סואץ - קהיר היא התייצבה בק"מ ה-101.

כינוי החטיבה - 179  
**מפקד החטיבה:** אל"ם רן שריג, סמח"ט: סא"ל גדעון צימבל (נהרג בקרב הבלמיה).  
**חטיבת טנקים בהרכב:** שלושה גדודי שוט בפיקוד סא"ל עוזי מור, סא"ל ישראל לוי, סא"ל יוסי עמיר ופלוגת ג'פים.  
**גזרת הלחימה:** גדוד ראשון של החטיבה נכנס לפעולה בציר הנפט החל ממוצאי יום הכיפורים ולאחר מספר שעות לחימה נפגעו כל הטנקים, המג"ד נפצע והגדוד יצא מכלל פעולה. שני גדודי טנקים אחרים החלו לפעול ככוחות מילואים ראשונים בדרום רמת הגולן (החל מיום 7 באוקטובר 0500), האחד בציר קצביה והשני בציר קורסי-אל-על. מאוחר יותר העבירה החטיבה גדוד טנקים לחטיבה אחרת, קיבלה

### החטיבה כיום

יאיר נפשי, עמרם מצנע, גיורא קופל, מאיר דגן, שמואל בן-שחר, בני לידור, זיו הלוי, משה קינן, דורון.

חטיבת טנקים שוט שכינויה "ראם". נועדה להסבה למרכבה. מפקדי החטיבה לדורותיה: שמואל גלינקא, אריה שחר, עמוס בנין, יששכר (ישכה) שדמי, אורי רום (רוזנבלום), משה (מוסה) פלד, דן שומרון, רן שריג,



לוחות הנופלים בעין זיתים. "גלעד ושלטי גיבורים".

# "מותי בא לי פתאום"

## פעולות ההנצחה של נופלי עוצבת "ראם"

במלחמת יום-הדין בצאתם חוצץ... ועמהם בנופלים... רעינו, שדרכו נפשם עוז והבקיעו ראשונים ויחידים... וחרותים לנצח עמהם באותיות של אש שמות ונישמות מתינו רבי העלילה, שפרצו חלוצים... ורוצצו רהב האויב. זכרם ומעלליהם-כצאת השמש בגבורתה".

אנדרטה שנייה של העוצבה הוקמה בידי הלוחמים ומפקדיהם, לאחר מלחמת יום הכיפורים, במרכז הגולן, סמוך לחושנייה. כאן נבלם השריון הסורי בידי לוחמי העוצבה, שהיו הראשונים להתייצב נגדו בלחימה מסודרת ומוצלחת.

האנדרטה עשויה סלע בזלת, במשקל שלמעלה משני טון, העומד על קוביית בטון. על צידה האחד של האנדרטה,

סמל "הראם" שלה. בצד אחר, מילים מתוך שיר שכתב יוסף שריג, לוחם, משורר ומלחין מבית השיטה, שנפל כמ"פ טנקים, ברמת הגולן, באותה מלחמה. אחיו, רן שריג, היה באותה מלחמה מפקדה של העוצבה. ואלה המילים הבאות על האנדרטה: "מותי בא לי פתאום / ואיני

עוצבת "ראם" היא אחת מעוצבות השריון הוותיקות ביותר בצה"ל. היא הוקמה לאחר מלחמת העצמאות, כאחת משתי עוצבות המילואים המשוריינות הראשונות. חייליה לחמו החל במבצע "קדש" וראו מאז 174 מחבריהם בין הנופלים.

רבים ממפקדי העוצבה, מימיה הראשונים, היו בני ההתיישבות העובדת בצפון הארץ. פעולות ההנצחה של העוצבה והטיפול המתמיד במשפחות השכולות עמדו בסימן רוח האחוה והאחריות של בני הקיבוצים.

פעולת ההנצחה הראשונה של נופלי העוצבה, שנעשתה ביזמת מפקדיה, היתה הקמת האנדרטה ביער עין זיתים, ממערב לצפת, במקום ההתכנסות ערב מלחמת ששת הימים.

האנדרטה עוצבה בידי הפסלת דינה ניר אבן-טוב, משער העמקים, אלמנתו של עודד אבן-טוב, שנפל כלוחם בפלוגת הסיוור, במהלך כיבוש שכם. היא עשויות מלוחות וצנורות מתכתיים, המורכבים באופן היוצר את דמות האות "ש", לציון השריון והשכול. האנדרטה מתנשאת לגובה של 8 מטרים. היא נחנכה ביוני 1969, במלאת שנתיים למלחמת ששת הימים.

בסמוך לאנדרטה מוצבת שורה של לוחות עץ ועליהם שמות הנופלים ודברים על כל אחת מן המלחמות שבהן לקחה העוצבה חלק ושכלה רבים מלוחמיה. כתובת אחת, בכותרת "גלעד ושלטי גיבורים", מוקדשת "לאחינו גיבורי התהילה", שנפלו "במערכות קדש", ו"לרעינו אנשי הפלדה במלחמת ששת הימים... לנועזים ולטובים... אשר נפלו בהושיעם את ישראל מידי מבקשי נפש". כתובת אחרת, שנוספה לימים, מוקדשת "לזכר חללינו



האנדרטה בעין זיתים. שכול ושריון.



האנדרטה בחושנייה. "מותי בא לי פתאום".



ספר הנופלים באולם ההנצחה בבסיס הקבע.

פרקים על הנופלים ועתה מופק סרט תואם. אולם עיקר פעילותה של העמותה הוא בתחום הקשר המיוחד עם כל משפחה שכולה בפני עצמה, מתוך מסורת של מחויבות, הבאה לידי ביטוי באמירה המוכרת שבעוצבה זו, הקשר למשפחות השכולות הוא "חלק מהזיוד".

נוסף על אתרי ההנצחה הללו, הוקמו אנדרטאות אחדות, לזכרם של לוחמים בעוצבה. ביניהן:  
 ● אנדרטה לזכר עמי לב טוב, מכפר יהושע, מ"פ טנקים בעוצבה, שנפל במלחמת ששת הימים. האנדרטה עוצבה בידי משה הדרי, מאשדות יעקב, בדמות חישוק הצריח של טנק ועליו גלגל משונו, המוצבים על גגו של בונקר סורי. היא הוצבה כשנה לאחר המלחמה, סמוך לדרך המובילה לזעורה.  
 ● אנדרטה לזכר ששה לוחמים (עמרם בשארי, יצחק מסינגר, גד מרקו, ניסן סובוטניק, יעקב קורין ואריה (ליאון) שולמן), שנפלו במלחמת יום הכיפורים. האנדרטה, בדמות לוח מטנק ובראשו גלגל משונו, נושאת את הכתובת "כתר תהילה לחברינו" ואת שמות הנופלים. היא ניצבת בסמוך לכביש הנפט, מצפון-מערב לגבעת טליה.

כל עמותה של עוצבה חיה בסימן החובה המוסרית להנחיל את מורשת העוצבה ובמיוחד את החובה לכבד את הנופלים ולתמוך במשפחותיהם. עמותה של עוצבה ותיקה חיה גם בסימן הרצון "להעביר את המקל", מן הדורות הראשונים של הלוחמים, השוקדים על ההנצחה של חבריהם והתמיכה במשפחות, אל הדור הבא של הלוחמים.

זוכר / אם ברעם האש / או בין קירות הפח / הזועקים / או שמא / בלבן-לבן הדומם לבסוף". האנדרטה נחנכה באוגוסט 1974. בסמוך לאנדרטה הוצב שלט קטן: "זכר הנופלים הוא ערך נעלה. שמור על המקום. עמל חניכים צפת".

בבסיס הקבע של העוצבה הוקמו לאחר מלחמת יום הכיפורים גן זיכרון ואולם הנצחה, בו מתוארים הקרבות של העוצבה וניצבים ספרי הנופלים המביאים את סיפור חייו ומותו של כל אחד מהם.

אתרי ההנצחה בבסיס של העוצבה הוקמו בשיתוף פעולה של מפקדי העוצבה והעמותה שלה, שהוקמה גם היא לאחר מלחמת יום הכיפורים. עד אותה מלחמה עסקו המפקדים עצמם, ביוזמות אישיות ופנימיות, בכל פעולה שהיתה קשורה בנופלים ובמשפחותיהם, החל בקיום ההלוויות, במעבר מבתי העלמין הזמניים לבתי העלמין הצבאיים, לאחר המלחמה, וכלה בהתגייסות לטובת כל משפחה שכולה במצוקתה. לימים, לקחה על עצמה העמותה (בראשותו של יוסי עמיר, ממזרע, ששירת בעוצבה בשורת תפקידים, ממ"מ ועד סמח"ט) את תפקידי ההנצחה והקשר עם המשפחות.

העמותה מקיימת סיורי משפחות וחילים באתרי הקרבות. כל שנה מתקיימת עצרת, בהשתתפות המשפחות, המפקדים והחילים של העוצבה. הופיעו שני ספרים על קרבות העוצבה ובהם

## מדברי ימי השדיון

"כל מי שצריך להילחם, אפילו בכלי הנשק החדשים ביותר, נגד אויב ששליטתו באוויר מוחלטת, עומד כלוחם פרימיטיבי מול גייסות אירופיים מודרניים, לוקה כמוהו באותן מגבלות ובעל אותו סיכוי להצליח..."

גנרל ארווין רומל, 1940

"אין ספק שהתפיסה הכוללת של קו מז'ינו היא מעשה ידי גאון, אבל לי אין הוא גורם הרגשת ביטחון, ולדעתי מוטב היה אילו השקיעו את כספם במגננים ניידים של מטוסים מעולים ורבים יותר, ושל דיביזיות בעלות שריון כבד מרובות יותר, מאשר לקבור כספים אלה באדמה.

גנרל סיר אֶלֶן בְּרוּק' מפקד הגייס הבריטי ה-2 בעת ביקורת באחת מהמצודות הגדולות, דצמבר 1939

"תוכנית קרב מודרנית משופרת אינה אלא פרטיטורה ליצירה תזמורתית, שבה הכלים הם הזרועות והיחידות השונות, ומשימותיהם הן ביטוייהם המוסיקליים המתאימים. כל יחידה ויחידה חייבת להיכנס בדיוק ברגע המתאים ולמלא את תפקידה בהרמוניה הכללית. התוכנית כולה מבוקרת על ידי לוח זמנים מדוקדק, שלו חייבים להישמע בדייקנות כל חייל רגלי, כל תותח כבד או קל, כל מרגמה ומקלע, כל טנק ומטוס – אחרת יהיו צרימות שיפגמו בהצלחת המבצע ויגדילו את עלותו"

לוטננט-ג'נרל סר ג'ון מונאש  
מפקד הגייס האוסטרלי, צרפת, 1918

"מבחינת המהירות, המיצוי ושלמות ההצלחה לא היה במלחמה קרב שישווה להמל"  
מיג'ור-ג'נרל ג'ון פרדריק צ'ארלס פולר

"פיתחתי תיאוריה, שתפקידו האמיתי של חיל הרגלים אינו לכולת עצמו במאמץ גופני הירואי, לא להיקצר באש מקלעים חסרת רחם, לא להשתדל על כידונים עוינים ולא להיקרע לגזרים בהתכתשויות אלימות; אלא להיפך, להתקדם בחסות המערך המירבי האפשרי של משאבים מכניים בדמותם של תותחים, מקלעים, טנקים, מרגמות ומטוסים; להתקדם בנושא את המטען המועט ביותר האפשרי, משוחרר במידת האפשר מהצורך לפלס את דרכו קדימה; לצעוד נחוש החלטה, תוך התעלמות משאון הקרב והמולתו ליעד שנקבע; ושם להחזיק בשטח שנכבש, להגן עליו ולקצור את פירות הניצחון – שבויים, תותחים וציוד."

לוטננט-ג'נרל סר ג'ון מונאש  
מפקד הגייס האוסטרלי, צרפת, 1918

"מהמל והלאה הפכה המלחמה למלחמת טנקים..."  
מיג'ור-ג'נרל ג'ון פרדריק צ'ארלס פולר



# היכן ישנם עוד אנשים כמו האיש ההוא



גדעון גלעדי ז"ל (נפל במלחמת יוה"כ)

לאות ולעדות  
ני 428286 רב-סרן גדעון גלעדי ז"ל  
גילה גבורה עילאית  
בעת לחימה מול פני האויב  
תוך חירוף נפש



סרן גדעון גלעדי ז"ל עבר מחיל הצנחנים לחיל השריון, ובכך הגשים את שאיפתו למלא את מקומו של אחיו אמנון ז"ל, שנפל במלחמת ששת הימים כמ"פ טנקים. בליל 15 באוקטובר 1973, במסגרת המשימה לכריצת הציד לתנועת כוחותינו אל מעבר לתעלה, הוביל את פלוגתו לפתיחת ציד "טרטור" ממערב. באזור צומת "טרטור-לכסיקון" נתקלה הפלוגה במארב מצרי. במהלך הקרב נכגע הטנק שממנו לחם סרן גדעון גלעדי ז"ל, והוא עבר לפקד מטנק אחר. הכוח המשיך במילוי משימתו ותקף את הצומת פעמים מספר, למרות הפגיעות הרבות שחזר וספג. עד שנותרו בו רק 2 טנקים תקינים. בטנקים אלה פרץ לבסוף סרן גדעון גלעדי ז"ל בציד "טרטור" מזרחה ופינה את הדרך לכוחות הצנחנים שנעו אחריו. במהלך הקרב נכגעו גם טנקים אלה, וסרן גדעון ז"ל נהרג בעת ביצוע המשימה. במעשיו אלה גילה דבקות במשימה, כושר-מנהיגות למופת, אומץ-לב וגבורה עילאית.

## אל"ם (מיל') שאול נגר

### לפתוח את ציד "טרטור" ויהי מה

נקבע שהפלוגה של גדעון תנוע ותפתח את ציד "טרטור". בצומת "טרטור" היה מיגנן נ"ט גדול ממדים ובו טנקים, תותחים, שדות מוקשים ומספר גדול של רגלים מצויידים ב"סאגרים", ר. פי. ג'י, בזוקות, ובאמצעי ראיית לילה. רשתות הקשר החטיבתיות העידו על חומרת מצבה של החטיבה. הדיווחים שנפלטו מן המכשיר סיפרו על עשרות טנקים ונגמ"שים שנפגעו בזה אחר זה בנסותם להבקיע את המערך המבוצר... כאשר

בלתי מוגן ומנותק מעורפו... ההסתערות על היעד נפתחה באות מבשר רעות. בעודו מתמרן על הדיונות בכיוון כביש התעלה סטה הטנק של גדעון וגלש אל אחת התעלות. הציר נחסם והתקדמות הגדוד שובשה. גדעון סירב לוותר על הטנק ועשה מאמצים כבירים לחצו. מקץ עשרים דקות חדל ובלב כבד דחף את הכלי עמוק לתוך התעלה, טיפס על טנק אחר והמשיך בתנועה... על הגדוד הוטלה המשימה החיונית והקשה: טיהור צירי הרוחב המובילים לתעלה לשם העברת ציוד הצליחה...

על הקרב האחרון שבו נפל נכתב, כעבור כשנה, בשבועון "במחנה":  
בלילה שבין ה-15 ל-16 באוקטובר עבר צה"ל למתקפה בחזית הדרום. על אוגדת האלוף שרון הוטל להבקיע את מערכי המצרים, לצלוח את התעלה ולהקים ראש-גשר בגדה המערבית. הבעיה שניצבה בפני הפיקוד היתה, כיצד לבצע את הפריצה והצליחה, ולבסס את השליטה באזור החצייה וראש-הגשר תוך שעות ספורות, בטרם יפציע אור הבוקר העשוי למצוא את הכוח חשוף,



גדעון גלעדי ז"ל, כנסקיסט

יפריד בינם לבין האדמה אשר נולדו עליה. בני, זכור דברים אלה. נכוננו לך ימים קשים, אבל יש שכר לעבודה זו, אם לא לי, אזי לך, ואם לא לך, אזי לבנך ובן בנך. עמוד במערכה ודע את העתיד".

דוד ועדה גלעדי הקימו בית ציוני ופטריוטי. שלשת ילדיהם, גדעון הבכור והתאומים אמנון ותמר, ספגו את אהבת העם והארץ מיום לידתם. בדברים שכתב האב דוד לאחר נפילתו של גדעון, בספר הנקרא "רסיסי חיים", אפשר עוד למצוא: "... בשם גדעון קראנו לו עקב אהבתנו לשם זה, שמו של אחד משופטי ישראל ששבה את לבנו בתולדות חייו... והיות והרי הגלעד מולנו (באשדות יעקב) - נקראנו בשם גלעדי... מלחמת העולם הגיעה לקיצה... נתגלתה השואה במלוא היקפה והרגשנו שאנו, בארץ ישראל, חייבים להיות הבסיס והמרכז שיציל את עם ישראל המוכה, המושפל, הנודד והשוואף למולדת. ואז התחיל המאבק ההירואי מלא ההקרבה... זו היתה הרוח בה נולד גדעון ועשה את ראשית צעדיו בעולמו."

התגלה הטור לאור להבות הטנקים הבווערים שבצומת, מספר המג"ד שעייה, נפתחה עליו אש צולבת מתוך העמדות הרבות שליד הכביש. טנקים וח"ר גם יחד צלפו בכוח ממרחק של מטרים ספורים ועשו בו שמות. שישה מן הטנקים נפגעו בזה אחר זה ושלושה מהם החלו עולים באש... גדעון גלעדי שהיה מצפון, דיווח כי הוא מזהה את הכניסה לציר "טרטור". הטנק שלו נע כל הזמן קדימה ואחורה כדי לא להפוך למטרה עומדת. הוא ביקש רשות לפרוץ בציר יחד עם טנק נוסף. תוך זמן קצר אירגן גדעון את הכוח המוכה. בשעה 11 בלילה דיווח למפקד החטיבה כי ברשותו חמישה טנקים תקינים וכי הוא מוכן לפרוץ את ציר "טרטור". הורו לו להמתין...

בשעת חצות הגיעה אל הציר הפלוגה השלישית של הגדוד בפקודו של גבי. גבי נפגש עם גדעון ומציע לו לרכוז כוח גדול יותר. שמע, אין לי זמן, אני צריך לפתוח את הציר, משיב לו גדעון ושלושת הטנקים של גדעון גלעדי נעלמו מן העין.

### דגיש, מופנם ונחוש

גדעון למד בביה"ס היסודי בקיבוצו, אשדות יעקב ואח"כ בכפר יהושע ובנווה עוז שליד פתח-תקווה. בהמשך סיים את לימודיו בביה"ס התיכון-חקלאי כדורי. היה פעיל בתנועת הנוער "התנועה המאוחדת". גדעון שירת ביחידת נח"ל-מוצנת. לאחר שיחרורו בדרגת סמ"ר עבד בחברת "מקורות", עבד ב"חברת ים-המלח" בסדום, במפעל בניית הסכר, כמכונאי של גוררת דוברות. בהמשך עבר עם משפחתו לאשקלון ועבד כמכונאי ועמד

### דבקות במשימה ללא פשרות

הכוח הסתער צפונה, הטנק של גדעון עקף את אחת השלדות העשונות על הציר ואז עלה על מוקש שהתפוצץ. בפעם השנייה באותו הלילה נאלץ גדעון גלעדי לנטוש את סוס המלחמה שלו. הוא עבר לטנק השלישי... גדעון גלעדי היה מאותם הלוחמים שהאירו את חשכתו של אותו לילה באור יקרות. על ציר "טרטור" נעו שני הטנקים הבודדים, של גדעון ושלמה. בשעה 0445 דיווח גדעון כי חצה את הצומת ללא בעיות וכי הציר פנוי. אלא שכמה מאות מטרים במעלה הציר, על סוללת עפר, ציפה לצמד הטנקים מארב נ"ט שאיש לא ידע על קיומו. פתאום דיווח גדעון כי כוחות ח"ר מסתערים עליו ואז נותק הקשר.

בשמש הבוקר של ה-16 התגלו שני הטנקים הפגועים על ציר "טרטור", גדעון גלעדי ושלמה רוג'וז'ינסקי, השותפים לעסק בחיים האזרחיים, נשאר שותפים במותם. במותו השאיר גדעון אישה, רותי ושני ילדים: דגן בן 11 וערן בן 3.5, הורים דוד ועדה ואחותו תמר.

### צינות מינקות

גדעון גלעדי נולד ב-3 בינואר 1940 בקיבוץ אשדות יעקב. למחרת היום כתב אביו, דוד, ביומנו: "...בני, נולדת בתקופה קשה, תקופה הרת עולם העוברת בהיסטוריה לא אחת, אין איש שידוע מה יהיה מחר... כולנו נתונים להאבקות קשה מאוד על נשמת האדם, על חופש ודרור... הרימונו על נס את החזרת האדם היהודי וליהודי את האדם. מולדת הננו רוצים לבנות לכל העם... אנו צריכים עם עובד אדמה, איכרים. אנו צריכים עם ויחידים אשר רוח הסביבה שנולדו, היכו בהם שורשים, ורק המוות



אמנון גלעדי ז"ל (נפג במלחמת ששת הימים)

לפתוח מוסך עצמאי. כשפרצה מלחמת ששת הימים גויס והשתתף בקרבות במסגרת יחידת הצנחנים שלו.

גדעון היה איש של עשייה, נחוש, החלטי, עקשן במידה רבה, דייקן, אינדיווידואליסט היודע את אשר ברצונו לעשות או להשיג. לנוכח הכתיבה וההגות של אביו, היה גדעון ממעט בכתיבת מכתבים ובשיחות. ועם היותו מופנם ועוצר רגשות, היתה לו, מסתבר, נפש פיוטית ורגישה עד מאוד. בצעירותו כתב שירים על אהבה, על הטבע ועל מרחבי הארץ שאהב. באחד המכתבים לאחותו הצעירה כתב:

בואי אֶחֹותי וְנִבְּכָה יַחַד -  
אִם לְצָחֻק לֹא נוֹכַל עוֹד,  
כִּי הַלַּיְלָה בְּחוּץ עִם הָרוּחַ  
וְאֵין חוֹם מְסָבִיב, וְבִתְנוּךְ הַצְּלָמוֹת  
רַק עֵשֶׁן מִן הָאֵשׁ עוֹד נוֹתֵר לְרַגֵּעַ,  
וְכוֹכֵב מִיּוֹתֵר הוּא הָאוֹר שֶׁנִּשְׁאַר.  
בּוֹאִי אֶחֹותי וְנִבְּכָה יַחַד  
אוּ גַם חוֹם הַדְּמָעוֹת הוּא מוֹתֵר?!

בשיר אחר הוא כותב:

לָמָּה וְלָמָּה? - תִּשְׁאַל, תִּהְיֶה מְשֻׁפָּט.  
וְכִי יִשְׁנֶה הַתְּשׁוּבָה לְשֵׁאלָה?!  
כִּי הֵייתָ הָאָדָם מִן הַיְצוֹר הַחַי,  
וּמִיָּהוּ וּמִהוּ, וְאֵין הַשְּׁלָמָה,  
וּפְחַד וְחֵיל, וְרַבִּים סָבִיב,  
וּמְהוּמָה וּמְבוֹכָה וְתוֹהוּ. עֲנוּת סְבוּכָה,  
עֲנוּת הַשְּׁאוּל, וְהַכֵּל בְּסִימָן שְׁאֵלָה.  
אוֹר דוֹלֵק וְכָבֵה, וְיוֹם הוֹלֵךְ וְיוֹם בָּא...



האב דוד גלעדי ליד "כיפות היוצרים" במוזיאון הארץ בת"א  
לזכר שני בניו גדעון ואמנון ז"ל

עוזר לחברך שלא על מנת לקבל אלא על מנת לקדם את היחידה. ובכן, אני יושב ודופק לך ציונות, כאילו שאני הייתי מושלם כולי, שהייתי טוב ממך. אולם אמנון, לי אופי אחר, יותר אופי של לוחם, ולא "פישר" במראות, ופחות אופי של חייל...

נפילת אחיו הצעיר אמנון במלחמת ששת הימים במסגרת חטיבה שבע בפיתחת רפיח דירבנה את גדעון ששירת בצנחנים באותה מלחמה לעבור לשריון לשירות קבע ולהגיע לפלוגתו של אחיו. חברים מספרים כי עד תקופת הכוננות שלפני המלחמה טען כי לא יוכל לשרת בקבע. עם הכוננות הארוכה הוא הבין שבנושא הביטחון הוא טעה. לאחר גיוסו לשריון, עשה את כל המסלול והגיע להיות מ"פ ואף שירת כמ"פ במלחמת ההתשה.

"האדם תבנית נוף מולדתו" אמר שאול טשרניחובסקי. גדעון גלעדי - הוא תבנית נוף מולדתו האהובה, השורשית, הנערצת והראויה, והיא - ראויה לשכמותו.

בשיר אחר בשם **כשעיניכם בכוכבים** הוא כותב:

אתם מביטים בשמים  
כי הרקע כחול ומבטיח.  
והאדמה מתחת רגליכם שחורה  
ועצב יש סביב.  
אולם הפרחים צומחים מתוכה -  
רק אל תדרכו עליהם  
כשעיניכם בכוכבים.

במכתב לאחיו הצעיר אמנון שהתגייס לא מכבר הוא כותב:  
אמנון שלום!

מאישם בארץ שולח אני ברכה עלה והצלח, אולם אל ירחב לבך... אני מקווה שתדע לעמוד בכל. הדברים הקשים הם הדברים הקטנים, לכאורה, דברים של מה בכך, אולם עליהם נשבר האדם. ולחיל, כל היום מלא בדברים קטנים... הצבא זה מקום של גברים, וגבר פירושו אדם. אדם היודע לעמוד על שלו, אדם שיוודע לוותר לא מתוך חולשה אלא מתוך גדלות, מקום שאתה

# גדוד 198 במלחמת יום הכיפורים

לוחמי הגדוד ובני משפחותיהם  
מוזמנים

להשתתף בתהליך השלמת כתיבת הספר על קורות  
הגדוד במלחמת יום הכיפורים.  
כל המעוניין לשלוח מידע או להעיד על טיוטת הספר  
יפנה אל:

ישי וקסלר

דח' אורי צבי גרינבדג 5  
אזורי חן, תל אביב 69379

טל: 03-6993694

פקס: 03-6991256

כתובת e-mail: [vexler@netvision.net.il](mailto:vexler@netvision.net.il)

# המוטיבציה זורמת בעורקים

## מכתב גלוי לרמטכ"ל

לאחרונה הוחלט בצה"ל משיקולים שונים לבטל את קיומו של אחד מגדודי השריון הוותיקים של טנקי שוט ואת אנשיו לצדף לפיקוד העורף. חיילי הגדוד ומפקדיו, שהמוטיבציה להמשיך ולשרת בטנקיסטים זורמת אצלם בעוצמה, פנו למטה הכללי בתקווה לשנות את ההחלטה. מצאנו לנכון להביא קטעים מפנייתם לא כנקיטת עמדה כלפי החלטת צה"ל אלא בגאווה על הפגנת המוטיבציה ואחוות השריונאים. הרצון והנחישות לשרת, יכולים לשמש מופת לדור הצעיר.

אנו חיילי הגדוד התגייסנו בשנות ה-80 וה-90 והחטיארים שבינינו בשנות ה-70. עוד היום משרתים בוגרי מלחמת יוה"כ בשורותינו. לאורך השנים עמדנו במשימותינו - בבט"ש, באימונים ובכל משימה שאלה נקראנו. משנה לשנה הכרס תפחה, הטנק נראה גבוה יותר, הפגז נעשה כבד יותר והריחוק מהבית קשה יותר. החול, האבק, הרעש וחוסר השינה בצאלים או בתעסוקה

מקשים על החיים, אך האחוה, אחוות השריונאים, האהבה לחברים ולפלדה רק התעצמו.

שירתנו בצה"ל מתוך אמונה שזו הדרך הנכונה ומתוך תחושה של תרומה למדינה ולחברה. עשינו זאת בשירות הסדיר והתנדבנו לשרת כ'קרביים', גם כאשר לא היה זה פופולרי. גם את שירות המילואים ביצענו כ'קרביים'. שירתנו במלחמות, היינו בחורף הקשה של 1973 במובלעת הסורית, היינו בקיץ הלוהט בסיני, שירתנו לאורך הגבולות בלבנון, ברצועת עזה ובאיו"ש בתקופת

האינתיפאדה, כל זאת עשינו כ"טנקיסטים" בגאווה וברצון. מעולם לא שאלנו מה המדינה יכולה לעשות עבורנו, תמיד שאלנו מה אנו יכולים לעשות למען המדינה. חלקנו ממשיכים ושואלים זאת גם לאחר שהגיעו לגיל שבו הם יכולים להשתחרר מן השירות.

כל אותם שירים על "הרעות שבין אדם לאדם ובין אדם למכונה" הפכו לגבינו, עם כל הפאתוס שבדבר, לחלק מן המורשת הצבאית. הרבה

מאמצים השקיע צה"ל כדי לשכנע אותנו שכך הוא ואומנם צלחה המשימה.

ודאי יש טנקים חדישים יותר ומרווחים יותר, אך הנשמה, איפה הנשמה של טנק השוט אשר כמו יין ישן משתבח עם השנים. אמנם הוא חורק מעט, בלוי קמעה, אך כאשר הוא יורה - הוא פוגע! שורותינו מתדלדלות, המבוגרים פורשים, פשוט לא מוכנים להמשיך ללא הטנק. הצעירים מבובלים

לשכנע. אנו מרגישים נטושים בקרב וציפינו כי לנוכח תרומתנו בעבר תהיה התחשבות בבקשתנו. כולנו תקווה כי החלטה זו לנתק את הגדוד מהטנק לא תהיה הרת גורל. תקוותנו כי בספרי ההיסטוריה של המלחמה הבאה, חס וחלילה, לא ייכתב כי 'בפיקוד העורף, בקו התפר היו מצילות את המערכה כמה פלוגות טנקים'.

ולמפקדי פיקוד העורף: עתידנו המשותף מעורפל וכלל לא ברור לנו כי אנו מתאימים למלא את המשימות שמועידים לנו. עם זאת, בהתאם לרוח בה נהגנו עד כה, נמשיך לשרת מתוך אחווה שיש לנו אחד כלפי השני, אחווה לה זכינו מן הממונים עלינו.

תקוותנו שנגיע לשלום המיוחל ונכתת חרבותינו לאתים.

חיילי ומפקדי גדוד שוט (סנטוריון) מילואים

(רשימת שמות כל חיילי הגדוד ומפקדיו נמצאת במערכת).



טנק השוט הזקן והאהוב על רבים מהשריונאים

ובצדק, הטנק בורח להם מהידיים, והם - טנקיסטים, מרכביסטים, מגחניקים.

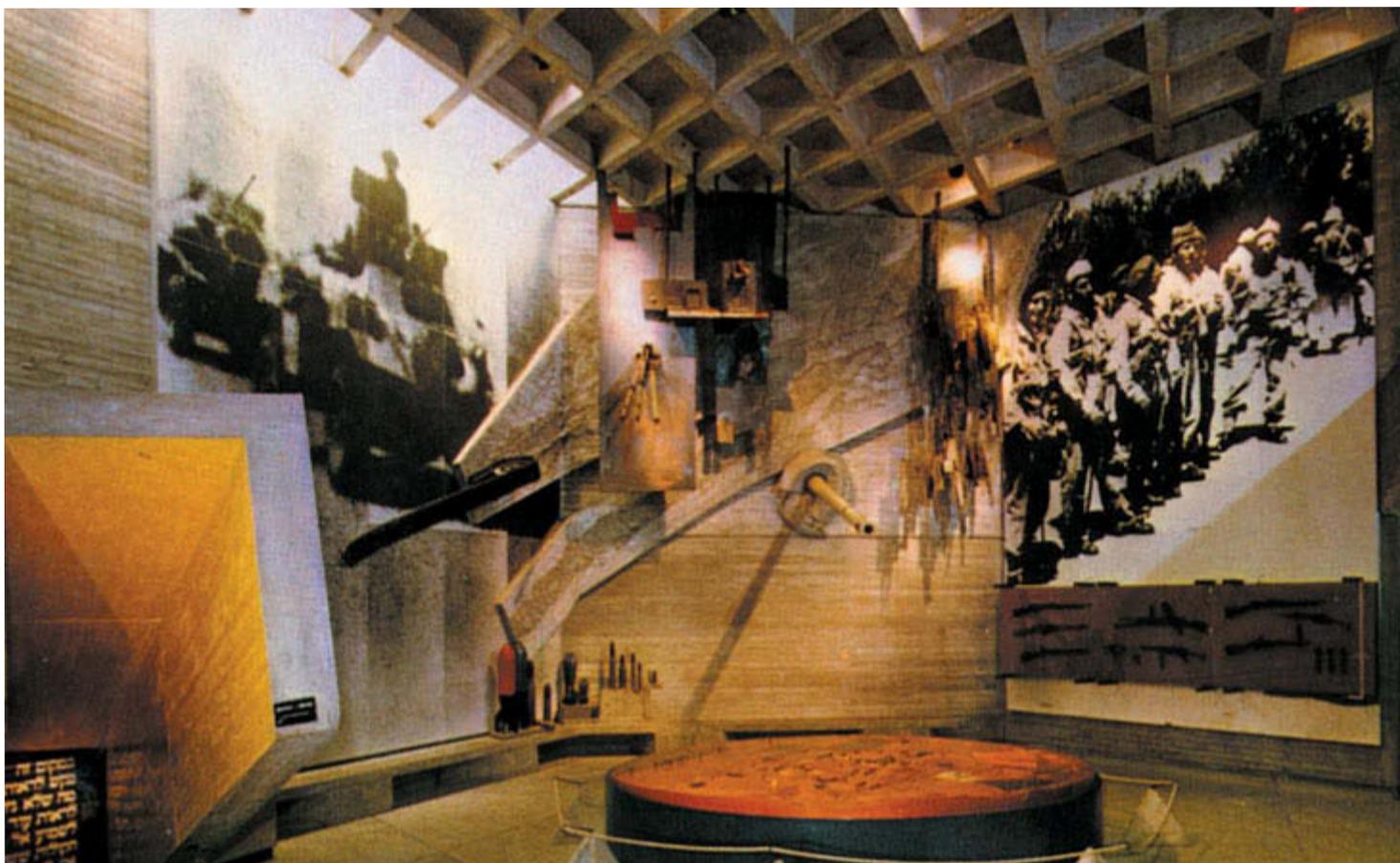
עם השנים אהבתנו לטנק רק התעצמה! רק טנקיסט יוכל להבין זאת ואין זו קלישאה! חבר'ה, ניצחנו בקרבות רבים אך בקרב הישרדותו של טנק השוט שלנו, קרב הישרדותנו כטנקיסטים - הפסדנו!

אנו לא מספר גדוד ולא רק מספר אישי, אנו בשר ודם. עד היום לא קם קודקוד בכיר מחוץ למערכת שלנו שהיה לו האומץ לבוא ולהסביר, ואולי אף

# קרבת הגבורה של קיבוץ יד מרדכי

בימים הקשים מאד של חודש מאי 1948, כשמלחמת העצמאות מקבלת גוון של מלחמה כוללת והקרבות מתפשטים לגזרות רבות, תקף הצבא המצרי את קיבוץ יד מרדכי בכוח של 2 גדודי חי"ר מלוויים במשוריינים נושאי-ברן, מחלקות של שריוניות, מחלקת טנקים [מיסוג ויקרס סימן VI-B], גדוד ארטילריה, מרגמות ושני מטוסים שהפציצו וירו אש מקלעים. מול כוח זה ניצבו כ-130 חברים וחברות, רובם ללא הכשרה צבאית, וחימושם כלל כ-55 כלי נשק קלים ובהם מטול נ"ט יחיד מיסוג פיאט [PIAT]. לחימת הגבורה של קומוץ המגינים נמשכה שבוע ועלתה ב-24 הרוגים ופצועים רבים. סיפור הקרב וסיפור הטנק שפרץ לחצר הקיבוץ - לפניכם.

הביא לדפוס אילן מאיר\*



תמונה מתוך המוזיאון ביד מרדכי

## מתוך הספר "השמש לא עמד דום"

מיקומו של קיבוץ יד-מרדכי ושליטתו על כביש החוף הראשי המוביל מעזה לתל אביב, הביאו את הפיקוד להכרה שיש לעשות ככל שניתן על מנת לעצור את הצבא המצרי, בשערי הקיבוץ, בתנועתו צפונה אל לב המדינה שבדרך.

ב-17 במאי קיבלנו 300 מוקשי נעל ו-30 ק"ג חומר נפץ באחריות קציני החבלה, מ"מ הפלמ"ח. בליל ה-17

של כ-3 ק"מ. לצורכי לחימה בשריון צוידו נערי חברת הנוער בבקבוקי "מולוטוב" תוצרת עצמית. רוב הנערים שובצו, לאחר הריסת הקשר הקווי כרצים בין העמדות.

בבוקר ה-18 למאי הצטרף גרישה מרחב כמורה דרך לשיירה של הצלב האדום, שהייתה בדרכה לחלץ פצועים מכפר דרום, במסווה של רופא שוודי. גרישה הצליח לדובב רס"ן מצרי בתחנת הרכבת של עזה שהייתה מלאה בריכוזי צבא, שסיפר לו שהם עומדים

במאי תוכננו המשימות הבאות: הפלת עצי אקליפטוס גדולים לרוחב הכביש, פיצוץ גשר הכביש שמעל ואדי שקמה, פיצוץ גשרון שמוביל לכפר חירביה ופיזור מוקשי נעל בצד הדרומי והמערבי של הגדר. עקב מחסור בחומר נפץ גרם הפיצוץ בגשר הראשי לסדקים בלבד והגשרון לא פוצץ עקב מחסור בחומר נפץ. הונחו 150 מוקשים בגזרה הדרום-מערבית שבין עמדות 1 ו-2 וההנחה הופסקה עם עלות השחר. הופלו עצי אקליפטוס רבים לרוחב הכביש לאורך

לתקוף למחרת את מושבת דיר-סניד (כך קראו המצרים ליד מרדכי). עוד באותו יום אחר הצהריים הותקף הקיבוץ לראשונה מהאוויר. באותו לילה פונו הילדים במשורייני הפלמ"ח לקיבוץ גבעים ומשם לקיבוץ רוחמה. ב-19 במאי ב-6:30 בבוקר החלה הפצצה מסיבית מהאוויר שלוותה אח"כ בהרעשה ארטילרית כבדה. עם פתיחת הקרב היו לאנשי יד-מרדכי 55 כלי נשק שונים, בכללם 5 סוגי רובים, 2 מרגמות 2", מקלע בינוני אחד, 2 מקלעי "ברן", וכלי נגד-טנקים מסוג "פיאט" (PIAT). התחמושת כללה כ-150 כדורי רובה, 60 פצצות מרגמה וכ-300 רימוני יד.



קטע מקרב המשחזר בשדות יד מרדכי. ברקע 2 נושאות ברן ושריונית אופנית

הטנק ניצבו 4 חיילים. מינק פגע באחד מהם וכאשר ניסה לפגוע בשני חל מעצור ברובהו. הוא ניסה לפגוע בסדני בקת הרובה אך באותו רגע חלה התפוצצות מעליו שגרמה לו ליפול והדפה את רובהו ממנו. החיילים הסדנים שנותרו ניסו גם הם להכותו בעזרת קתות הרובים שלהם. הוא בעט בפניהם, הם נרתעו לאחור ואז הוא קם במהירות וברח. תוך כדי ריצה הוא שמע את מנוע הטנק וראה אותו נוסע לאיטו לאחור. הרגלים המצריים שנוכחו שנשארו ללא הגנת הטנק נסוגו אף הם. החברים רדפו אחריהם עד לפירצה. בשלב זה נעצר הטנק ושוב

החל להתקדם כשמקלעיו יורקים אש. החבר **שמואליק** נטל רימון כפול בכל אחת מידי ורץ ישר לעבר הטנק. ברגע שהשליך את שני המטענים לעבר הטנק פגעה בו אש המקלע של הטנק. ההתפוצצות גרמה לטנק להיעצר ושלושה חיילים מצריים קפצו ממנו.

חוליית הברן בעזרת אש המרגמה 2" הצליחה לבלום את התקפת נושאי-הברן בגזרה. לאחר מאמץ רב נכבשה שוב עמדה מס' 1 מידי המצרים כאשר הטנק נשאר דומם באגפה הדרומי. שאר הטנקים המתונו עדיין מחוץ לגדר. בשלב זה הפעילו המצרים מסך עשן ובחסותו החל להתקדם טנק שני לעבר הטנק הדומם. שלושה חברים שראו זאת היו משוכנעים שבזאת הוכרע גורל הקרב והמגינים. הם החליטו שעדיף להם להתאבד מאשר ליפול שביים. הם עמדו מחובקים מסיבי לרימון יד שניצרתו כבר הושלכה. אולם באותו רגע ראה שולק כיצד המצרים גוררים את הטנק הפגוע וכך עצר אותם ברגע האחרון ממעשה ההתאבדות. עוד לפני רדת החשיכה החלו לסגת גם נושאי-הברן מהגזרה המערבית וההתקפה נבלמה.

קטעים מעדותם של שניים מחברי המשק:

### מפי מוני בדנדווין, המפקד המבצעי של הגזרה:

היה זה בסופה של פגישת מפקדי העמדות. נשארתי לדון עם **גרישה מרחב** בחדרו, שהיה סמוך למקלט המטה, בנושאים שונים. בשעה 14:15 החלה הפגזה חדשה. כאשר חזרנו למקלט המטה, הגיע לשם רץ והודיע שטור משורייני מתקדם מצד דרום.

היות שההפצצה התגברה אמרתי לגרישה שאני יוצא לבדוק את הגזרה הדרומית. יצאתי לשם יחד עם מ"מ הפלמ"ח, עם כלי הפיאט והצוות שלו. ההרעשה הייתה כל כך כבדה שכל הגבעות רעדו. פגיעה ישירה במכונת הירייה הבינונית (בראונינג) הוציאה אותה מכלל פעולה. מההרעשה נפגע צרף הפלמ"ח ששימש כמחסן התחמושת שהחל להתפוצץ וכל האזור היה תחת גשם של רסיסים וכוסה בעשן חול ואבק. רצתי לעמדה מס' 2 לראות מה המצב. לאחר שוידאתי שכולם שם בסדר חזרתי לעמדת המ"ק הפגוע. בדרכי חזרה אני רואה פתאום במרחק של כ-40 מטר ממני את הטנק שפרץ בחסות האבק והעשן ולא נשמע גם

תחת חיפוי של הפגזות תותחים ומרגמות שגרמו למגינים להסתתר בתעלות, החלה התקפה של שריוניות וטנקים לגזרה הדרום-מערבית בין עמדות 1 ו-2. הטור הצליח להתקרב עד למרחק של כ-30 מטר מהגדר. באותו זמן נעו גם 6 נושאי-ברן לגזרה המערבית שבין עמדות 2 ו-3 ובעקבותיהן נעה פלוגת רגלים. חוליית הפיאט התמקמה ופתחה באש לעבר הטנק הראשון שפרץ את הגדר באגף הדרומי של עמדה מס' 1. הפגז הראשון והשני החטיאו ונפלו לפני הטנק. הפגז השלישי פגע אך לא התפוצץ. המקלע הבינוני נפגע בהרעשה ויצא מכלל שימוש. מפקד הגזרה יצא עם חבר נוסף מעמדה מס' 1 לעמדה 10 להביא את המרגמה. תוך כדי תנועה מזרחה במקביל לגדר הם הבחינו לפתע בטנק שפרץ את הגדר, ניצב ללא תנועה בין אחד הלולים למבנה בית החרושת ומקלעיו ממטירים אש. חיילי החי"ר המצריים שהתקדמו בעקבות הטנק נעו לתעלה בעורפה של עמדה מס' 1 כדי לכבושה, עקב חשיבותה הטקטית. מפקד הגזרה נתן הוראה להביא לקרבת המקום את הפיאט. אחד המגינים הטיל "רימון כפול" אך הפיצוץ לא גרם נזק לטנק. באותו זמן עמד מעבר לגדר טנק נוסף ולידו כמה נושאי ברן. האיש שנשלח להביא את הפיאט הגיע אתו אך ללא פגזים. רץ נשלח למטה המפקדה להביא פגזים מהרזרבה. בשלב זה נפסקה ההפגזה הארטילרית המצרית שהוסטה לגזרות אחרות ולמרכז המשק. למרות ההפגזה הכבדה העבירו החברות ששימשו כקשריות את ההודעה על התקפת החי"ר בסיוע הטנקים לשאר העמדות כך שבכל עמדה נשארו 2 חברים וכל השאר רצו לגזרה המותקפת. בתחילה נעו רובם לכיוון עמדה מס' 10, אולם עד מהרה נוכחו שהייתה זו רק הסחה כאשר עיקר הלחץ מופעל באזור עמדה מס' 1.

כ-15 חברים וחברות נעו מול הפירצה של הטנק כאשר הם ממטירים אש לעבר הפירצה במטרה למנוע מחיילי החי"ר לחדור. גרישה מרחב שקיבל לבסוף את הפיאט עם התחמושת מהרזרבה פתח באש על הטנק מטווח של כ-60 מטר. הפגזים לא הגיעו ופני השטח לא אפשרו להתקרב לטנק. החוליה החלה לנוע לצד כדי להתקרב ולהגיע לטווח פגיעה. שלושה חברים אחרים החליטו לנסות ולכבוש מהמצרים את עמדה מס' 1. היה עליהם לעבור בסמוך לטנק מתחת למקלעים שירקו אש. אחד החברים נפגע מאש הטנק ונפל. ליד

כוח האדם היה מורכב ממאה ושלושים חברים וחברות. המצרים תקפו עם גדוד חי"ר שלווה בנושאי ברן, 2 מחלקות של שריוניות, מחלקת טנקים וכמה סוללות ארטילריה של תותחי 6 ו-25 לטראות, מרגמות 3", ושני מטוסים שהשתתפו בהפצצה ואש מקלעים.

ב-23 במאי בערב, לאחר למעלה מ-6 ימים של הרעשות ולאחר שבירת התקפת הטנקים היו רוב העמדות הרוסות, נמנו 23 הרוגים וכמה עשרות פצועים, כאשר רוב הלוחמים תשושים מעייפות. קווי הקשר מנותקים, מי שתייה אזלו, הקשר האלחוטי נדם עקב התרוקנות המצברים, התחמושת לרובים אזלה והמקלע הבינוני היחידי יצא מכלל שימוש עקב פגיעה ישירה. 2 מ"פים מהגדוד השני של הפלמ"ח, שהצליחו לחדור דרך קווי האויב למטרת פינוי פצועים וחברות לא לוחמות, קיבלו דיווח על התנאים להמשך העמידה במקום.

ב-24 במאי בשעה 03:00 לאחר שהתברר שאין סיכוי לקבל תגבורת, הוחלט על נסיגה. לפנות בוקר מתבצעת נסיגה מסודרת דרך קווי-המצרים שכיתרו את המשק. למרות שהאויב גילה ופתח באש, מצליח כל הכוח להגיע לגבעים, פרט לשלושה שנלקחו בשבי וכנראה הוצאו להורג. המצרים סבלו אבדות קשות, גדוד חי"ר שהוצא ממצבה קרבית, ציוד לחימה רב, אלפי פצצות ארטילריה ואבדן של שישה ימים שאיפשרו לצה"ל שרק הוקם לבנות קו הגנה באזור גשר "עד-הלום".

### סיפור פריצת הטנק ובליתמו

(מתוך הספר "השמש לא עמד דום")

יום ראשון ה-23 במאי היה יום איבי ויפה לאחר עזרה כי והמצב נראה חמור מאד. לפי ההערכה, התחמושת הייתה מספיקה ליום לחימה נוסף אחד. החברים היו תשושים לגמרי. סמוך לשעה 2:00 צבאיים פתחו המצרים בהרעשה ארטילרית כבדה מכל הכלים שלהם. בשעה 3:00 הגיעו רציים למטה והודיעו שמתחילה התקפת רגלים בסיוע טנקים בגזרה הדרומית ונראה היה שעיקר הלחץ מופנה לעמדה 10 בפינה הדרום-מזרחית. נשלחה תגבורת מהעמדות הצפוניות לעמדה זו. מאוחר יותר יצאה חוליית הפיאט לעמדה 2 בגזרה המערבית, לאחר שנצפתה התקפת רגלים עם גיבוי של נושאי-ברן לגזרה זאת.

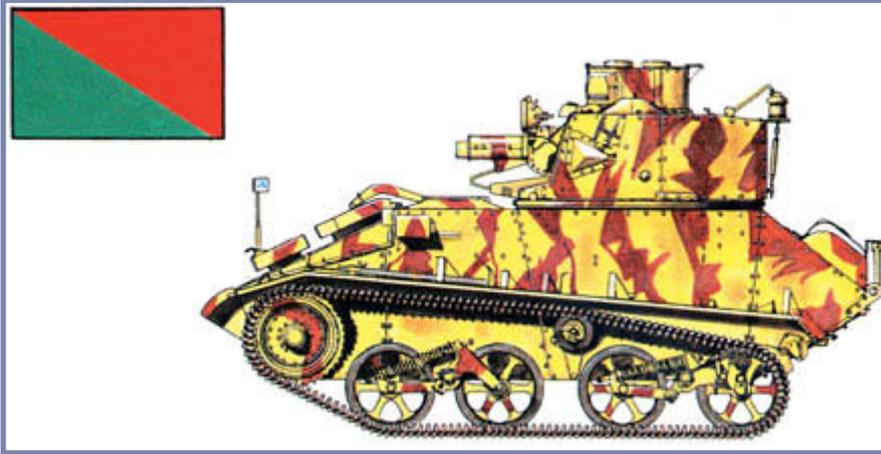
## הטנק הבריטי ויקרס סימן VI-8

רס"ן (מילי) מיכאל מס

בהתבסס על תורתו של פולר לניוד החי"ר על רק"ם זחלי, הגישו רס"ן **מרטל** וסרן **קארדן**, שני קצינים בריטיים, את הצעתם לכלי זחלי עם 2 אנשי צוות, שיועד לסייע לחיל הרגלים, וכך נולד טנק קל זה בשנת 1925. שנים רבות חלפו לאחר מכן עד אשר ניבנו שתי תצורות של כלי רק"ם המבוססות על מערכת הסעה (מזקור"ם) של **קארדן-לויט**, אשר חבר המפעל הנשק **ויקרס**. תצורה אחת הינה נושאת נשק הידועה כנושאת "ברן" (ברן הוא סוג של מקלע בינוני) והשניה הוא טנק קל בן כ-5 טון. דגמים מאוחרים יותר וכבדים יותר של טנק זה הופעלו על-ידי שלושה אנשי צוות וכללו גם שיפורים במערכת קשר ובעובי השריון. הטנק הקל מסוג **ויקרס** היה הנפוץ מתוך צי הטנקים של חיל השריון המלכותי הבריטי (כ-1000 מתוך כ-1300 טנקים) ומתוכם יוצרו רק 162 טנקים סימן VI-B.

בראשית מלה"ע ה-2 היה צי הטנקים הקלים עמוד השדרה של הצבא הבריטי, על אף מימדיו הקטנים וחימושו הדל. טנקים אלה נשלחו לקרבות על אדמת צרפת ורובם לא שרדו. כלים אחרים הועברו לצפון אפריקה ללחימה במסגרת הדיוויזיה המשוריינת ה-7 הבריטית, אשר נטלה חלק בקרבות בכרתים, ביוון, במלטה ועוד. מאוחר יותר ולאחר שיעילותם כטנקים נחשבה נמוכה הם שימשו לצוותי סיור ותצפית עבור יחידות התותחנים במדבר המערבי בצפון אפריקה. לאחר מלה"ע ה-2 ובתום תקופת שירותו במצריים, צייד הצבא הבריטי את צבא מצריים בעודפי מלחמה ובהם טנקי **שרמן**, נושאי-**ברן**, שריוניות מסוג **המבר דיימלר** וכן בטנקים הקלים מסוג **ויקרס סימן VI-B**.

כיום אפשר לראות את דגם הטנק **ויקרס סימן VI-B** במוזיאון הטנקים בלטרון.



טנק ויקרס סימן VI-B

עד גמר הפיצוצים של המוקשים. ראיתי שלושה מצרים קופצים ממנו (כנראה לאחר שנבהלו מהרימונים שזרקו עליהם). לקחתי רובה שהיה בעמדת המק"ב ויריתי לעברם. אינני יודע אם פגעתי או לא אבל הם נעלמו. קראתי למיכה הג'ינג'י שירוץ ויקרא **לגרישה** שיבוא עם הפיאט. כאשר בא **גרישה** מהמטה רצתי אני למטה להחליף את **גרישה** ובכך נגמר הסיפור האישי שלי. **גרישה** כנראה החטיא ולאחר מכן ירה עם הפיאט לעמדה מס' 1 שנכבשה ע"י המצרים. באותו זמן כאשר הגיעה הידיעה לשאר הגזרות שטנק מצרי חדר פנימה, יצאו חברים מכל העמדות האחרות - כאשר בכל עמדה נשארו שני חברים - כתגבורת לאזור הפרוץ. ליד הטנק איבדנו 3 הרוגים. את החברים **השיו**, **שמואליק** וחבר פלמ"ח. בסופה של התקפה זו היו לנו עוד 5 הרוגים ובסה"כ 24 הרוגים.

### ומפיו של ארטק (אשר) וינמן

לאחר שהטנק פרץ את הגדר, חיילי החי"ר שנעו בעקבותיו חדרו דרך התעלות העורפיות וכבשו את עמדה מס' 1. תוך כדי הקרב חיסלו המצרים את כל הצוות שלנו שהיה בעמדה זו. אני הייתי מוצב בעמדה מס' 7 ושימשתי אז כמספר 2 בצוות מקלע הברן. מספר 1 היה פלמחניק צעיר

הערב החל לרדת והחל להחשיך. הנשק שהיה בידינו - רובים שיצאו מכלל שימוש בגלל שהתמלאו באבק וחול מההתפוצצויות שמסביב. נשארו שם שלושה, **מנדל**, **גרישה** ואנוכי. הנשק היחידי השמיש שנשאר לנו היה רימון יד אחד שהיה לי. אני כבר הוצאתי את הנצרה והייתי מוכן לשתי אפשרויות: אחת - להשליך את הרימון במקרה של התקפה נוספת ושנייה - במקרה של חידוש התקפת הטנקים, פשוט להתאבד שם ולא ליפול חיים בשבי המצרים. החלטנו אז שלושתנו שלשבי לא נלך. חלפו במוחנו מחשבות איומות מה יהיה גורל הנשים במקרה של כיבוש היישוב ע"י המצרים. חשבנו איזה נקמה ינקמו המצרים בנשים בעבור כל האבדות שגרמנו להם. עמדנו שם שלושתנו, התחבקנו, התנשקנו והתכוונו להתאבד עם הרימון האחד. פתאום ממש ברגע האחרון שמענו שהטנקים נסוגים ומתרחקים. עם הרימון האחד הזה יצאתי את הקיבוץ בשלב מאוחר יותר בניסגה לקיבוץ **גברעם**.

\***אילן מאירי** - מנהל המוזיאון בקיבוץ יד מרדכי



יד מרדכי בהריסתיה במלחמת העצמאות

# הַחֻבָּה וְהַזְכוּת

סרן שלום אייזנר, סמג"ד, חטיבה 460

מִפְקֵד,  
לְהַכְשִׁיר, לְלַמֵּד, לְאַהֲבֹב, לְהַעֲנִישׁ, לְדַאֲוֹג, לְהַגִּן,  
לְעֲשׂוֹת מְאֹזְרָח חַיִּיל וּמְחַיִּיל לֹחֶם, שְׂרִיוֹנָר.  
לְהַקְשִׁיב לְבַעֲיוֹתָיו וּלְשִׁמּוֹעַ,  
לְהַרְגִישׁ גַּם כְּשֶׁאִינוּ מְדַבְּרִים.  
לְדַעַת אֶת יְדִיעָתוֹ וְאֶת חוֹלְשָׁתוֹ,  
לְמִצּוֹא בְּכָל אֶחָד אֶת נְקוּדַת הָאַחֲזִיזָה הַנְּכֻנָּה,  
אֶת נְקוּדַת הַטּוֹב שֶׁמִּמֶּנָּה תִּגְיַע לְתוֹכוֹ.  
לְהִיּוֹת חֵבֵר, וּכְשֶׁצָּרִיךְ – שׁוֹטֵר,  
לְהִיּוֹת אוֹהֵב, גַּם כְּשֶׁמַּעֲמִיד פְּנֵי זֹעֵף,  
לְדַעַת אֵיפֹה כָּל אֶחָד, אֵיפֹה מִמֶּשׁ וְאֵיפֹה הָרֹאשׁ.  
מִי הִיָּה וּמִי הַחֲסִיר, מִי הַבֵּין וּמִי הַעֲמִיד פְּנִים.  
לְעֲטוֹף בְּאַהֲבָה גַּם כְּשֶׁקָרַוּ וְהֵם מְאֹד מְרֻגְזִים.  
לְהַרְיֵץ כְּשֶׁצָּרִיךְ וּלְדַעַת שְׂזָה לְטוֹבָתוֹ,  
לְהַקְשׁוֹת עֲכָשָׁיו כְּדֵי שֶׁיְהִיָּה קַל אַחֲרֵי-כֵן.  
לִיתֵת לוֹ אֶת שֵׁשׁ הַשָּׁעוֹת גַּם כְּשֶׁלֶּף אֵין שְׁלוֹשׁ,  
לְאֶכֹּל אַחֲרַי שֶׁיְדַעַת שֶׁהוּא שֶׁבַע,  
לְעֲמוֹד עַל זְכוּיוֹתָיו וּלְוֹתֵר עַל זְכוּיוֹתַי,  
לְהֶאֱמִין בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, לְאַהֲבֹב.  
לְרַאוֹת אֶת הַזְכוּת לְגַדֵּל דוֹר חֲדָשׁ  
וּלְדַעַת שֶׁזְכוּת זוֹ הִיא כָּל כּוֹלָה חוֹבָה.  
לְאַהֲבֹב אֶת הָאָדָם, אֶת הַדָּרֵךְ וְאֶת פְּלֶדֶת הַמְּכֻנָּה,  
לְאַהֲבֹב וּלְחַבֵּר בְּאַהֲבָה בֵּין אָדָם וּפְלֶדָה,  
בֵּין לֵב וּמְכֻנָּה.  
לְהַתְּגַאוֹת בְּתַפְקִידָה, בִּיחִידָתָה, בְּדַרְכָּהּ,  
לְהִיּוֹת שֵׁיף וְלִשְׁיֵף אַחֲרֵים לְמִשְׁפָּחָה.  
מִפְּקָדִים,  
מִתְּחִילִים אֲנוּ תְּקוּפָה קְצָרָה אֲךֶּה חֻשׁוּבָה מְאֹד,  
עֲבוּדָה קְשָׁה בְּלִבָּד תְּבִיא לְתוֹצְאוֹת טוֹבוֹת.

בהצלחה

סרן שלום אייזנר

# טנק שוודי חדיש העונה



STRV 122 - מראה כללי (מאזוריו - STRV 121)

הגירסה השוודית של הטנק הגרמני ליאופרד 2A5 מעניינת במיוחד לאור תהליך הבחירה המפרך והממושך והאופיון שהתגבש. אל"ם (מיל') אבינועם ברטל, אשר הזדמן לו לראות מקרוב טנק זה במסגרת פיתוח מערכת אימון ידי על בסיס תותח 25 מ"מ תת-קליבר, מביא פרטים מעניינים על הטנק. בתהליך הבחירה התחרו מול טנק זה גם הטנק האמריקאי אברדמס M1A2, ה"לקלדק" הצרפתי ומאוחד יותר גם הטנק הרוסי T80U. השוודים רכשו 120 טנקים חדשים המבוססים על גירסת LEO 2A5 על-פי אופיון ייחודי שוודי, ה-STRV122.

אל"ם מיל' אבינועם ברטל\*

# לשם ליאופרד 2



הוצאת חטיבת כח (שים לב למודול מיגון צדדי פתוח)

29 מהטנקים החדשים סופקו ע"י גרמניה ממכללים שיוצרו בשוודיה ע"י החברות בופורס (צריח ומע' נשק) והגלונדס (תובה) ומטנק מס' 30 ואילך – מייצור שוודי מלא כאשר ההכללה מבוצעת בהגלונדס. יצויין כי השוודים רכשו גם תחמושת ח"ש (חוצצן) מתעש וציידו בפגזים אלה את טנקי הלאופרד 2 שלהם. כדורי נפיץ (HE-T) ייחודיים פותחו במשותף על-ידי התעש וחברת בופורס השוודית; תחמושת זו הינה מיוצבת סנפירים כאשר החודרן מבוסס על פצצת מרגמה 120 מ"מ; המרעום בכדור זה מתחמש בעת המעוף בהיותו במרחק של 50 מ' מהלוע.

## החדשמות בלילית

הליאופרד הינו טנק אלגנטי מאוד עם גימור ברמה גבוהה מאוד והקפדה רבה על איכות הייצור. הדבר בולט במיוחד בתוך תא הלחימה מבחינת מראהו ומגעו. כל החלק הפנימי של הצריח מצופה בשכבה בליסטית ("ליינר") בצבע לבן עשויה חומר מרוכב בעובי של כ-20 מ"מ. פנים הטנק צבוע בצבע מבריק קרוב ללבן כאשר בחוץ הכלי צבוע בגוון ירוק-יער. הצבע החיצוני עם חיספוס עדין ונראה כמו צבע תואם חל"כ. משטחי הדריכה צבועים בשכבה מונעת החלקה בעלת גרעיניות בינונית. בצריח בחלקו החיצוני יש הרבה פלסטיקה לדוגמה באזור מדפי מפקד וטען – שם יש חיפויים פלסטיים המיועדים לכיסוי מדפים במצב פתוח.

מיגון הצריח הוא מודולרי אך נראה על פניו הרבה יותר "קל" ממה שמקובל במרכבה. בגירסה השוודית נוסף גם מיגון גג קדמי. בולט מאוד השינוי מול גירסת LEO2 הקודמת (2S, 2A) בהוספת קרניים מסיביות מחודדות (בדומה לקונספט מרכבה) בניגוד לקרניים הקטומות בעלות הדפנות האנכיות הגדולות שהיו קודם לכן.

בצריח יש הבדלי גובה בין גקדמי וגג אחורי זה פותר באופן מצויין את סוגיית תצפית פריסקופים מפקד מול הפרעות כוונת תותחן וכן מתאפשר תפעול נוח של מקלע מפקד.

בולטת בצריח כוונת מפקד עצמאית הנמצאת מאחורי המט"ק עם שלוחה אופטית אליו. כן ניתן להבחין בטלסקופ כינון ישיר אשר יוצא מחוץ לצריח מעל לתותח ובמרכזו.

רק לוחות הבזוקה הקדמיים שבתובה מכילים חומרי מיגון מיוחד. כניסת הנהג לתובה, דרך מפרצים בקרני צריח, מחייבת הפניית צריח לחזית. צידוד צריח לא מתאפשר עם מדף נהג פתוח. לנהג יש מצלמת טלוויזיה לראיה לאחור. הטיפוס על הטנק לא נוח בהעדר ידיות טיפוס יעילות, על אף המצאן של מדרגת טיפוס בלוח הבזוקה. הטנק מצויד במשגרי עשן מיידי המבוססים על צינורות שיגור עצמאיים אשר

מיוחד של הכנף; בהמשך – לוחות בזוקה דקים מפלדה בלבד. לוחות הבזוקה מחוברים לתובה באופן קשיח כאשר הלוחות האחוריים תלויים על צירים אופקיים וניתנים לקיפול כלפי מעלה לצורך טיפולים במזקן"ם. בכל צד יש 2 מדרגות טיפוס; העליה לא נוחה שכן יש להאזח בידיות צריח גבוהות מדי לאדם ממוצע. בחלקו הקדמי של גג הצריח, בין אזור הקרניים למדפי הצוות, נוסף מודול מיגון בעל עובי משתנה, עד ל-150 מ"מ. ע"י כך נוצרו בצריח מעין שתי "קומות", המקושרות ע"י מודול זה. לפי הפרסומים, מודול זה אמור למגן הצריח מתקיפה עילית של פצצונות. כאמור, למיטב שיפוט מיגון ה-STRV122 "קל" מאד בהשוואה למיגון המוכר לנו במרכבה סימן 3. עם זאת, קרוב לוודאי שהמיגון הכולל מושתת גם על השריון האורגני של גוף הצריח (על פי פרסומים שונים קטעים מדפנות הצריח בגזרת ההגנה החזיתית הוחלפו ע"י "שתלים" בטכנולוגיית מיגון "משולב מדור שלישי").

## התותח

התותח המותקן ב-STRV122 הינו תותח ריינמטל חלק-קדח 120 מ"מ באורך 44 קליברים. זהו תותח בעל מימדים פנימיים גדולים יחסית, הרבה יותר מתותח "חלקה", בשל העובדה כי מנגנון הרתיעה שלו הינו אקסצנטרי וכולל 2 בולמים חיצוניים וכן מחזיר חיצוני. מגן התותח כולל קדח בציוד השמאלי – דרכו מתאפשר ירי מקלע מקביל. טלסקופ הכינון

מותקנים בחלקו האחורי של הצריח מאחורי קו מדפים; בכל צד 4 צינורות שיגור המחופים על-ידי כיסוי צורתי.

## המיגון הבליסטי

הצריח ממוגן בחלקו הקדמי בלבד; כולל מיגון גג קדמי.

הצריח מוקף ב-4 מודולים הקפיים: 2 מודולי קרניים קדמיים רחבים, סימטריים ומחודדים המגינים על חזית הצריח וכן 2 מודולי צד אשר מגיעים עד לקדמת קו המדפים בלבד (כשליש קדמי של הצריח). שכבות המיגון מסומרות ואין ספק שמדובר במיגון פסיבי (כך גם פורסם במקורות שונים). מודולי הצד הם דו-שיפועיים עם זווית של כ-15 מעלות לאנג וקרניים קדמיות עם זווית כוללת קדמית של כ-30-25 מעלות. התוון בין מודולי הצד והקרניים לדפנות הצריח ריק. המודולים הצדדיים יושבים על צירים המשוקעים בקרניים וניתן לפותחם. בתווך שלהם תלויים בתוך מארזי שמשונית – ערכות צליחה וניקוי נשק, ראה. הסגירה בטריקה. יודגש כי פתיחה זו מחוייבת לצורך פרוק חט"כ.

בחלקה התחתון של הקרן הימנית קיים שחרור על מנת לאפשר כניסת ויציאת נהג לתאו. השחרור מחופה בלוח פלסטי שחור בקרן זו יש גם שחרור עליון לאפשר קו ראייה לתותחן.

צידי התובה מוגנים רק בחלקם הקדמי ב-4 לוחות בזוקה קדמיים עם מיגון מיוחד. כמר-כן קיים מיגון



עמדת מפקד

מערכת נווט לווייט - GPS.

### עמדת מפקד - פנים

בעמדת המפקד בולטים הצגים הדיגיטליים של מערכת השר"ב המאפשרים לראות את שדה הקרב באמצעות מפה מתגלגלת וכן לבצע נווט. עמדת המפקד מרווחת למדי בשל העובדה שממסרת הציוד ממוקמת בקידמת הצריח לפני הטען. יחד עם זאת מצד שמאל העמדה ממודרת באופן מוחלט מהטען



תותח 120 מ"מ של ריינמטל - מראה כללי מעמדת הטען

### עמדת מפקד - חוץ

**מדף מפקד** - בצריח 2 מדפים זהים, למפקד ולטען קשר, המבוססים על מנגנון מסילה ופס שיניים. ההפעלה ע"י ארכובה פנימית מתקפלת. עובי המדף כ- 200 מ"מ והוא כולל כנראה מיגון מיוחד ולא רק פלדה. במצב פתוח המדף נכנס לתוך גומחת פלסטיק מאחורי פתח המפקד; המדף ניתן לפתיחת חרום מבחוץ ועל-ידי ארכובה). פתח המפקד ניתן לכיסוי נגד גשם/שלג ע"י כיסוי שמשוני, הנצמד להיקף הפתח ועל-ידי צמדנים זיפיים תמונה 37ג. האזור שבין 2 המדפים מוגן אף הוא ע"י מודול בגובה של כ- 200 מ"מ. פתח המפקד מוקף מכל צדדי ועל-ידי 6 אפיסקופיים (x1) היוצרים שדה ראייה פנורמי מצויין: אחד (רחב) קדימה, 2 לכל צד ואחד לאחור.

**כוונת מפקד** - כאמור - בחלק האחורי השמאלי של פתח המפקד ממוקמת כוונת פנורמית. הכוונת PERI R17-A2 מתוצרת ZEISS הינה מיוצבת וכוללת ערוץ יום וערוץ לילה תרמי (TIM). לכוונת 2 הגדלות - x2 ו-x8; תמונת הערוץ התרמי נשלחת לצג פנימי. הכוונת מאפשרת גם שיעבוד הצריח והתותח לכוונת (בציוד והגבהה). יודגש כי הצג הפנימי מאפשר גם תצוגה תרמית של כוונת התותח.

ראש הכוונת ממוגן בכל היקפו (למעט חלון הכוונת), ע"י מודולי מיגון אשר סובבים עם הראש. חלון הכוונת מצוייד במג. בעמדת המפקד אין כנה לנ"ל!

### עמדת טען-קשר

עמדת טען קשר צפופה למדי. בצד שמאל, בסמוך לרגל הרצפה התלויה מאוחסן מושב הטען. קיימים 3 מצבי גובה: 2 נמוכים, על-גבי רגל הרצפה תלויה וכן מצב עליון לשיבה עם ראש בחוץ ע"ג דופן הצריח (המושב במצב אחסנה, משמש כמגן צידוד כאשר החלק המרופד פונה לכיוון הצריח). המושב יכול לשמש גם כהדום, כאשר עומדים עליו במהופך על גבי בסיס העשוי פח. בקדמת עמדת הטען נמצאת ממסרת הציוד החשמלית, המונעת על-ידי מנוע חשמלי אופקי יחיד. מעל לממסרת הציוד נמצא מחסן תחמושת 7.62 מ"מ להזנת מקלע מקביל וכן 2 מיכלי כיבוי אש. מערכת כיבוי האש האוטומטית מבוססת על תכנון בריטי של חברת Kidde. משמאל למיכלי כיבוי האש נמצא נועל צריח אשר מופעל ע"י הסטת ידית. משמאל לנועל - ממוקמת ידית אחיזה לטען. על גבי דופן שמאל של הצריח ממוקם מתג פתיחת דלתות מחסני תחמושת בכיס צריח. בחלק האחורי של עמדת הטען - דלת לשליפת פגזים מכיס הצריח הממודר. מאחורי הטען, על גבי התקרה, נמצאת ארכובת הפתיחה של מדף הטען, ולידה בורר תחמושת.

ומהתותח באמצעות מגן מפח מחורר (אשר מגיע עד לתקרת הצריח). מידור זה יוצר תחושה של צפיפות מצד שמאל, אך תורם לבטיחות המפקד. תצורה זו שונה מהותית מהמבנה הפתוח של המרכבה או זו של האברמס M-1. אין כל אפשרות לעבור מצד לצד מאחורי התותח אלא אם מפרקים את המגן. מימין למפקד, על גבי דופן הצריח נמצאת תיבת ההפעלה והמתגים. התיבה מוגנת בסורג למניעת היפעלות בעת כניסה ויציאה מפתח המפקד. היגוי הצריח והתותח נעשה ע"י ג'ויסטיק נוח מאוד. ראוי לציון מסעדי-מציין למטרה זו). בצד ימין נמצאת ארכובת הפתיחה של מדף המפקד אשר מבוסס על מדף מחליק. הארכובה ניתנת לקיפול כאשר אינה בשימוש ועל-ידי כך נחסך מקום. פתיחת וסגירת המדף קלה מאוד.

בקדמת העמדה מצויים צג מערכת השר"ב והדימות התרמי. מתחת לצג הדימות התרמי מותקנת כוונת מפקד אופטית פנורמית חד-עינית. הכוונת עצמה ממוקמת מאחורי המפקד והתמונה מועברת אליו בעזרת שלוחה אופטית בקידמת העמדה, מעל לצגים, שורה של פריסקופים x1 גדולים למדי. האפיסקופים עם שדה ראייה מצויין וצמודים זה לזה וע"י כך מתאפשרת ראייה כמעט פנורמית. ראוי לציון את שיטת הכיסוי הפנימי של הפריסקופים למניעת פליטת תאורה החוצה תוך שימוש באמצעי פשוט והכנס: וילון גלילה קפיצי העשוי שמשוני אשר נצמד למסגרת הפריסקופ ע"י צמדן יזיפ.

כסא המפקד כולל מעלית, הנועה על מסילה עם גלילוני ברונזה. לכסא מספר מצבים, הנקבעים ע"י פין קפיצי מול קדחים במסילה. בדומה למרכבה המושב מתקפל כאשר המפקד נעמד על ההדום. המושב מרופד ועטוף במעטה פלסטי. קיימות חגורות בטיחות וכן ידית אחיזה מרופדת (המאפשרת מעבר נוח בעת הכניסה והיציאה לעמדת התותח).



מחסן תחמושת בכיס צריח - "דלת פיצוץ" חצי מוגפת

הישיר יוצא החוצה דרך חלקו העליון של מגן התותח. מגן התותח קטן וצר למדי בהשוואה לגירסת ה-2A.

הסדן נפתח אנכית. מגש הטעינה מבוסס על "עלים" שכן מטוה הכרכובים וכן המגלשה הינם חלק מסל הכרכובים אשר תלוי על התותח, ונע יחד איתו בעת הגבהה. מטוה הכרכובים מרופד בחומר אלסטומרי גמיש לריכוך מכת הכרכוב הנפלט. ראוי לציון את בלם ההנמכה, אשר מורכב על גבי תקרת הצריח ומבוסס קרוב לוודאי על קפיצי בלוויל רבי עצמה. הקנה עטוף בשרוול תרמי אינטגרלי, העשוי חומרים מרוכבים ומותקן במישורין על הקנה. בקצה הקנה בחלקו הימני של הלוע ממוקמת עדשת מערכת ייחוס לוע (MRS).

הגבהת התותח - כמו גם צידוד הצריח הינם כל-חשמליים. המקלע המקביל מסוג MG3A1 7.62 מ"מ, מותקן בצד שמאל וניתן להבחין בכנה היפיפיה העשויה מחלקים ביציקה מדויקת). המארז התורן מותקן על דופן הצריח הקדמי-שמאלי מעל טבעת הצריח (בדומה למיקומו במגח). סה"כ כמות התחמושת הקלה - 4750 כדור.

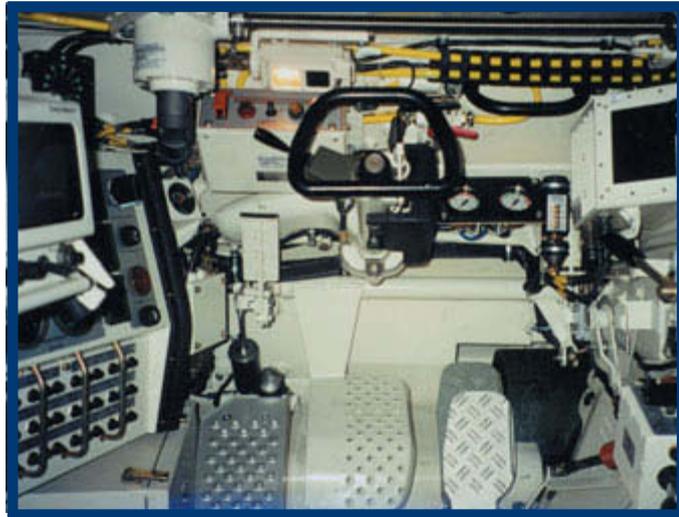
### מחסני תחמושת (סה"כ 42 פגזים)

התחמושת מאוחסנת בכיס הצריח, בחלקו השמאלי, מאחורי טען קשר. 15 פגזים במארזים מתכתיים סגורים בכיס ממודר, שבחלקו העליון הותקנו "דלתות פיצוץ" (בדומה לקונספט הקיים בטנק אברמס). הגישה לתחמושת נעשית דרך דלת חשמלית מסיבית הנועה על גבי מסילה. הפגזים נתונים בתוך מארזים מתכתיים אשר מתקפלים האחד לתוך השני עם שליפת הפגז מתוכם. הפגזים מכוונים לאחור. פתיחת הדלתות נעשית ע"י מכה על מתג זעיר בדופן השמאלית של הצריח.

קיימת פתיחת חרום ידנית ע"י ארכובה. בתובה, משמאל לנהג, 27 פגזים הנתונים במארזי מתכת ככוורות גליות לחלוטין). בכל המארזים הפגזים מוחזקים במקומם באמצעות לשונית קפיצית המשתלבת בכרכוב הפגז. כדי לשלוף הפגז יש להסיט את הידית ממקומה למצב פתוח.

### עמדות צוות

בכל עמדות הצוות מותקנות מערכות שליטה ובקרה. המערכות מייצור חברת Celsustech, כוללות גם



עמדת נהג

מבנה מסורג פתוח המוכר בטנקים שלנו. כבל הגרירה מעוגן לתובה בהצלבה על סיפון המנוע ואזני הגרירה האחוריות.



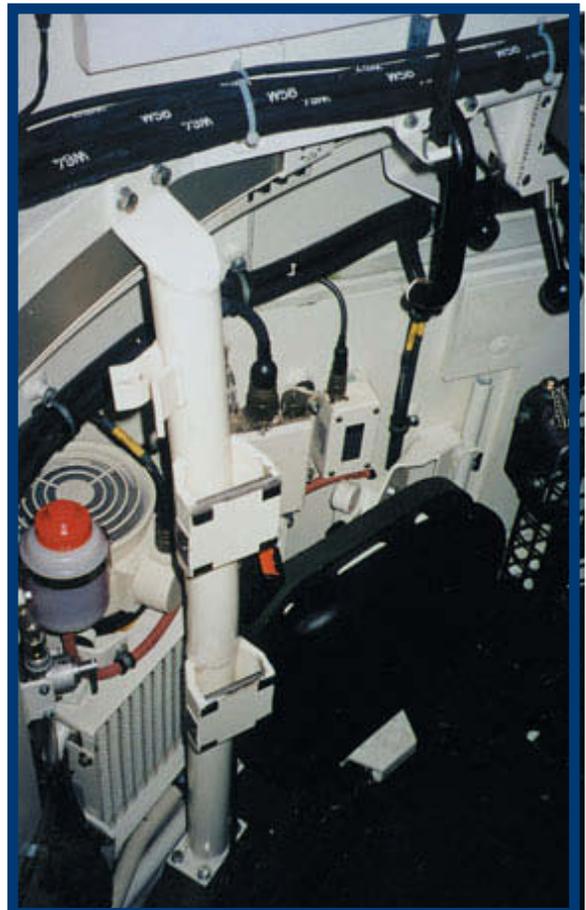
עמדת תותחן

**מדף הטען** זהה לחלוטין למדף המפקד למעט העובדה כי בעמדה זו אין אפיסקופים הקפיים, אלא אפיסקופ אחד בלבד המופנה לצד שמאל-קדימה. **כנת טען** - זוהי כנת הסיפון היחידה בצריח. הכנה, מתוצרת Kuka, הינה מאוזנת קפיץ ובעלת מבנה קומפקטי למדי. הכנה מיועדת למקלע 7.62 MG.

### עמדת תותחן

עמדת התותחן, בדומה לעמדת המפקד, ממודרת לחלוטין מהתותח, ע"י מחיצה גבוהה; אלמנט הבטיחות הינו איפוא דומיננטי ביותר בשיקולי התכן בטנק זה. בקר התותחן החשמלי דומה מאד לזה שבמרכבה סימן 3. בנוסף לבקר הראשי - קיים גם גויסטיק קטן מימין - להגבהה וציוד במהירות קבועה בשל העדר יכולת צידוד והגבהה ידנית. בקדימת התא כוונת תותחן ראשית דו-עינית. הכוונת EMES15 מתוצרת ZEISS, בעלת הגדלה כפולה (x12 x3) כאשר שינוי ההגדלה נעשה ע"י ברך שמאל - נוח ביותר!) וכוללת מט"ל נאודימיום-יאג אינטגרלי. לכוונת המיוצבת ערוץ לילה תרמי. קיימת רפידת מצח הפשוטה ונוחה המותקנת מעל לעיניות כוונת התותחן הראשית. הרפידות ניתנות לסילוק קל ע"י קיפולן כלפי חוץ. בצד שמאל ממוקמת עינית טלסקופ כיוון ישיר (x8) המשמש לגיבוי לכוונת הראשית (x8 FER0-Z-18).

לתותחן משענת חזה מרופדת בצורת מוט אופקי לגילי, המשענת ניתנת לכוונון קדימה/אחורה. לתותחן



### חא נהג - פנים

תא הנהג מרווח ונוח מאוד. הנהיגה מתבצעת במצב של חצי שכיבה כאשר גוף הנהג תמוך ע"י המושב ומשענת עורף מרופדת. משמאל להגה מצויה ארכובת הפתיחה של המדף. בצדו השמאלי של התא מצוי לוח הנהג הכולל מתגים ושעונים. משמאל ללוח הנהג מצוי צג של מצלמת וידאו אחורית (מימין להגה יש צג שר"ב (TCCS) שבו הנהג מקבל מהמפקד כוון ומרחק ליעד. בדופן הימנית של התא מצויה ידית ההילוכים הקופקטיית (fly by wire) וכן בלם חניה המופעל ע"י כבל.

### של צריח

הצריח מצויד ב"סל" המחובר אל חלקו האחורי של הצריח. "סל" זה מבוסס על 2 תאים סטורים הבנויים מדפנות פלדה דקות וסטורים עם מכסים הרמטיים. אין בצריח שום

### סיכום

אין ספק שהטנק STRV122 הינו טנק מהשורה הראשונה ומהבולטים בין טנקי המערכה העיקריים בעולם. לטעמי הטנק בנוי בצורה הרבה יותר "מוקפדת" מטנקים אחרים. האסטטיקה והפונקציונליות שולטים בכל. אין ספק שזוהו טנק אשר מתאים למנטליות של צבאות אירופה; האם יתאים לזירה שלנו? מסופקני. לדעתי יש בו הרבה מכלולים אשר לא יעמדו במבחן השריונאי הישראלי הממוצע וכן בתנאי האקלים, האבק והמציאות האכזרית בה מתפקדים הטנקים שלנו.

\* אל"ם (מיל) אבינועם ברטל יוצא חיל חימוש, עסק שנים רבות בפיתוח טנק המרכבה במסגרת חיל החימוש וכיום משמש מנהל המו"פ וההנדסה בתעש במפעל סלבין.

\*מידע נוסף ניתן לקבל מהמחבר - bartal@slavin.co.il



ליקט וערך: תא"ל (מיל') יצחק רבין



הציפורים אינן יודעות גבולות

### "הציפורים הנוודות אינן יודעות גבולות"

בחודש מאי קיימנו באתר "יד לשריון" בלטרון צעדה בסימן "הציפורים הנוודות אינן יודעות גבולות". האירוע התקיים במסגרת סיום שנת הפעילות משל המרכז הבינלאומי לחקר נדידת הציפורים בלטרון.

לפני כשנה הוקם באתר המרכז הבינלאומי לחקר נדידת הציפורים בלטרון בשיתוף עמותת "יד לשריון" וד"ר יוסי לשם מהחברה להגעת הטבע. לאירוע שהיה גדול וססגוני הגיעו אלפי תלמידים מבתי ספר בכל הארץ. חלקם בתי ספר ערביים אשר למדו במשך השנה אודות נדידת הציפורים דרך מרכז המחקר שנמצא בלטרון.

### אלוף (מיל') חיים ארז נבחר ליו"ר עמותת השריון

בישיבה מיוחדת של חברי עמותת השריון שהתקיימה בלטרון ביום 22 ביוני 2000 נבחר אלוף (מיל') חיים ארז פה אחד ליו"ר עמותת השריון, בעקבות פטירתו של היו"ר הקודם אלוף (מיל') מוסה פלד ז"ל. חיים ארז מילא תפקידים רבים בשריון ביניהם מפקד גדוד במלחמת ששת הימים (חיים היה הסמג"ד בגדוד זה והתמנה למג"ד לאחר שהמג"ד סא"ל אהוד אלעד ז"ל נהרג בקרב בראשית המלחמה), מפקד חטיבת שריון 421, שהייתה הראשונה שצלחה את תעלת סואץ במלחמת יו"כ, מפקד אוגדה 162 וכן אלוף פיקוד הדרום. בתפקידו האחרון בצה"ל שימש ר' אג"א (כיום אט"ל - אגף טכנולוגיה ולוגיסטיקה). עם פרישתו מצה"ל שימש מנכ"ל כימיקלים לישראל.

### ביקור בתי ספר מתל אביב

כמדי שנה ביקרו באתר תלמידים וסגל הוראה מבתי ספר יסודיים מהעיר תל אביב, תחת שרביטה של הגברת נחמה בר-כוכבא (בריל). התלמידים סיירו באתר כולו ובתוך מכלול ההנצחה כאשר בסיום הביקור ערכו התלמידים טכס זיכרון ברחבת כותל השמות. במהלך הטכס הניחו הילדים זרים לרגלי כותל השמות, לזכרם של חללי החיל.



תלמידי בתי ספר מתל-אביב - ביוזמת נחמה בר-כוכבא (בריל)



צעדת הנוער בסימן "הציפורים הנוודות אינן יודעות גבולות"

## טקס החלפת קשנ"ר

בתאריך 17.5.00 התקיים טקס החלפת קשנ"ר ב"יד לשריון" בלטרון. בטקס נפרד קשנ"ר היוצא תת-אלוף מאיר גחטן במילות פרידה חמות לחיל השריון, לאנשיו ולעמותת השריון. מחליפו תת-אלוף אודי שני קיבל לידיו את שטיח החיל המוקדש לו מהקשנ"רים היוצאים. בטקס נכח מפקד מז"י האלוף משה עברי סוקניק שענד את תג היחידה לקשנ"ר החדש. כל שנותר לאחל הוא הצלחה לשניים, לאודי שני בתפקידו כקשנ"ר ולמאיר גחטן בתפקידו כמפקד באל"ש.

## סגן יו"ר המטות המשולבים של ארה"ב

הגנרל Richard B. Myers סגן יו"ר המטות המשולבים של ארה"ב ורעייתו ביקרו בלטרון ביום 8 במאי 2000. הגנרל התרשם עמוקות מהנעשה באתר בנושא ההנצחה והזיכרון וכמקובל הניח זר ליד כותל השמות.



הגנרל Myers בתערוכת הסנקים באתר



תא"ל אודי שני קצין שריון ראשי הנכנס (מימין), אלוף משה עברי-סוקניק מפקד מז"י (במרכז) ותא"ל מאיר גחטן הקשנ"ר היוצא

## ביקור עובדי רפא"ל

בסוף חודש אפריל ביקרו באתר מאות מעובדי רפא"ל. במהלך הסיור שערכו באתר הניחו העובדים זר לרגלי כותל השמות. ביקורם של עובדי רפא"ל היווה סגירת מעגל שכן הביקור נערך שבועות מספר לאחר מותו של יו"ר עמותת "יד לשריון" האלוף (מיל') מוסה פלד ז"ל שהיה בעבר מנכ"ל רפא"ל.



עובדי רפא"ל בביקור בלטרון

## ערב לזכרו של מוסה פלד ז"ל

ערב מרגש במלאת 30 לפטירתו של אלוף (מיל') מוסה פלד ז"ל התקיים באודיטוריום המרכבה בלטרון בהשתתפות רעייתו דינקה, בני המשפחה, חברי העמותה ומוזמנים רבים. בערב שולבו דברים לזכרו, תמונות וקטעי סרטים מעברו כלוחם וכאזרח ושירה בהשתתפות יוצאי ה"גבעטרון" שכה אהב. הנחה את הערב תא"ל (מיל') אהוד גרוס.



למעלה: יוצאי הגבעטרון בקטע שירה בערב לזכרו של מוסה ז"ל משמאל: גב' אתיה מליכטון בערב לזכרו של מוסה ז"ל



מפקד כוחות היבשה של צבא תורכיה בלטרון

## ביקור מפקד כוחות היבשה של צבא תורכיה של צבא תורכיה

מפקד כוחות היבשה של צבא תורכיה הגנרל Hilmi Ozkok ביקר בלטרון ביום 30 במאי 2000 כאורחו של מפקד מז"י האלוף משה עברי סוקניק. בתחילת הביקור נערך משמר כבוד ברחבת הטנקים של אתר "יד לשריון". אל הביקור התלווה חבר עמותת "יד לשריון" אל"ם (מיל') בני מיכלסון.



## טקס קריאת רחובות ע"ש בריל ושדמי

ב-14 ביוני התקיים בתל-אביב-יפו טקס קריאת רחובות ע"ש משה בר-כוכבא (בריל) ז"ל ונחום שדמי ז"ל. בטקס שהיה מרגש עד מאוד נשאו דברים נציגי המשפחות - נחמה בריל וישכה שדמי. מאוחר יותר הופיע צוות הווי מז"י במחרוזת שירי שריון שהוקדשה במיוחד לאירוע. ראש העיר תל אביב יפו מר רון חולדאי העניק למשפחות שי בדמות שלטי הרחובות. בטקס נכח גם הרמטכ"ל רא"ל שאול מופז שנשא דברים.



כיתוב לתמונה חוזרת:

תמונת התורם יצחק לייב רעננערט והרב הראשי לישראל הרב מאיר ישראל לאו בטקס חנוכת בית הכנסת "צירור החיים" בלטרון ביום י"ט בניסן תש"ס, 24 באפריל 2000. (התמונה השתבשה במדור זה בגיליון 8 והיא מובאת מחדש).

## בניית דגמים וכמעט כל מה הכל - במאגרי המידע בלטרון

מרכז המידע בלטרון חתם החל משנת 2000 על הרשאות ייחודיות למאגרי - מידע באינטרנט וכו על כותרים נבחרים במאגרי- המידע של ה- Jane's.

מאגר המידע באינטרנט נקרא Proquest Military Direct והוא כולל 78 כתבי עת בנושאי צבא ובטחון המתעדכנים בהתאם למועד הספציפי של כל פרסום תקופתי הכלול במאגר. המאגר יכול לאחזר מידע לפי בחירתו: טקסט מלא, תקצירים, מילות מפתח (נושאים) וצילומים הלוקחים מהכתבות והמאמרים המקצועיים.

מאגר המידע המקומי הינו תקליטור Land & Systems של ה- Jane's המתעדכן כל שלושה חודשים וכולל כניסה לשנתון השריון ולירחון (IDR) International Defence Review. לרשות המשתמשים: אפשרות להדפיס, להוריד קבצים לדיסקטים ולדיסקים (באמצעות הצורב).

אסור להחמיץ!!!

## מלגות ע"ש החייל יוני זילברברג ז"ל לחיילים מצטיינים

חלוקת המלגות השנתית ע"ש החייל יוני זילברברג ז"ל התקיימה בלטרון במעמד טקס סיום טירונות חש"ן 2000. החיילים המצטיינים הזוכים הם: סמ"ר דניאל לוטני מעוצבת כפיר, סמל פאבל אינוב מעוצבת עקבות הברזל, סמל אלי טולדנו וסמל ישראל בן עמי מחטיבה 7, סמל אמיר חתוקה מעוצבת ברק, רב"ט קרן עבדאל מביה"ס לשריון, סמל אחיקם בשארי מעוצבת בני אור, סמל קרן חדד מבאלי"ש.

## ערב לזכרו של תא"ל (מיל') אלחנן סלע

במלאת שנה לפטירתו של תא"ל (מיל') אלחנן סלע נערך באודיטוריום המרכבה בלטרון ערב לזכרו (11.6.00). השתתפו רעייתו ובנו, חברי עמותת השריון וחברים. הנחו את הערב דן פתיר ידיד המשפחה ואלוף (מיל') מנחם (מנדי) מרון חברו הקרוב.

**לקחי מלחמת המפרץ והלחימה בקוסובו, הניבו החלטה של הפנטגון להקים חטיבות פריסה מהירה, חמושות בנגמ"שים מודרניים ומוטסות במטוסי 'הרקולס' לכל נקודה על הגלובוס. הגנרל שינסקי, שהתמנה לפני כשנה לרמטכ"ל כוחות היבשה האמריקני, כבר מחזז את הצבא בכיוון**

## מאת אל"ם (מיל') שאול נגר

גם לאחר שנפלה ההחלטה של הנשיא ג'ורג' בוש על התערבות צבאית נגד פלישת צבא עיראק לכוויית, ב-1990, נדרשו לצבא האמריקני שבועות ארוכים של התארגנות ושינוע כוח יבשתי משמעותי (טנקים, ארטילריה, נגמ"שים ודרגים לוגיסטיים) לאדמת סעודיה. זאת, בנפרד מן המאמץ שנדרש לגיבוש כוחות הקואליציה, בה נטלו חלק מדינות רבות.

גם במלחמת קוסובו נדרש לאמריקנים זמן לגיבוש כוח יבשתי, לאחר שהוחלט על הובלתו לקראת התערבות קרקעית (שנמנעה, בסופו של דבר). אין ספק כי לזמן הנדרש לצבירת כוח צבאי יש גם השלכות מדיניות, בכך שהוא מגביל את מהירות וגמישות התגובה של הדרג המדיני. צבא ארצות-הברית למד את לקחי מלחמת המפרץ, הקרבות בסומליה ובקוסובו והחליט על בניית כוחות משוריינים ומוטסים בעלי יכולת התערבות מהירה, בכל זירת התלקחות על פני כדור הארץ.

רמטכ"ל כוחות היבשה, הגנרל שינסקי (Sinseki), שנכנס לתפקידו ב-1999, הוא שהיתווה ומוביל את מדיניות בניית הכוח החדש, המכונה BCT

(Brigade Combat Team). לפי התוכנית, יוקמו 8-10 חטיבות ממוכנות ויבילות אוויר, מהן שתיים כבר בשנת 2001. כל חטיבה תצויד ב-300-500 כלי רק"ם משוכללים, שיכללו נגמ"שי לוחמים ודגמים אחרים, ארטילריה מודרנית על בסיס אותם נגמ"שים ועוד, כולם יבילי **הרקולס** C-130. התוכנית היא לאפשר תגובה מהירה בעזרת כוחות מוטסים אלה ובמקביל, לשנע בים (ואולי גם באוויר) כוחות שריון כבדים, ובהם טנקים, אל הזירה המיועדת. החטיבות הקלות והמוטסות צריכות להיות מסוגלות להתמודד בהצלחה גם בכוחות משוריינים כבדים. משום כך הם יצויידו בעוצמת אש סגולית גבוהה, שתכלול את מיטב החימוש נ"ט, כולל תותחים, ומיטב האלקטרוניקה הצבאית בתחום הדיגיטיזציה (ניווט, שליטה, בקרה והעברת מידע), ולא פחות מכך במיגון בליסטי מתחלף (לפי רמת האיומים הצפויים בזירה) ואמצעי הגנה אקטיבית.

כבר כיום מותקנים ברק"ם דוגמת הבראדלי מרכיבים שונים של מערכת זו, כמו גלאי לזירה ויכולת תגובה מהירה בהפניית צריח לכיוון האיום (ברמת דיוק של 2 מעלות). אך מתבקשות מערכות יותר מושלמות.

דוגמה למהות הדיגיטיזציה היא היכולת להעביר נתוני מיקום מטרה הנצפית מטנק אל ארטילריה או מטוסים (מיקום המטרה ידוע מתוך נ"צ של הטנק לפי GPS, ומיקום המטרה ביחס לטנק ידוע ממדידת טווח ואזימות אליה). קרוב לוודאי שיתווסף גם נתון גובה המטרה ביחס לטנק, על-ידי ניצול חיישן זווית קו הראייה.

## שת"פ צבא-תעשייה

בפברואר האחרון השתתפתי בסימפוזיון בנושא **"הצבא והתעשייה - שיתוף הפעולה לעתיד"**, שהתקיים בפלורידה, ארצות-הברית, בהשתתפות אנשי צבא ונציגי תעשיות ביטחוניות ממדינות רבות. על חשיבות האירוע העידה נוכחותם של מזכיר הצבא **מר קלדרה** (הכפוף לשר ההגנה **וויליאם כהן**), הרמטכ"ל **שינסקי**, הגנרל **קובורן**, מפקד AMC (הפיקוד הלוגיסטי), מפקד TRADOC (פיקוד הדוקטרינה והאימונים), ופיקוד הכוחות בשטח (ARMY Forces Command). להלן חלק מן הדרישות שהציג הצבא בפני התעשייה:

■ הרק"ם שייבחר עשוי להיות זחלי או אופני, מתוך הדגמים



שריונית אופנית מסוג LAV כהצעה לכוחות המוטסים



רק"ם חזלי מסוג AGS כהצננה לכוחות המוטסים

פתרונות אחרים, קלי משקל המותאמים לתפיסה של כוחות משוריינים מוטסים).  
 ■ הצבא מחפש בתעשייה תמיכה, ביקורת ורעיונות.  
 ■ הצבא ימשיך בתהליך הדיגיטיזציה.

גנרל קובורן, מפקד AMC, הדגיש את השת"פ הדרוש עם התעשייה, אותו הגדיר במילים Power through partnership. הדילמה היא בין מוכנות ומודרניזציה. לאור המשאבים שאינם מספיקים, הדגש הוא על אירגון ושיטות שיביאו לניצול המושכל והמיטבי של המשאבים.  
 הצבא ממשיך לשים דגש חזק על תהליך הדיגיטיזציה, ורואה בכך אחד האמצעים לניצול מיטבי של הכוחות בשטח.

בשולי הדברים ראוי לציין כי התפיסה של כוחות משוריינים קלים ומוטסים בעלי עוצמת אש גבוהה אכן מתאימה כנראה למעצמה שיש לה אינטרסים ומעורבות ברחבי הגלובוס אך לא למדינה כישראל. המתמקדת בהגנת הקיום הפיזי בראש וראשונה. עם זאת צפויים להתפתח מכוחות אלה גם אמצעים חדישים של תקיפה ומיגון, קשר, שליטה ובקרה וכן תורות פעולה אשר יהיו בעלי עניין רב לכל צבא מתקדם. חשוב, לכן, לעקוב מקרוב על כיוון התפתחות זה.

צוין, כי עד כה לא נעשה שימוש במטוסי תובלה ונוסעים של חברות תעופה אזרחיות, בפעולות שאינן מלחמה כוללת.  
 ■ צימצום המלאי הדרוש להובלה על-ידי הכוחות לצורך הקיום והאחזקה של הכוחות בשטח, באזורי ההתערבות, באמצעות איחוד המלאים של הזרועות.

### הערות ולקחים כלליים

רמטכ"ל כוחות היבשה, הגנרל **שינסקי**, הדגיש את חשיבות השילוב בין התעשייה והצבא למיציא טוב יותר של התקציב, שלעולם אינו מספיק. הדגשים שלו:  
 ■ **אנשים**: המרכיב הראשון בצבא. בתוך כך פיתוח מנהיגות, טיפוח ערכי נאמנות, אחריות, מקצועיות וכדומה.  
 ■ **מוכנות**: אנשים צריכים להיות מוכנים לשרת את ארצם, כדי להבטיח את ביטחונה במקרה של סכנה קיומית.  
 ■ **שינוע**: הצבא צריך להיות מסוגל לצבור כוח במהירות, ולאפשר בכך לדרג המחליט לקבל כל החלטה. במסגרת הכוחות יהיו גם התותח המתנייע **קרוסיידר** ורק"ם הפריצה **גריזלי**. (הערה: מאז הכנס נודע על הקפאת פיתוח רק"ם הפריצה הכבד **גריזלי** וחיפוש אחר

הקיימים כיום. לצורך זה התקיים לאחרונה בבסיס פורט-נוקס ניסוי ב-35 דגמי רק"ם קלים שונים (במשקל של עד 25-30 טון). אך לא פורסמה החלטה כלשהי.

■ המיגון הבליסטי יהיה חליפות ברמות מיגון שונות וניתנות להחלפה במהירות ובתנאי שדה. לכל זירה אפשרית תותאם אחת החליפות, לפי נתוני הזירה העדכניים.

■ מערכות הגנה אקטיבית יכללו גלאים שונים, אשר יזהו את סוג האיום, כיוונו והטווח אלו ויפעילו נגדו את מיטב התגובות, כגון: עשן להסתרה, אמצעי שיבוש אלקטרוניים ואלקטרו-אופטיים נגד טילי נ"ט, ולבסוף גם מטען להשמדה פיזית של האיום המתקרב.

■ בתחום אמצעי השליטה והבקרה יהיו אמצעים חדשניים להעברת מידע מבצעי ולוגיסטי, בין כלי רק"ם ובנים לבין מפקדות ממונות וכוחות עזר.

■ על בסיס הפלטפורמה שתיבחר ייבנו כל דגמי הרק"ם הדרושים ובכללם נגמ"שי לוחמים, נושאי מרגמה, ארטילריה, פיקוד ושליטה, טיפול/פינוי רפואי, טכני ועוד.

לשם הגברת מהירות צבירת הכוח המוטס יינקטו הצעדים הבאים:  
 ■ גידול כושר ההובלה אווירי וימי. בעניין זה



# לגעת בעצב החי

מתוך דברים שנאמרו בטקס השקת הספר שנערך באתר השריון בלטון ב-7 במאי 2000

## אלוף משה עברי סוקניק, מפקד זדוע היבשה

ספרים רבים שיצאו בעקבות מלחמות מתארים סיפורי קרבות וגבורה, כמעט תמיד מנקודת המבט של מפקדים או חיילים שנטלו חלק בלחימה ממש. הספר "לגעת בעצב החי" הוא מסמך מקורי, המראה את המלחמה מכיוון אחר לגמרי. מעולם לא ראיתי את המלחמה מהצד הזה, ומשם – באמת זה נראה אחרת, אמיתי ונוגע ללב. אמליץ שהספר יהווה מקור לימוד לניתוחי-אירוע ולחינוך דורות של לוחמים ותומכי לחימה.

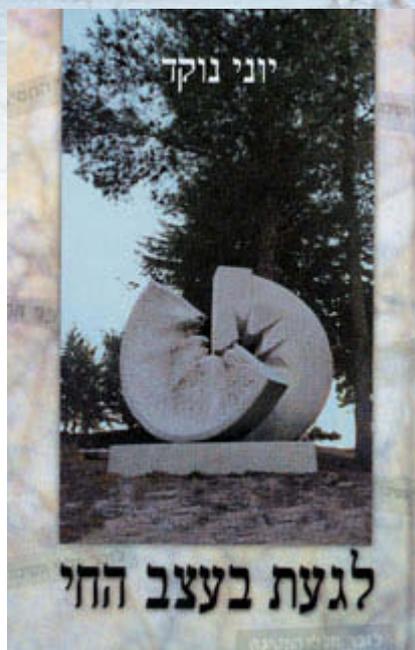
בצד האירועים האנושיים, קורעי הלב, על מצבים, אבידות, פצועים, משפחות שכולות – תיאורים על הקושי האמיתי "לדחוף" מאחור, לארגן את החצר האחורית, לוודא ששרשרת החיים של היחידה אינה נפסקת; להכין את היום הבא – להתמודד עם לוחמים ולגבש אותם חזרה ליחידה, לכוח שצריך לחזור לחזית; להיות מנהיג בתנאים כל-כך קשים; לנסות לחבר את הקצוות במצבים בלתי אפשריים של חוסר ודאות, של זעקות הפצועים, של אווירת הקרב; לראות את הלוחמים מנקודת ראות אחרת – לאחר שאיבדו חברים, לאחר שאיבדו זהות והרגשת שייכות לצוות, למחלקה, לפלוגה. לאחר שראו וחשו את הדברים בשדה הקרב.

הטנקים במהלך המלחמה, השליש שמאתר צוותים לאייש את הטנקים האלה במקום הנפגעים, אנשי הרפואה שמתפללים בהם, אנשי האספקה הדואגים לדלק, תחמושת, מזון, והטכנאים לקשר התקין. מהספר מבינים עד כמה תלוי הגדוד ביכולת הלחימה שלו, באנשי העורף האלה, שחלקם שילם על כך ביוקר במהלך הלחימה. במאמצייהם להגיע ללוחמים, הם הגיעו עד קר-האש ממש.

מערכת היחסים הזאת אינה מובטחת. יש להשקיע בבנייתה לפני המלחמה, (והגדוד הזה בקושי הספיק לבנות את זה לפני המלחמה – זה היה גדוד חדש), וצריך לשמור ולשמר אותה במהלכה. וכאן היה הדבר שקשה שבעתיים, כי גם המג"ד עוזי לא הכיר את החיילים, ואפילו הסמג"ד, הותיק יחסית, היה בעצם זמן קצר מאוד בגדוד.

המלחמה, מסתבר, לא מסתיימת עם הפסקת האש, ואפילו לא כשמתחררים האנשים לביתם. היא ממשיכה בנפשו של כל מי שעברו אותה, היא ממשיכה במשפחות של כל מי שנפצע, נעדר או נהרג, היא ממשיכה במערכת היחסים בין אנשי הגדוד לאחר המלחמה, והיא ממשיכה ביחסים בינם ובין המשפחות והנפגעים. את כל הדברים האלה יוני הצליח לתאר, ואף-על-פי שהוא לא חש עצמו כסופר, הוא הצליח לעשות זאת ביד אמן, באופן סוחף ובאמפטיה בלתי רגילה לסובבים אותו.

אנחנו מתרחקים, בעזרת השם, ממלחמות. הניסיון וריח המלחמה, שאפשר להפיק מהספר הזה, חשוב

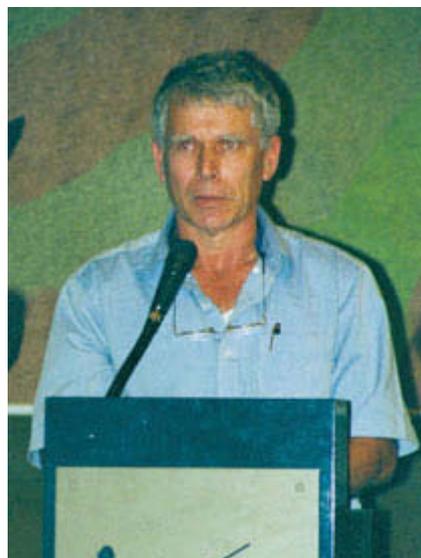


הספר הוא תעודת כבוד והערכה אלה, שקשה כל-כך להעריך את תרומתם: אנשי החימוש, השלישות, הרפואה, התחזוקה, שהיה להם חלק כל-כך חשוב במלחמת יום הכיפורים. הספר חשוב, לא רק למורשת הגדוד והחטיבה, ולזכר הנופלים כמובן, אלא ראוי שיהווה חלק בלתי נפרד ממערך ההכשרה שלנו.

## מדברי האלוף יעקב עמידודור, מפקד המכללות

אין לנו הרבה ספרים מהסוג הזה, שמספרים בגוף ראשון יחיד על המלחמה. יש סיפורים על, יש מחקרים, אבל מעט מאוד כתבו על עצמם וסביבתם הקרובה, ברמת הלחימה עצמה. מהזווית הזאת, של מי שעשה את המלחמה בעורף הקרוב, גם אם לא בקו האש ממש, אבל מיד מאחוריו, אין כמעט שום סיפור. ואי-אפשר להבין את המלחמה ללא הזווית הזאת.

חשוב שנבין, שאי-אפשר להילחם בלי הסיוע של העורף. ככל שעולים ברמת הלחימה, העורף כבד יותר וחשוב יותר. גדוד זה לא גדוד, אלא אוסף מקרי של טנקים, ללא החימושיניק שמתקן את



תא"ל (מיל') עוזי בן יצחק, מפקד גדוד 409 במלחמת יוה"כ



האלוף יעקב עמידודור, מפקד המכללות



אל"ם (מיל') טוביה רביב, מפקד החטיבה במלחמת יוה"כ

איילת נעזרה בעבודתה בסיפוריהם האישיים של עוזי בן-יצחק, מג"ד 409 ושל חיים כ"ץ, סמ"פ פלוגה ז' איתם נפגשה, ואני, שעקבתי בסתר, צמאה לעוד ועוד מידע, נשארתי בלתי מסופקת. איילת התגייסה לצבא, שירתה כקצינה בבית הספר לשריון ונישאה לצבא, ואני, אני נותרתי עם השאלות. רק עכשיו, כשלאמנון ולי יש כבר נכד בן שנה, סגרתי מעגלים.

דרך הספר 'לגעת בעצב החי' ראיתי את המראות והרחתי את הריחות, חשתי את הפחד וחוויתי את הזוועה והיה לי קשה מאד לקרוא את השורות מבעד לדמעות, אך הבנתי... הבנתי לראשונה מה עבר עליך, יוני, ועם איזה מטען נורא חזרת למה שאנו מכנים "שיגרת החיים", ולמדתי למחול לאלו שניתקו את הקשר ולאילו שחצו את הכביש בדיוק כשראו אותי ברחוב ולאילו שתמיד טעו בבחירת השאלות. הם לא טעו ב"טיט", כי אם טעו ב"תו". קבלתי מענה לכל שאלותי, לאלו שלא היה לי את מי לשאול בכל השנים שעברו וגם לאלו שלא העזתי לשאול.

אנו, ששכלנו את יקירנו יודעים שאכן, החיים ממשיכים, אך אחרת. עבורנו השתנו סדרי בראשית. אך רק עם קריאת הספר הבנתי, שגם עבורכם אתם שלחמתם יחד וזכותם לשוב הביתה, אינכם כשהייתם.

"לגעת בעצב החי" הוא ספר חובה עבורנו, משפחת גדוד 409. הוא ספר חובה למשפחת השריון כולה. הוא ספר חובה בכל בית בישראל, שהרי אלמלא אלו שחרפו נפשם, לא היה לנו בית בישראל.

גיורא, אחיו של אמנון אל הדרך הארוכה לסיני, דרך ממנה לא חזר האהובי. בשנת 1992, בחרה איילת, בתנו, לכתוב עבודת גמר במסגרת בחינות הבגרות, כשהנושא שבחרה בו היה, ואיך לא? "גדוד 409 בקרבות מלחמת יום הכיפורים כדגם ללוחמת השריון בצה"ל".

במבוא האישי כתבה: "...בעבודה זו בחרתי לעסוק בגדוד שריון מסוים, גדוד 409, שלקח חלק בקרבות הבלימה בסיני במלחמת יום הכיפורים. המניע שהביא אותי לבחור בנושא זה לעבודתי, הוא העובדה, שאבי, אמנון אריאל ז"ל, נפל בקרב על התעוז "טלוויזיה" בתשעה באוקטובר 1973, בשעה שמילא תפקידו כמפקד טנק בגדוד המילואים 409. מאחר ואני נולדתי כארבעה חודשים לאחר מות אבי, זכיתי להכירו רק מסיפורי המשפחה.

מאז ומתמיד היה קיים בי הדחף לדעת מהו חיל השריון בצה"ל, מה היה תפקידו במהלך מלחמת יום הכיפורים ובמיוחד, מה היה חלקו של הגדוד שבמסגרתו לחם אבי. דרך תיאורי הקרבות והבנתה של לוחמת השריון, קיוויתי לנסות ולהבין מה עבר על אבי בימיו האחרונים, ואם לא זכיתי להכירו כאדם וכאב, לפחות לנסות להכירו כלוחם בשריון. עם גישושי הראשונים למציאת קצה חוט על הגדוד במלחמה, נוכחתי כי למרות שעבורי גדוד 409 הוא גדוד מיוחד, הרי שבארכיונים של צה"ל ובעמותת השריון אין שום תיעוד על הקרבות של גדוד זה."



יעל הראל אריאל, אלמנתו של אמנון אריאל ז"ל

לחינוכם של דורות צעירים של קצינים. הוא נותן יותר מאחד משישים מטעמה של המלחמה, ולכן ראוי לקרוא, ללמוד, לזכור ולהיזכר.

### תא"ל (מיל') עוזי בן-יצחק,

### מפקד גדוד 409 במלחמת יום הכיפורים

אני מצטרף להרגשה של חידוש וחדשנות בכך, שזה אולי הספר היחיד שאני מכיר, שמתאר חלק אחר של הלחימה.

אין בספר, ולו גם תיאור אחד של מעשי גבורה, ולמרות זאת, זהו אחד מספרי המלחמה הטובים ביותר שקראתי.

הספר הוא נכס רב ערך. יש בו מסר עמוק וחשוב - לכל הקורא ספרות צבאית, שעניינה מלחמת הקיום שלנו, במדינת ישראל, ומנקודת המבט הבלתי-רגילה ובלתי-מקובלת של איש צעיר, כפי שהוא ראה זאת מזווית הראייה שלו בתפקידו.

רק בעזרת הפסיפס, שאת רוב חלקיו הצליח יוני לאסוף במהלך המלחמה, עליידי האזנה לקשר, או מתוך סקרנות, או איזושהי חטטנות במובן החיובי של המילה, יכולנו בסוף המלחמה, לטפל בכל אנשינו, בכל הנפגעים והנעדרים ובעצם, בעוצמת העצב שהיתה - לפחות לעשות דבר אחד: לאתר ולהביא את כל חללי הגדוד לקבר ישראל.

חשוב לדעתי שדווקא שורת המפקדים, אלה שנמצאים בקו המגע ונלחמים יקראו את הספר ויבינו את המהות ואת המציאות ואת כובד המשקל של אלה שנמצאים מאחורינו, חושבים עלינו, אבל ואנחנו לא חושבים תמיד עליהם.

### יעל הראל אריאל,

### אלמנתו של אמנון אריאל ז"ל,

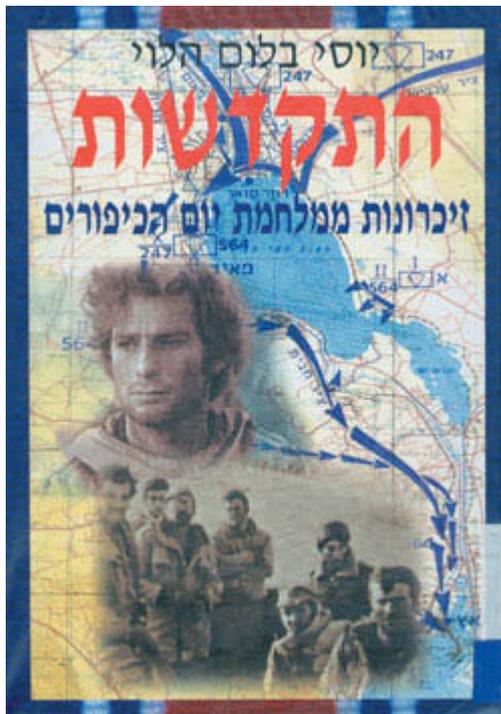
בארבעה בנובמבר 1973, שב יעקב, אביו של אמנון, מסיני ואמר לי את הנורא מכל: "... לא יהיה לנו אמנון יותר..." החיפושים אחר אמנון, ממנו לא שמענו מאז יצא למלחמה, תמו... החיפושים אחר "מה קרה", החלו...

הכאב, התסכול וחוסר האונים שלי מול שברי המידע, משכו אותי כבמטה קסמים, לנסות ולדלות כל פירור נוסף, שאולי יקרבני אל מה שקרה שם, בין החולות והדיונות של סיני, והחלטתי, למרות הקושי, להשאיר את איילת בתנו, שזה עתה מלאו לה שבועיים, אצל הסבא והסבתא, ויצאתי עם

# פּוֹתְחִים מִדָּף

## סקירת ספרות צבאית

דבורי בורגר



### התקדשות - זכרונות ממלחמת יום הכיפורים / יוסי בלוס הלוי, הוצאת מיתאם - אלפי מנשה 1999, 560 עמ'

"אין לנו כוח" פנה ממון למפקד האוגדה, "תעודדו אותי", הוא מבקש. קצין הסיוע: "תתעודד, תתעודד! תחזיק מעמד. תכנס לבונקר. תכף תקבל סיוע אווירי". ממון: "תודה רבה". אריק שרון: "אני רוצה יותר אש! הורד אש על מתג 261 בציר לקסיקון... ממון: "כן, אני מכיר אותך, אתה אלוף הפיקוד הקודם! אל תפקירו אותי! דברו אתי כל הזמן. רות סוף". בשמונה באוקטובר 1973 נשמע קולו של ממון בפעם האחרונה: "הם נכנסים לבונקר... אריק, פונה לאלוף שלמה להט (צ"ע) שנלווה לאוגדתו: "תאמין לי, אפילו... היה עושה זאת פה יותר טוב מאשר המפקדות העליונות שלנו. (ע' 254)

26 שנה יש ליוסי בלוס נדר שעליו לקיים: לכתוב את ספרו וזאת כדי להעביר מסר מרכזי: מלחמת יום הכיפורים הייתה המלחמה של הטוראים.

בספר שני רבדים של התקדשות, זיכוך, היטהרות-הסיפור האישי וחשבון הנפש הלאומי, דרך נקודת המבט של לוחם מן השורה, יואב הר-צור (שם בדוי) החל ממלחמת ששת הימים וכלה במלחמת יום הכיפורים. התעודות ההיסטוריות המרובות, מעידות על אמינות בלתי מתפשרת עם הנסיבות ההיסטוריות. יואב יודע את כל האמת, גם אישית וגם עובדתית. גם אנחנו הקוראים לומדים אותה דרך עיניו.

בהיבט ההתקדשות האישית טבע יוסי בלוס מונומנט מרגש להנצחת כל חללי מלחמת יום הכיפורים, ואילו בהיבט ההתקדשות הלאומית מותיר המחבר יריעה רחבה של מקורות להמשך ליבון הסוגיות המדיניות והצבאיות בהנהגה הלאומית מאז מלחמת יום הכיפורים, שטרם הובילו להסכמה הלאומית המיוחלת. זהו מיצג ספרותי רב-רושם הנאמן למקורות.

### בסבך הלבנון 1958-1918 / ד"ר דאובן ארליך (אבי-רן) הוצאת מערכות, 2000, 731 עמ'

לא, אין זה ספר נוסף על מלחמת שלום הגליל והשלכותיה. זהו ספר על המדיניות של התנועה הציונית ומדינת ישראל כלפי לבנון ב-40 השנה של תקופת המנדט הבריטי בישראל, המנדט הצרפתי בלבנון והעשור הראשון של מדינת ישראל. מה שיסביר, מאוחר יותר, את שיתוף-הפעולה של אזרחיה הנוצריים של לבנון עם מדינת ישראל במלחמת שלום הגליל.

רק בעמודיו האחרונים של הספר מתייחס ארליך למלחמת לבנון. על סוגיית המדיניות של מדינת ישראל כלפי אזרחיה הנוצרים-מארונים החל ממלחמת האזרחים ב-1975 אשר גרמה להתמוטטות המשטר הלבנוני, פגעה קשה בנוצרים בלבנון והובילה להשתלטותה של סוריה. במהלך מלחמה זו סיעה ישראל לנוצרים באופן עקיף וישיר. מלחמת לבנון בשנת 1982 הפכה את ישראל מעורבת עמוק מאוד בסבך הלבנוני.

ארליך חותם את ספרו במשפט הבא: "פתרונות אלה, במישור הצבאי והפוליטי, שאותם אימצה ישראל, בעיקר לאחר המהפך הפוליטי שחל בה ב-1977, הם שהעלו אותה על הנתיב שהוביל למלחמת לבנון ולמעורבות עמוקה ומתמשכת בלבנון, שממנה היא מתקשה להיחלץ עד עצם היום הזה". היום הזה הוא יום ההוצאה של ספר זה לאור, כמחצית שנה לפני יציאת אחרון חיילנו מאדמת לבנון.

המחבר, ד"ר דאובן ארליך (אבי-רן), משמש היום כסגנו של אורי לוברני, מתאם פעולות הממשלה בלבנון.

מעניין. מדעי. משכיל. מומלץ דווקא על רקע יציאתנו מלבנון.



# שריון בכותרות

ליקט: אל"ם (מיל') יעקב צור

## גרמניה: יותר עוצמת אש לטנק ליאופרד 2

צבא גרמניה מצפה לקבל את תותח-הטנק החדש 120/55 מ"מ חלק-קדח שפותח על-ידי ריינמטל בגרמניה. התותח שסימונו KWS L-55 (אורך הקנה 55 קטרים) אשר מחליף את התותח 120/L44 מ"מ ישפר את עוצמת האש של טנקי ליאופרד 2. התותחים הראשונים יסופקו כנראה השנה, 34 בשנה הבאה, 47 בשנת 2002 ו-70 בשנת 2003. הטנק ליאופרד 2 אשר יצוייד בתותח זה ייקרא ליאופרד 2A6.

צבא ספרד כבר בחר בתותחי L-55 לטנקי הליאופרד 2 החדשים שלו. צבא ארה"ב רכש 3 תותחים כאלה לניסויים (כידוע, תותח ה-120 מ"מ M-256 חלק-קדח של טנקי אברמס M1A1/M1A2 הוא תותח ריינמטל L-44 עם מיכלל סדן אמריקאי).

לתותח L-55 יש מערכת ייחוס לוע (מע"ל) מתקדמת עם מראה מתכתית, שרוול תרמי חדש וקנה עשוי פלדה משופרת. התותח מותאם לירי כל התחמושות הקיימות לתותחי 120 מ"מ וכן תחמושת שתפותח בעתיד עם לחץ גז גבוה יותר. לדברי ריינמטל, לכדור BM53 יש אנרגיית לוע של 11.5 מגה-ג'אול כשהוא נורה מתותח L-44 ואנרגיה גדולה עד כדי 13 מגה-ג'אול כשהוא נורה מתותח L-55. מהירות הלוע של כדור BM53 היא 1750 מ' בשניה.

הצרכן הראשון של תחמושת BM53 הוא צבא

שוויץ שהזמין 20,000 כדור שהספקתם החלה בשנת '99 ותסתיים ב-2002. לדברי ריינמטל גם הולנד עשויה להזמין תחמושת זו.

כדור מטען חלול DM12A1 הוא השני שבשימוש טנקי ליאופרד 2 בגרמניה. לכדור זה יעילות מוגבלת כלפי מיגון השריון המתקדם וכלפי מטרות אחרות. כעת ריינמטל מפתחת כדור חדש, נפיץ כבד, (HE) מיוצב סנפירים המסוגל לפגוע במטרות עד טווח 5000 מ' עם דיוק רב יותר ואפקטיביות רבה יותר במטרה. הפיתוח החל בשנת '99 ויסתיים במחצית 2001. לרש"ק יש מרעום בסיס מהיר מאוד עם השהייה קצרה. המשקל הכללי של הכדור יהיה בין 19 ק"ג ל-21 ק"ג עם תכולת חנ"ם ברש"ק של בין 2.3 ק"ג ו-2.5 ק"ג. לפגז כיפה בליסטי, מאחוריה כדוריות טונגסטן ואח"כ תכולת חנ"ם. בטווח 2500 מ' יהיה הפגז אפקטיבי ב-90% יותר מאשר פגז חלול הנוכחי.

צופים שצבאות גרמניה והולנד יערכו ניסויים בתחמושת זו במחצית השנייה של שנת 2001. תאריך היעד לאישור דגם של התחמושת הוא דצמבר 2002 ואח"כ היא תוצע למשתמשי ליאופרד 2. לפי ריינמטל יש לכדור הנפיץ פוטנציאל גידול כולל מרעום בר-תיכנות במערכת בקרת האש הקיימת והוא יוכל להתפוצץ לפני או מעל המטרות.

המקור: JDW 3 במאי 2000, עמ' 20



טנק ליאופרד 2A6 (מתוך IDR 4/00 עמ' 46)



הטיל Spike במצב ירי

## פינלנד: הצטיידות בטילי נ"ט Spike/גיל של רפא"ל

צבא פינלנד בחר להצטייד בטילי Spike מפיתוח רפא"ל (ידוע בכינוי הישראלי "גיל") כעונה לצרכיו בטיל נ"ט מונחה לטווח בינוני. זהו היצוא המוצלח הראשון באירופה לטיל הנ"ט הישראלי. העיסקה במו"מ לקראת חתימה והיקפה הצפוי 30.6 מיליון דולר. 5 מערכות שונות של טילי נ"ט היו בניסויים משותפים לצבאות פינלנד ונורווגיה בשנת '99: BILL2 של בופורס השוודית, TRIGAT של קבוצת יורומסייל דינמיקס, מילאן 3 של יורומסייל, Javelin של לוקהיד-מרטין/רייטאון ו-Spike מרפא"ל.

לדברי מקורות תעשייה וביטחון בפינלנד היתה זו תחרות קשה שכללה ירי של טילים חיים וכן ניתוח של נתונים טכניים וכלכליים. תשומת לב מיוחדת ניתנה ליכולת האימון, כושר הנ"ט הכללי, יכולת החיישנים - הכוונת התרמית וראש החיפוש. עוד דרישות כללו יכולת השמדת טנק מודרני ממרחק 2 ק"מ לפחות, התאמה לתנאי קרקע בפינלנד וחסיונות גבוהה מפני שיבוש. הטיל יכולה Spike 2.5 לציון הטווח המרבי העומד על 2.5 ק"מ.

הטיל מופעל בשתי צורות: בשיטת שגר ושכח לפיה הכוון נועל את ראש החיפוש על המטרה לפני הירי והטיל עושה דרכו למטרה ובשיטת ניהוג לפיה הכוון מתמקד במטרה ויכול, במגבלות מסוימות, להחליף מטרה במהלך המעוף, בסיוע מערכת ניהוג של סיב אופטי. לטיל יש רש"ק כפול (טנדם) כדי להכניע שריון ריאקטיבי.

ייצור הטיל ייעשה בחלקו במפעל שיוקם באירופה. הטיל Spike/גיל נמצא זה שנים אחדות בשירות צה"ל וכן בסינגפור.

המקור: JDW 10 במאי 2000, עמ' 3



נגמ"ש BTR-94 שנבנה לפי מיפרט ירדני.

את הפעלת מערכת המיגון הכוללת של הרק"ם. 3 מרכיבי המאמן של הטנק T-84 יכולים להיות מופעלים סימולטנית. עמדת הצוות ניתנת להעברה בשני מטענים אוויריים לשימוש בדרג היחידה. המפתח מציג כי המאמן מפחית את עלויות האימון ובלאי הרק"ם המבצעי וכן אפשר לדמות בו מצב מסוכן ללא סיכון הצוות, החיילים בסביבת הרק"ם או סיכון הסביבה.

החברה פיתחה גם מאמן TPS להדרכת צוות הטנק ואנשי האחזקה בתיקוני תתי-מערכת. תוך שימוש בסרטוני וידאו ותוכנת אימון המערכת מתפקדת גם לתצוגה וגם לאימון אינטראקטיבי. היא כוללת תיבת קשר, מחשב, מקלט ומקרן וידאו, מסך, מערכת קולית ומערכת כוח עצמאית.

המקור: JDW 24 במאי 2000 עמ' 28



סימולטור תותחנות דינמי לטנק T-84 מצויד בתותח 125 מ"מ ומקלע מקביל 7.62 מ"מ עם עמדת תותחן.

## אוקראינה: סימולטור לטנק T-84

מפעל חרקוב-מורוזוב מאוקראינה הציג משפחה שלמה של סימולטורים לטנק T-84 בתערוכת DSA 2000 שהתקיימה במלזיה באפריל השנה. הטנק T-84 אשר 320 כמוהו סופקו לאחרונה לפקיסטן, כולל 3 אנשי צוות (מפקד, תותחן ונהג), תותח 125 מ"מ חלק-קדח ומטען אוטומטי הטוען את הקלע ולאחריו את המטען ההודף. כל איש צוות של הטנק ישתמש בסימולטור ממוחשב. המט"ק לדוגמה, ישתמש במאמן עם שידת מדריך ומחשב המשותף לכל השלושה. המאמנים משחזרים כמעט במדויק את עמדות הצוות, מחוללים את רעש המנוע, המזקו"ם והירי. המדריך יכול לתכנת תרחישים שונים. כל תהליך האימון נתון לשיחזור. פלט מחשב מאפשר לנתח את האימון. המדריך לדוגמה יכול להציג למט"ק הרכשת מטרות עוד לפני שהתותחן מאתר אותן.

המט"ק והתותחן יתחילו באימון בהרכשת מטרה מטנק נייד תוך התקדמות לפעולת לילה, ירי בתנועה וכד'. סימולטור המט"ק יכול להפעיל את מערכות הקשר ולכונן את תותח ה-125 מ"מ, והמקלע המקביל 7.62 מ"מ ומקלע ה"מ 12.7 מ"מ בתנאי יום/לילה, בעמידה ובתנועה. סימולטור הנהג מאפשר גם לאמן נהיגה על דרך ושלא על דרך וגם

## ירדן: נגמ"ש אופני חדש

אחד מ-50 נגמ"שי BTR-94 (רק"ם אופני 8x8) שהוזמנו ע"י צבא ירדן הוצג בתערוכת SOFEX בעמק באפריל 2000. הנגמ"ש BTR-94 שנבנה באוקראינה במפעל מלישב לפי מיפרט ירדני, הוא גרסה מוסבת של הנגמ"ש הרוסי BTR-80. הוא נושא צריח חיצוני עם שני תותחי 23 מ"מ ומקלע יחיד PKT 7.62 מ"מ.

הנגמ"ש הבסיסי יכול לשאת 8 חיילים בנוסף על מפקד ונהג. עוד 2 חיילים יכולים להיכנס בגרסה שממנה הוסרה מערכת הנהגה בסילון מים בעת ציפה. פתחי היציאות משני צידי הרק"ם הוגדלו ומגיעים לרצפת הרק"ם, לנוחיות הטענת ציוד כבד ולהקלת הכניסה והיציאה והם כוללים מדפים עשויים 2 חלקים. 3 אשנבי ירי נוספו בכל צד של הרק"ם בחלקו האחורי.

המקור: JDW 3 במאי 2000, עמ' 16

## רוסיה: השבחת BMP-3 של איחוד הנסיכויות

רוסיה משיבחה את הנגמ"ש BMP-3 של איחוד הנסיכויות במפרץ הפרסי. לאיחוד הנסיכויות כ-400 נגמ"שי BMP-3. לאחרונה הושלמה הספקת ערכות מיגון ריאקטיבי. התוכנית כוללת התקנת היחידות הריאקטיביות על 49% משטח חזית הרק"ם ועל 85% משטחי האגפים. כמו כן הותקן ציפוי סופג רסיסים בתא הלחימה ומיגון משופר למכלי הדלק. לנגמ"ש BMP-3 המושבח שיפור של 90% במיגון כלפי מטען חלול ביחס לגרסה הבסיסית של הנגמ"ש. עקב הוספת המיגון גדל אורך הרק"ם מ-6.7 מ' ל-7.1 מ' והרוחב עלה מ-3.3 מ' ל-4 מ'. העלייה במשקל היא מ-19.4 טון ל-23.4 טון. היצרן אומר כי היחידות הריאקטיביות של הנגמ"ש BMP-3 של איחוד הנסיכויות שונה בהרבה מאלו של טנקים כדי להפחית את השפעת גלי ההלם המועברים לצוות אחרי פיצוץ המטען החלול והמיגון הריאקטיבי. נטען גם כי המיגון הנוסף מפחית ב-30% עד 50% את אפקט ההרג של הצוות מרסס משני במקרה של חדירה לחלל הרק"ם, וכי מכלי הדלק לא יתפוצצו בפגיעה של רש"ק חלול. נגמ"שי BMP-3 נמסרו גם לפקיסטן, כוית ודרום קוריאה.

המקור: JDW 24 במאי 2000, עמ' 16



BMP-3 מושבח עם מיגון ריאקטיבי.





מערכת מרגמה 120 מ"מ M1064A3 עם מדפי גג פתוחים במצב פעולה.

## ארה"ב: המארינס בניסוי רק"ם אופיבי מתקדם

הרק"ם האמפיבי (Advanced) AAUV (Amphibious Assault Vehicle) שבפיתוח ג'נרל דינמיקס (GDLS) השלים ניסוי ראשון של שייט מהיר במים. השלב הבא יהיה ניסוי הניידות ביבשה. במהלך השייט נרשמה מהירות העולה על 50 קמ"ש! "לקחת רק"ם היכול לתפקד ביבשה כמו טנק אברמס M1 ולהפוך אותו לסירת מירוץ במים זה הישג משמעותי" מציין אל"ם רוברטסון, מנהל התוכנית במארינס. לתוכנית העבודה הוקצה סך של 138 מ' דולר לשנת 2001 להמשך המו"פ. כמו כן יש בתוכנית בשנת 2001 סך 83 מ' דולר לשיקום הנגמ"שים הקיימים AAV7A1 כדי להבטיח את יעילותם עד להכנסת הנגמ"ש החדש AAUV בשנת 2006. המארינס מתכנן רכש של יותר מ-1000 נגמ"שי AAUV.

המקור: JDW 26 באפריל 2000 עמ' 10



הנגמ"ש AAUV בניסוי שייט

## טכנולוגיה:

### פצצות מרגמה נ"ט חדישות

שנים רבות היה שימוש שכיח בפצצות מרגמה מסוג נפיק, עשן ותאורה. כיום הוכנסה לשימוש פצצת נ"ט (120 מ"מ) המאפשרת למרגמות להשמיד מטרות שריון בטווח העולה בהרבה על זה של נשק הנ"ט המונחה שבידי החי"ר. פצצות מרגמה (פצמ"ר) נ"ט יכולות להיות מונחות (כמו בפצמ"ר Strix השוודית של סאב/בפורס) או תתי-חימושים התוקפים משטחים עליונים פגיעים ברק"ם. צבא שוודיה היה הראשון שמשמש בפצמ"ר עם ביות סופי, עם הכנסת ה-Strix. גם צבא שוויץ אימץ פצמ"ר זה. על אף ששתי המדינות משמשות בפצמ"ר במרגמה נגרת, הן מתכננות ירי ממרגמה מתנייעת.

חברת לוקהיד-מרטין מארה"ב וחברת Diehl הגרמנית מפתחות במשותף פצמ"ר XM935 עם הנחיה מדויקת (PGMM), ראש חיפוש לייזר אקטיבי למחצה שבזכות המבנה המודולרי אפשר להתאימו גם לראש א"א. הרש"ק הנוכחי כולל פיצוץ-רסס להכניע בונקרים ומטרות אחרות בעלות ערך עד טווח 15 ק"מ. הרכשת המטרות אפשרית עם מציין לייזר ידני בתנאי יום ולילה.

פצמ"ר 120 מ"מ טיפוסית היא ה-TDAPR עם תתי-חימושים שבשימוש עם מרגמות בעלות קנה מחורק. פצמ"ר כזו נושאת 20 תתי-חימושים ללא מנגנון השמדה עצמי או 16 עם מנגנון זה, לטווח מרבי של 8170 מ'.

## רוסיה: פיתוח טנק חדש T-95 עם צללית נמוכה

איגור סרגייב, שר ההגנה הרוסי הודיע כי ברוסיה פותח טנק חדש לחלוטין בכינוי T-95. ההכרזה נעשתה בעת ביקור במפעל שבמחוז אורל. השר ציין כי המפעל יקבל תקציב נוסף בשנת 2000 אך לפי מקור רוסי הוא לא יספיק כדי לעבור מפיתוח לייצור. הנתונים הטכניים של הטנק T-95 עדיין סודיים אולם מקור במפעל ציין כי התכנון חדש לחלוטין ואינו גרסה חדשה של טנק קיים. משקלו כ-50 טון.

סבורים שמידי האורך והרוחב כמו של T-72, T-80 ו-T-90.

כפי שנצפה על-ידי העיתון JDW המאפיין העיקרי הוא תצורה קיצונית של חימוש עיקרי בצריח קטן לא מאויש מוזן במטען אוטומטי חדיש הממוקם מתחת לצריח. מושבי מפקד, תותחן ונהג נתונים בתא משורייני מיוחד מופרד ע"י מחיצה מהצריח ומהמטען האוטומטי. תכנון זה מאפשר השגת צללית נמוכה של הטנק המקשה על גילוי בשדה הקרב ומגבירה את בטיחות הצוות. תצורה כזו פותרת את הבעייתיות שבתכנון טנק מודרני - השילוב של מיגון מספיק יחד עם ניידות וכושר הובלה.

הטנק T-95 חמוש בתותח 135 מ"מ וסבורים שהוא חלק-קדח עם מערכת בקרת אש חדשה. מידע על המטרות מועבר בערוץ אופטי, בדימות תרמי ובערוץ א"א. מערכת בקרת האש מצוידת גם במד-טווח לייזר וכנראה גם במכ"ם. התכנון נסמך כמעט בלעדית על מערכת הבק"ש והצוות אינו יכול להשתמש במכשיר אופטי מסורתי לצפות על שדה הקרב ולכוון את התותח.

הטנק T-95 אינו הטנק המקומי היחיד של הדור החדש. ה-"אוביקט 640" (המכונה "הנשר השחור") פותח באומסק שבסיביר והוצג בתערוכה שם ב-1999. לטנק זה גוף וצריח חדשים לחלוטין. מתכנניו בחרו בתכנון פשוט עם מטען אוטומטי וחלק מהתחמושת המאוחסנת בכיס אחורי של הצריח המאויש.

חברת התחמושת השוויצית SM בשנת 95 עם תעש מישראל פיתחו לאחרונה פצמ"ר 120 מ"מ עם תתי-חימושים שנורו ממערכת AMOS בעלת צמד קנים בפילנר. בפצמ"ר מזוודים 32 רימונים עם מרעום הקשה מכני ומנגנון השמדה עצמית וניטרול עצמי.

המקור: JDW 19 באפריל 2000 עמ' 26



השפעת פצמ"ר 120 מ"מ מסוג Strix על טנק סנטוריון.



מרגמה 120mm2R 2M TDA על רק"ם אופני 8x8 מוזג פירנהה מוכנה לפעולה.





0793-6990

